

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIC OF KOSOVA
QEVERIA - VLADA - GOVERNMENT OF KOSOVA
ZYRA E Kryeministrit - Ured Premijera - OFFICE OF THE PRIME MINISTER
SEKTOR I ARKIVËS - SEKTOR ARCHIVE - ARCHIVE SECTOR

Nr. Dokumenti Doc. No.	01.1	Nr. Protokollit Prot. No.	1603
Nr. Fletëve Bl. Numri No. pages	Po -	Data Datumi Date	10 / 06 / 20 21

Prishtinë/A

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government
Zyra e Kryeministrit - Ured Premijera - Office of the Prime Minister

Datë: 10 qershor 2021
Ref: 117/2020

Për: Zt. Glauk Konjufca, Kryetar i Kuvendit të Republikës së Kosovës

Tema: Raporti për zbatimin e marrëveshjeve të dala nga Dialogu me Serbinë

I nderuar zt. Kryetar,

Në emër të Kryeministrit të Republikës së Kosovës, ju njoftoj për dorëzimin e Raportit për zbatimin e marrëveshjeve të dala nga Dialogu me Serbinë, për diskutim në pikën 4 të rendit të ditës "Diskutim për ecurinë e deritanishme të procesit të Dialogut me Serbinë", në seancën plenare të Kuvendit, që do të mbahet me datën 11.06.2021. Sipas procedurave administrative të përcaktuara në Rregulloren e Punës së Qeverisë së Republikës së Kosovës Nr. 09/2011, materiali do dërgohet në Kuvend nga Sekretari i Përgjithshëm i Qeverisë.

Për informata dhe sqarime shtesë, qëndrojmë në dispozicionin tuaj.

Me respekt,

Besnik BISLIMI

Zëvendëskryeministër i Parë i Republikës së Kosovës

Republika e Kosovës

Republika Kosova - Republic of Kosovo

Qeveria – Vlada – Government

Zyra e Kryeministrit – Office of the Prime Minister

**RAPORTI MBI ARRITJET DHE SFIDAT NË ZBATIMIN E MARRËVESHJEVE TË
BRUKSELIT**

Prishtinë, qershor 2021

Përmbajtja

Lista e shkurtesave.....	3
Hyrje	5
Përmbledhje rreth procesit të dialogut	5
1. Marrëveshjet nga procesi i dialogut teknik	7
1.1. Marrëveshja për lirinë e lëvizjes.....	7
1.2. Regjistri civil.....	10
1.3. Menaxhimi i Integruar i Kufirit	11
1.4. Procedurat e Vulës Doganore	12
1.5. Regjistrat kadastral	15
1.6. Njohja e diplomave universitare	17
2. Zbatimi i marrëveshjeve për normalizimin e marrëdhënieve.....	19
2.1. Zgjedhjet lokale - funksionimi i katër komunave në Veri.....	19
2.2. Integrimi i policisë.....	20
2.3. Marrëveshja për shpërbërjen e mbrojtjes civile	21
2.4. Marrëveshja për drejtësi	23
2.5. Asociacioni i komunave me shumicë serbe	26
2.6. Përfaqësimi dhe bashkëpunimi rajonal	27
2.7. Marrëveshja për zyrtarët ndërlidhës (Liaison Arrangements)	28
2.8. Marrëveshja për energji.....	29
2.9. Marrëveshja për telekomunikacion.....	31
2.10. Revitalizimi i urës mbi Lumin Ibër	33
3. Procesi i dialogut gjatë vitit 2020 (Qeveria Hoti)	34

Lista e shkurtesave

AEU (EUA)	Asociacioni Evropian i Universiteteve AEU (European Universities Association)
AKKVP	Agjencia Kosovare për Krahasim dhe Verifikim të Pronës
AKS	Asociacioni i Komunave Serbe
AME	Agjencia për Menaxhimin e Emergjencave
ARBK	Agjencia e Regjistrimit të Bizneseve të Kosovës
ARC	Agjencia e Regjistrimit Civil
ARKEP	Autoriteti Rregullativ i Komunikimeve Elektronike dhe Postare
ASYCUDA	Sistemi i menaxhimit informativ në dogana
BB	Banka Botërore
BE	Bashkimi Evropian
CEFTA	Marrëveshja e Tregtisë së Lirë të Evropës Qendrore (Central European Free Trade Agreement)
CEPT	Konferenca Evropiane e Administratave Postale dhe Telekomunikuese
CPF	Certifikatat e Produkteve Farmaceutike
DRP	Drejtoria Rajonale e Policisë
EMS	Menaxhimi me Sistemin e Energjisë (Energy Management System)
ENTSO-E	Rjeti Evropian i Operatorëve të Sistemit të Transmisionit për Energji (European Network of Transmission System Operators for Energy)
ETSO	Operatorët Evropian të Sistemit të Bartjes (European Transmission System Operators)
FMN	Fondi Monetar Ndërkombëtar
FMN	Fondi Monetar Ndërkombëtar
ID	Dokument Identifikimi (Identification Document)
KGJK	Këshilli Gjyqësor i Kosovës
KOSTT	Operatori i Sistemit të Transmisionit dhe Tregut të Energjisë Ekektrike
KQZ	Komisioni Qendror i Zgjedhjeve
KVVP	Komisioni për Verifikimin dhe Vendosijen e Pronës
MAPL	Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal
MASHT	Ministria e Arsimit Shkencës dhe Teknologjisë
MI	Ministria e Infrastrukturës
MIK (IBM)	Menaxhimi i Integruar i Kufijve (Integrated Border Management)
MMPH	Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
MPB	Ministria e Punëve të Brendshme
MUP	Ministrarstvo Unutrasnjih poslova (Ministria e Punëve të Brendshme e Serbisë)
NARIC	Qendra Kombëtare për njohje të diplomave
OSBE (OSCE)	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (Organisation for Security and Co-operation in Europe)

OSTE	Operatori i Sistemit të Transmisionit për Energji
PK	Policia e Kosovës
PKK	Pika e Kalimit Kufitar
PSBE (EUS)	Përfaqësuesit Special të Bashkimit Evropian (European Union Special Representative)
PTH	Prokuroria Themelore
QeK	Qeveria e Kosovës
QOE	Qendra Operative Emergjente
RATEL	Agjencia e Serbisë për Shërbime të Komunikimit dhe Postare
RGCE	Regional Group Continental Europe (Grupi Regjional i Evropës Kontinentale)
SEED	Shkëmbimi Sistematik Elektronik i të Dhënave (Systematic Electronic Exchange Data)
SMIL	Sistemi i Menaxhimit Elektronik i Lëndëve
SPARK	Youth Solidarity with former Yugoslavia (Solidariteti Rinor me ish-Jugosllavinë)
TIR	Transports Internationaux Routiers (Transporti i Rutave Ndërkombëtare)
TSO (ITC)	Transmission System Operators
UMV	Universiteti i Mitrovicës së Veriut
UNT (ITU)	Unioni Ndërkombëtar i Telekomunikimeve (International Telecommunication Union)
ZN	Zyra Ndërlidhëse
ZRRE	Zyra e Rregullatorit të Energjisë

Hyrje

Përmbledhje rreth procesit të dialogut

Dialogu Kosovë-Serbi i bazuar në Rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme të Organizatës së Kombeve të Bashkuara ka filluar në një takim në Bruksel (8 mars 2011). Ai ishte parashikuar si një mjet për të (i) promovuar bashkëpunimin midis dy vendeve, (ii) t'i ndihmojë ato të arrijnë përparim drejt integritit evropian, dhe (iii) të kenë efekt praktik pozitiv në jetën e qytetarëve në Kosovë dhe Serbi. Dialogu Kosovë-Serbi është lehtësuar nga BE-ja, me ndihmën e Shteteve të Bashkuara të Amerikës. Dialogu Kosovë-Serbi u përqendrua në marrëveshje teknike dhe masat për ndërtim të besimit (CBMs). Në kuadër të këtij procesi janë arritur njëzet e tri marrëveshje. Marrëveshjet e para teknike janë arritur ndërmjet muajit marsit 2011 dhe mars 2012. Këto marrëveshje adresuan:

- Lirinë e lëvizjes,
- Regjistrat civil,
- Procedurat e vulës doganore,
- Regjistrat kadastral,
- Njohjen e diplomave universitare,
- Menaxhimin e Integruar të Kufirit,
- Përfaqësimin dhe bashkëpunimin rajonal.

Marrëveshja e Brukselit për normalizimin e marrëdhënieve midis dy shteteve, e quajtur "Marrëveshja e Brukselit" e nënshkruar nga kryeministrat e të dy shteteve dhe përfaqësuesi i lartë i BE-së më 19 prill 2013 në Bruksel, me ndihmën e BE-së. Marrëveshja e Brukselit u miratua nga Kuvendi i Kosovës. Kjo Marrëveshje ka përcaktuar detyrimet ndërkombëtare në disa aspekte të rëndësishme si:

- Funksionimi ligjor dhe integrimi në fushat e sigurisë dhe drejtësisë,
- Funksionimi juridik i komunave dhe rrjedhimisht, i një procesi integrimi të qytetarëve serbë të pjesës veriore në institucionet shtetërore të Kosovës,
- Shpërndarja e strukturave ilegale serbe,
- Zbatimi i ligjit në mbledhjen e detyrimeve doganore dhe zgjidhje të tjera të rëndësishme.

Marrëveshja e Brukselit filloj të ngecë në implementim nga fundi i vitit të 2013 dhe 2014. Humbja e vullnetit u shkaktua nga një kombinim i faktorëve politikë ndërkombëtarë

dhe atyre të brendshëm. Si rezultat i kësaj, nëpërmjet Pakos së Marrëveshjes së Brukselit (25 gusht 2015) u tentua të rigjallërohet Marrëveshja e Brukselit e vitit 2013. Kjo Marrëveshje përfshiu Marrëveshjen e Telekomunikacionit, duke mundësuar marrjen e kodit shtetëror për Kosovën (383). Ndër të tjera, ajo përfshiu edhe një marrëveshje për normalizimin e gjendjes në Mitrovicë, siç është hapja e Urës së Mitrovicës dhe shpërbërja e strukturave paralele.

Kjo marrëveshje e ka sanksionuar premtimin e të dyja shteteve që të mos e pengojnë njëra tjetrën në rrugët e tyre drejt integritimit evropian. Për të siguruar ndërtimin e besimit dhe integritimin e anëtarëve të komunitetit serb në institucionet shtetërore të Kosovës, Qeveria ka krijuar Fondin e Zhvillimit për komunat në veri të Kosovës dhe ka iniciuar Ligjin për Amnisti të miratuar nga Kuvendi i Kosovës.

Zbatimi në praktikë i këtyre marrëveshjeve edhe më tutje po hasë në vështirësi, ndërsa vet procesit i është ngadalësuar ritmi që nga viti 2015, kur marrëveshja për krijimin e Asociacionit të Komunave Serbe u kontestua masivisht nga partitë opozitare dhe shoqëria civile në Kosovë. Gjatë këtyre viteve Serbia ka ndërmarrë veprime të tjera ndaj Kosovës në formë të barrierave jo-tarifore duke rritur kostot e kalimit të kufirit mes Kosovës dhe Serbisë në aspektin financiar dhe kohës së humbur. Rifillimi i dialogut në vitin 2017 nuk zgjati shumë, dhe vetëm pas zgjedhjeve të vitit 2019 vazhdimi i dialogut ndërmjet Kosovës dhe Serbisë përsëri mori fokusin. Dialogu rifilloi më 12 korrik, 2020, me pjesëmarrjen e Përfaqësuesit Special të BE-së për Dialogun Beograd-Prishtinë, i emëruar së fundi, Miroslav Lajčák. Kurse më 16 korrik, në Bruksel, për herë të parë pas më shumë se 20 muajsh u mbajt takimi i drejtpërdrejtë i përfaqësuesve të Kosovës dhe Serbisë në kuadër të dialogut të Brukselit. Bisedimet u fokusuan fillimisht në çështjen e personave të pagjetur dhe të zhvendosur si dhe zhvillimin ekonomik.

Ky raport paraqet një përmbledhje rreth gjendjes aktuale sa i përket marrëveshjeve të arritura në kuadër të Dialogut teknik ndërmjet Kosovës dhe Serbisë dhe Marrëveshjeve për normalizimin e marrëdhënieve, si dhe paraqet ngecjet, problemet dhe sfidat në këtë proces. Të dhënat e paraqitura në këtë raport janë mbledhur nga institucionet përgjegjëse, përkatësisht nga informatat të cilat janë dërguar nga ana e Ministrive dhe institucioneve të tjera të cilat janë përgjegjëse për zbatimin e marrëveshjeve.

1. Marrëveshjet nga procesi i dialogut teknik

Bisedimet teknike ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, me ndërmjetësimin e Bashkimit Evropian, kanë filluar në vitin 2011. Ideja ka qenë që të diskutohen çështjet teknike që do ta bënin më të lehtë jetën e përditshme për qytetarët e të dyja shteteve. Deri te fillimi i bisedimeve ka ardhur pasi që Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara më 2010 miratoi rezolutën e sponsorizuar nga 27 vendet e atëhershme të Bashkimit Evropian dhe Serbia, e cila hapi rrugë për fillimin e dialogut Kosovë-Serbi, të lehtësuar nga BE-ja, me qëllim të promovimit të paqes, sigurisë dhe stabilitetit. Sidoqoftë, që nga nënshkrimi i këtyre marrëveshjeve, gjendja aktuale dëshmon se ka probleme të theksuara në zbatimin e një numri të madh të tyre, në veçanti si pasojë e qasjes së Serbisë.

1.1. Marrëveshja për lirinë e lëvizjes

Marrëveshja për lirinë e lëvizjes u arrit më 2 korrik 2011, ndërsa zbatimi i saj në praktikë filloi më 26 shtator 2011. Diskutimet dhe aranzhimet për tema përkatëse në kuadër të marrëveshjes kanë vazhduar deri në vitin 2016, duke përfshirë edhe Marrëveshjet për hapjen e linjës direkte ajrore Prishtinë-Beograd dhe vendosjen e një korridori hekurudhor ndërmjet Prishtinës dhe Beogradit, të arritura gjatë vitit 2020 .

Qëllimi ishte normalizimi i lëvizjes së lirë në ndërmjet Kosovës dhe Serbisë duke përdorur dokumentet zyrtare të njëra-tjetrës, përfshi këtu edhe njohjen e patentë shoferëve dhe tabelave të veturave. Marrëveshja përfshinë edhe shuarjen e strukturave paralele dhe integrimin e pjesëtarëve të tyre në institucionet e Kosovës, eliminimin e dokumenteve jo-zyrtare, bashkë me tabelat ilegale të regjistrimit të automjeteve dhe hapjen e zyrave të gjendjes civile në Mitrovicë të Veriut, Zveçan, Leposaviq dhe Zubin Potok.

Nëpërmjet kësaj marrëveshjeje u synua edhe normalizimi i lëvizjes së lirë brenda territorit të Kosovës, në veçanti ndërmjet pjesës veriore e jugore, me anë të heqjes së barrikadës mbi lumin Ibër. Pikë tjetër e kësaj marrëveshjeje ishte edhe njohja reciproke e patentë shoferëve.

Gjendja aktuale

Qeveria e Kosovës ka vazhduar të zbatojë detyrimet e dala nga Marrëveshja, nëpërmjet veprimeve si në vijim:

- Është marrë Vendimi (nr. 05/134) sipas të cilit u lejohet qytetarëve sigurimi i dokumenteve të shtetësisë dhe të gjendjes civile për shtetasit që janë në Regjistrat e Gjendjes Civile, të cilët nuk i kanë marrë ende dokumentet e Kosovës;
- Është miratuar Udhëzimi Administrativ nr. 05/2017 për kriteret që përbëjnë dëshmi për shtetësinë e ish-RFJ-së dhe banimin e përhershëm në territorin e Kosovës më 1 janar 1998, me të cilin kompetencat për regjistrimin e shtetësisë, bazuar në nenin 32 të Ligjit për Shtetësinë, u transferuan nga niveli qendror në atë komunal;
- Është funksionalizuar infrastruktura administrative për lëshimin e dokumenteve dhe janë integruar stafi i policisë në zyrat e Agjencisë së Regjistrimit Civil në komunat e veriut;
- Është siguruar një numër i përgjithshëm prej 300,000 afisheve dhe është bërë gati zbatimi i letër-ngjitëseve në targa;
- Është miratuar procesi i rekrutimit të 39 vetave ish-staf administrativ të zyrtarëve të ish-MUP në Zyrat e Gjendjes Civile;
- ARC është në pritje të rekrutimit të zyrtarëve të gjendjes civile në Komunat Veriore sipas Marrëveshjes së Brukselit, të cilët ende nuk janë punësuar nga Komunat e Veriut. Marrëveshja e Brukselit ende nuk është zbatuar prej Komunave të veriut të Kosovës.
- Nga 12 dhjetori 2017 deri më 15 shtator 2020, një numër i përgjithshëm prej 4105 patentë shoferëve janë lëshuar për qytetarët serbë. Nga 15 shtator 2020, gjithsej 5757 patentë shoferë janë lëshuar për qytetarët serbë. Tabela e mëposhtme jep statistika të përgjithshme deri më 24 maj 2021:

Pasaportat

Komuna	Sasia
Mitrovica Veriore	4973
Leposaviq	579
Novobërdë	2542
Shtërpcë	3995
Z. Potok	1084
Zveçan	697

Letërnjoftimet

Komuna	Sasia
Mitrovica Veriore	30338
Leposaviq	21723
Novobërdë	8259
Shtërpcë	14453
Z. Potok	11290
Zveçan	12237

Patentë shoferët

Komuna	Sasia
Mitrovica Veriore	5438
Leposaviq	2568
Novobërdë	3360
Shtërpcë	2925
Z. Potok	1912
Zveçan	1612

Graçanicë	4378	Graçanicë	21079	Graçanicë	7689
Partesh	1161	Partesh	4136	Partesh	967
Klllokot	1691	Klllokot	3537	Klllokot	877
Numri përgjithshëm	i 21,100	Numri përgjithshëm	i 127,052	Numri përgjithshëm	i 27,348

- Është miratuar Udhëzimi Administrativ i ri nr. 02/2018 për regjistrimin e mjeteve me targa KS që ka mundësuar regjistrimin e mjeteve pa obligime doganore, si dhe është marrë Vendimi (nr.829/2019) për heqjen e taksave të regjistrimit për pronarët e mjeteve që posedojnë targat e ish RFJ ose targa të ngjashme nga data 10 qershor 1999 deri më 14 shtator 2016. Për më tepër, nëpërmjet këtij vendimi është pranuar çdo Certifikatë e Kontrollit Teknik. Vendimi ka qenë në fuqi deri më 15.09.2020.

Sfidat

- Në Marrëveshjen për lirinë e lëvizjes është përcaktuar zbatimi i regjimit të shiritave, që ndryshe quhen stikersa, për t'u vendosur në targat e automjeteve RKS (që të mbulohet kjo pjesë) në rastet kur automjetet kalojnë nga Kosova në Serbi. Gjithashtu, edhe automjetet që kalojnë nga Serbia në Kosovë është dashur që të mbulohet një pjesë e targave të tyre. Praktikisht kjo marrëveshje nuk është zbatuar asnjëherë.
- Regjistrimi i fakteve të gjendjes civile nga strukturat ilegale - pavarësisht marrëveshjes së Brukselit për pranimin e dokumenteve të lëshuara nga strukturat paralele, dokumente këto të lëshuara deri në vitin 2016, ende vazhdon lëshimi i dokumenteve edhe pas vitit 2016.
- Mospranimi nga Serbia i dokumenteve të rregullta të lëshuara nga Kosova - Faktet e ndodhura brenda territorit të Republikës së Kosovës si lindje, martesë dhe vdekje, e që gëzojnë të drejtën e regjistrimit në Republikën e Serbisë sipas origjinës së prindërve, pasi që prindërit janë shtetas të Serbisë, nuk mund të regjistrohen, apo nuk mund të realizojnë të drejtë në Serbi, për shkak të Serbisë nuk i pranon si dokumente valide dokumentet e lëshuara nga Institucionet e rregullta të Republikës së Kosovës.
- Mos rekrutimi i zyrtarëve të gjendjes civile në Komunitat Veriore - ARC është në pritje të rekrutimit të zyrtarëve të gjendjes civile në Komunitat e Veriut sipas

Marrëveshjes se Brukselit. Zbatimi i kësaj pike mundëson hapjen e Zyrave të Gjendjes Civile në qendrat kryesore të këtyre Komunave, e jo siç funksionojë për disa vite vetëm si zyre të gjendjes civile (satelitore) nëpër fshatrat Lipë, Bistricë, Çabër të këtyre Komunave,. Në këtë drejtim janë kryer të gjitha përgatitjet paraprake të organizimit të trajnimit në fushën e gjendjes civile dhe provimit profesional ashtu siç e parasheh Ligji Nr. 04/L-003 për Gjendjen Civile, mirëpo rekrutimi ende është në proces.

1.2. Regjistri civil

Çështja e kthimit të regjistrave civil ishte një ndër temat e para të diskutuara gjatë bisedimeve Kosovë-Serbi e cila u arrit si marrëveshje më 2 korrik 2011. Kjo marrëveshje parashihte dorëzimin e kopjeve të origjinaleve të librave amzë, përmes EULEX-it si ndërmjetësues. Marrëveshja kërkoi edhe mbylljen e zyrave paralele në Serbi të cilat vazhdonin të lëshonin dokumente për qytetarët serbë (dhe të tjerë) të Kosovës.

Gjendja aktuale

Kjo marrëveshje është zbatuar plotësisht. Serbia i ka dorëzuar Kosovës 12,036 kopje të skanuara të librave të regjistrat civil, të certifikuara nga EULEX e të cilat Serbia i kishte marrë gjatë kohës së luftës më 1999. Librat, që përmbajnë të dhëna për lindjet, martesat dhe vdekjet e qytetarëve të Kosovës, janë skanuar, certifikuar dhe janë kthyer në Kosovë nën Procesin e Përpunimit të të Dhënave të Regjistrave të Gjendjes Civile. Procesi i skanimit dhe verifikimit është kryer nga grupi trepalësh i ekspertëve me lehtësimin e EULEX-it, në Nish të Serbisë, e pas certifikimit nga organet e EULEX-it, ato gradualisht i janë dorëzuar autoriteteve të Kosovës.

Në vitin 1999, me largimin e administratës së ish-Jugosllavisë nga Kosova, autoritetet serbe kishin marrë me vete pjesën dërmuese të librave të gjendjes civile të qytetarëve të Kosovës. Në mungesë të tyre dhe për faktin se Serbia refuzonte të bashkëpunonte, Administrata e UNMIK-ut kishte ndërtuar regjistrin civil të Kosovës që nga e para. Megjithatë, ky regjistër kishte mangësi dhe duhej plotësuar, që të bëhej tërësisht i besueshëm për mekanizmat ndërkombëtarë. Kosova në vazhdimësi e ka ngritur shqetësimin e mungesës së regjistrave civilë andaj edhe njëra nga temat e para të dialogut ishte pikërisht kjo çështje. Pala serbe ka pranuar që ta bëjë kthimin e kopjeve të tyre, por jo edhe të librave origjinal. Sipas marrëveshjes, kopjet e shtypura dhe elektronike të tyre, të certifikuara nga një palë e tretë, që në këtë rast ishte EULEX-i, iu dorëzuan Kosovës.

Procesi i verifikimit dhe dorëzimit është realizuar brenda dy vitesh, ndërsa sipas planit do të duhej të realizohej për 9 muaj. Ky proces ka pasur për qëllim që të mundësoj që

përmbajtja e tyre të jetë e qasshme në nivelin qendror dhe atë komunal nëpërmjet sistemit ekzistues të regjistrimit të gjendjes civile, një sistem elektronik i krijuar si rezultat i shkrirjes së bazave të të dhënave të pavarura të gjendjes civile. Mungesa e njoftimit adekuat të qytetarëve, sidomos të atyre serbë të Kosovës, ka rezultuar me probleme shtesë për këta qytetarë. Qytetarët të cilët kanë regjistruar martesat e tyre në institucionet paralele kanë hasur në vështirësi për të siguruar nënshtetësinë e Kosovës.

1.3. Menaxhimi i Integruar i Kufirit

Pikat kryesore të marrëveshjes

Marrëveshja për menaxhimin e pikave kufitare, e quajtur Menaxhimi i Integruar i Kufirit (MIK) është nënshkruar më 2 dhjetor 2011, ndërsa tre muaj më vonë, më 24 shkurt 2012, është miratuar Protokollin Teknik për zbatimin e Konkluzave të Dakorduara të Dialogut MIK-ut të 2 dhjetorit 2011. Marrëveshja përmban vendosjen e bashkëpunimit ndërkufitar, përfshirë pikëkalimet e përbashkëta, komunikimin dhe bashkëpunimin ndërmjet autoriteteve policore, doganore dhe agjencive tjera që kryejnë kontrollin kufitare.

Gjendja aktuale

Në përputhje me Protokollin Teknik të MIK-ut dhe detyrimet tjera që rrjedhin nga marrëveshjet e IBM-së, Qeveria e Kosovës ka zbatuar në mënyrë efektive të gjitha detyrimet.

- Është përfunduar infrastruktura në Pikën e përhershme të përbashkët të kalimit kufitar në Merdare. Kosova ka filluar shfrytëzimin e saj që nga tetori 2018 kurse pala serbe pas shume refuzimeve ka filluar pjesërisht të shfrytëzoj infrastrukturën e re.
- Është përfunduar pika e përhershme e përbashkët e kalimit kufitar në Mutivodë.. Kosova ka filluar shfrytëzimin e saj në vitin 2019 kurse pala serbe akoma nuk e shfrytëzon.
- Është përfunduar infrastruktura për pikat e kalimit kufitar në Kapi dhe Izvor, sidoqoftë këto dy pika të kalimit kufitar janë jo funksionale.

Sfidat

- Kryerja e obligimeve nga Serbia lidhur me PKK Merdare, përkatësisht shpronësimi i tokave ku është paraparë të ndërtohet parkingu, vendosja në ndërtesat e reja administrative, shfrytëzimi i korsive të reja në dalje nga Republika e Serbisë - hyrje në Republikën e Kosovës, që shkakton pengesa dhe vonesa në qarkullimin ndërkufitar;

- Zbatimi i marrëveshjes për funksionalizimin e PKK Mutivodë, përkatësisht vendosja e autoriteteve serbe në këtë pikë;
- Nuk ka filluar ndërtimi PKK në Bernjak, përkatësisht është vonuar zhvendosja e shtyllave elektrike nga Komuna e Zubin Potokut dhe Elektro-Kosmet, nën presionin e drejtpërdrejtë të Serbisë. Funksionalizimi i pikave të kalimit kufitar në Kapi dhe Izvor, ku Qeveria e Serbisë ka refuzuar ta organizojë vizitën në terren për të dyja pikat dhe t'i hapë pikat e kalimit kufitar. Si rezultat i këtij refuzimi të vazhdueshëm edhe pse infrastruktura është ndërtuar (PKK Izvor nga autoritetet e Serbisë kurse PKK Kapi nga autoritetet e Kosovës), ende këto dy pika të kalimit kufitar nuk janë funksionale.

1.4. Procedurat e Vulës Doganore

Më 2 shtator 2011, u arrit marrëveshja për Vulat Doganore me të cilën Serbia pranoi t'i njohë vulat me mbishkrimin "Dogana e Kosovës" me kusht që edhe dokumentacioni përcjellës i tyre të reflektonte të njëjtën gjuhë, në përputhje me marrëveshjen e CEFTA-së. Qëllimi i marrëveshjes ishte mundësimi i shkëmbimit normal të mallrave ndërmjet Kosovës dhe Serbisë. Tema të tjera të dialogut janë diskutuar në vazhdimësi dhe kanë përfshirë konkluzat dhe marrëveshje për:

- Mbledhjen e të hyrave doganore, 17 janar 2013
- Licencimin e kompanive në veri, 17 janar 2013
- Fondin zhvillimor të mirëbesimit, 17 janar 2013
- Konkluzionet për licencime doganore të importeve, 16 dhjetor 2014
- Certifikata e CPP-së, 5 maj 2015.

Gjendja aktuale

Përfundimet e dakorduara mbi vulat doganore

Duke u bazuar në marrëveshjen për Vulat Doganore, Dogana e Kosovës ka zbatuar në mënyrë efektive të gjitha obligimet që rrjedhin nga kjo marrëveshje. Në anën tjetër, Serbia vazhdon të shkel marrëveshjen duke përdorur ende vulat paralele doganore (vulat doganore serbe me emërtimet e qyteteve të Kosovës). Dëshmitë lidhur me këtë problem të vazhdueshëm në pikën kufitare Merdare dhe Dheu i Bardhë regjistrohen në baza ditore.

Grafiku i Autoriteteve Serbe Doganore (zyrat doganore) ende e përfshin Prishtinën si zyrën e tyre doganore. Vulat jologjore përdorin mbishkrimet "Carinarnica Pristina"

(dega e Doganës së Prishtinës) dhe është nën degën e Doganës së Nishit. Rrjedhimisht nga kjo shihet që Serbia nuk po respekton Marrëveshjen për njohje të ndërsjellë të vulave doganore. Përveç kësaj, Serbia shkel rregullat e CEFTA-së ku palët kanë rënë dakord që të përdorin vulat e konfirmuara për të gjithë anëtarët e CEFTA-së.

Qeveria e Kosovës ka ngritur vazhdimisht këtë çështje me ç'rast ka kërkuar nga Serbia që ta respektojë Marrëveshjen për vulat doganore të lidhur në vitin 2011 në kuadër të grupit punues të MIK. Serbia në mënyrë retorike ka premtuar që ta zbatonte, por nuk e ka bërë një gjë të tillë në praktikë. Për më tepër, lidhur me këtë çështje janë arritur shumë përfundime, të cilat Serbia nuk i ka zbatuar asnjëherë.

Marrëveshja për arkëtimin e të ardhurave doganore

Marrëveshja për arkëtimin doganor e arritur në janar të vitit 2013 në Bruksel, parasheh arkëtimin e detyrimeve doganore nga Dogana e Kosovës në PKK Jarinje dhe Bërnjak, që ishte bllokuar për shumë vite nga Serbia.

Pas Marrëveshjes për arkëtim doganor në dy kalimet kufitare ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, Jarinje dhe Bërnjak, e cila është arritur më 17 janar 2013 dhe ka filluar të zbatohet në dhjetor të vitit 2013, në PKK-të Jarinje dhe Bërnjak deri më tani janë arkëtuar mbi 14 milion euro për Fondin e Zhvillimit.

Fondi i Zhvillimit është themeluar për të promovuar zhvillimin socio-ekonomik dhe për të përfituar popullata lokale në komunat e Leposaviqit, Mitrovicës Veriore, Zubin Potokut dhe Zveçanit. Funksionimi i Fondit përcaktohet nga Bordi Drejtues, i cili është i përbërë nga Kryesuesi i Zyrës së BE-së, Ministri i Financave i Kosovës dhe një përfaqësues i komunitetit serb.

Marrëveshja për shkëmbimin sistematik elektronik të të dhënave (SEED)

Kjo marrëveshje është lidhur ndërmjet Kosovës dhe Serbisë me qëllim të shkëmbimit të të dhënave ndërmjet autoriteteve doganore përkatëse (deklarata të importit, transitit ose eksportit, përfshirë TIR dhe ATA). Dogana e Kosovës ka ndërmarrë të gjitha masat për shkëmbimin e informatave nëpërmjet përdorimit të iniciativës rajonale të krijuar nga BE për Shkëmbimin Sistematik Elektronik të të Dhënave (SEED).

Në proceset e punës së Doganës kërkohet që të bëhen verifikime të dokumenteve, të originës së mallrave, vlerave dhe luftimit e kontrabandës dhe krimeve transkufitare, prandaj Serbia nuk ka bashkëpunuar drejtpërdrejtë me Doganën e Kosovës dhe nuk i njeh kërkesat zyrtare të Doganës së Kosovës. Gjersa, përmes kanalit të komunikimit nëpërmjet EULEX-it ka shkëmbime të informatave si dhe nëpërmjet sistemit SEED.

Licencimi dhe regjistrimi i mallrave të kontrolluara për kompanitë që operojnë në Veri të Kosovës

Marrëveshja për CPF (certifikatat e produkteve farmaceutike) është arritur gjatë dialogut në Bruksel më 27 qershor të vitit 2015. Marrëveshja parasheh njohjen e ndërsjellë të Certifikatave për Produkte Farmaceutike ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, gjë që ndihmon në normalizimin e tregtisë në fushën e produkteve mjekësore ndërmjet dy vendeve.

Deri më tani nuk është raportuar ndonjë problem apo pengesë. Të gjitha informatat e përpunimit nga sistemi ASYCUDA kalojnë direkt tek Zyra e Administratës Tatimore, me qëllim të informimit.

Sfidat

- **Zbatimi i marrëveshjes për Menaxhimin e Integruar të Kufirit (MIK)¹** – në përgjithësi ka vonesa në zbatimin e marrëveshjeve dhe përfundimeve të arritura në Bruksel. Këto vonesa kanë shkaktuar dëme financiare dhe pasoja të tjera sa i përket lehtësimit të qarkullimit të mallrave dhe qytetarëve.
- **Vulat doganore dhe strukturat paralele** – Dogana e Serbisë në kundërshtim me Marrëveshjen e vitit 2011 për vulat doganore, është duke përdorur vula paralele me mbishkrimet “Carinarnica Pristina” (dega e Doganës së Prishtinës). Organogrami i Doganës Serbe (zyrat doganore) ende e përfshin Prishtinën si zyrën e tyre doganore.
Kjo është në kundërshtim edhe me marrëveshjen për shuarjen e strukturave paralele dhe rregullat CEFTA-së.
- **Autoritetet serbe nuk njohin dhe nuk pranojnë asnjë dokument apo edhe licenca të cilat shoqërojnë mallrat me origjinë të Kosovës dhe të cilat janë të lëshuara nga institucionet e Republikës së Kosovës.** Serbia aplikon licenca për lëvizjen e mallrave me origjinë shtazore të cilat kalojnë përmes territorit të Serbisë me destinim Kosovën. Kjo masë nuk është në pajtim me praktikën e mira të BE-së, dhe vlerësohet si barrierë për tregtinë e lirë, andaj duhet të bëhet zgjidhje që të largohet kjo praktikë diskriminuese për bizneset kosovare.
- **Serbia ende nuk i lejon qytetarët e vendeve të treta (shumica e tyre prej BE-së) të hyjnë në Serbi përmes Kosovës, pavarësisht faktit se Kapitulli i 35-të i BE-së i bën thirrje Serbisë që ta zgjidhë këtë çështje.** Prandaj, qytetarët e

¹ Sfidat specifike në kuadër të kësaj teme janë listuar tek seksioni për MIK.

Kosovës dhe të vendeve të treta detyrohen që të marrin rrugë më të gjata me qindra kilometra duke kaluar nëpër Mal të Zi dhe Maqedoni, me pritje prej disa orëve që pastaj ata të mund të shfrytëzojnë mundësinë e rrugës së transitit përmes Serbisë për në BE.

- **Mos njohja e procedurës së transitit dhe ri-eksportit të mallrave nga Kosova nga pala serbe për në Serbi apo për në vendet e BE-së, është duke ndikuar drejtpërdrejtë në vështirësimin e qarkullimit të lirë mallrave, ku kompanitë kosovare dëmtohen pasi që atyre u rriten kostot e operimit shtesë për shkak se janë të detyruara të procedojnë si transite nëpër vendet fqinje për të hyrë në Serbi.**

Kjo ju shkakton vonesa në liferimin e mallrave, shtohen procedurat burokratike të zhdoganimit të mallrave, dhe si rrjedhojë kompanitë kosovare dëmtohen në aspektin financiar dhe kohor. Njëkohësisht, për shkak të këtyre problemeve ato nuk po mund të jenë aspak konkurrencte në tregun rajonal dhe atë të BE-së.

- **Autoritetet nuk njohin barkodin dhe banderolat e vendosura në produktet e Kosovës të cilat kanë për destinim tregun në Serbi apo transitin përmes saj në vendet e BE-së. Si rrjedhojë, asnjë mall me origjinë të Kosovës i pajisur me banderolat në fjalë nuk mund të qarkullojë në Serbi apo përmes saj në tregun e BE-së.**
- **Diaspora jonë që jeton në vendet e BE-së përballet me barrierat në rastet kur kalojnë transit nëpër Serbi, kur në bagazhet e tyre ka mallra të natyrës jo komerciale apo edhe me vlera të vogla komerciale. Ata hasin në probleme të shumta të shkaktuara nga dogana serbe, pasi që ajo ngrit vlerën e mallrave ku nëpërmjet garancioneve bankare Dogana e Serbisë i detyron bashkatdhetarët tanë që të kërkojnë shërbimet e agjencioneve doganore dhe të zhvillojnë procedura të transitit.**
- **Serbia nuk bashkëpunon drejtpërdrejt dhe nuk i njej kërkesat zyrtare të Doganës së Kosovës për shkëmbimin e informatave dhe verifikimeve transkufitare për qëllime të sigurisë dhe tregtisë. Në anën tjetër, ka shkëmbime të informatave si nëpërmes EULEX dhe sistemit të SEED.**

1.5. Regjistrat kadastral

Marrëveshja e Brukselit mbi Regjistrat Kadastral e cila, e arritur më 2 shtator 2011 ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Serbisë me lehtësimin e BE-së, kërkon kthimin në

Kosovë të të gjitha kopjeve origjinale të dokumenteve kadastrale para vitit 1999 e të cilat janë marrë nga Serbia gjatë luftës së vitit 1999. Përfundimet operacionale u dakorduan në Bruksel më 21 tetor 2011.

Marrëveshja kërkon nga pala kosovare që të shpall ligjin për themelimin e agjencisë teknike për zbatimin e marrëveshjes, përkatësisht krahasimin e të gjitha kopjeve të të dhënave origjinale kadastrale të pronës private të viteve para 1999-së, me Kadastrën e Kosovës të rikonstruktuar dhe gjithashtu themelimin e mekanizmit për shqyrtim në shkallën e parë dhe të dytë. Subjekt i krahasimit dhe verifikimit janë lëndët para vitit 1999 me ato të pasluftës deri në vitin 2002, kur edhe themelohet Regjistri i të Drejtave të Pronës së Paluajtshme, si mekanizëm që njeh dhe zbaton vlefshmërinë e të drejtave të pronës së paluajtshme në Kosovë. Paralelisht, kërkohet që pala serbe të kryejë skanimin e dokumenteve kadastrale të cilat do të kthehen në Kosovë nëpërmjet Përfaqësuesit Special të Bashkimit Evropian (EUSR).

Gjendja aktuale

Kosova tashmë i ka përmbushur obligimet e saj lidhur me themelimin e Agjencisë teknike për zbatimin e kësaj marrëveshjeje:

- Më 9 qershor 2016, Kuvendi i Kosovës miratoi Ligjin nr. 05/L-010 për Agjencinë Kosovare për Krahasim dhe Verifikim të Pronës (AKKVP).
- Pas hyrjes në fuqi të Ligjit nr. 05/L-010, Agjencia ndërmori përgatitjet e duhura për të filluar zbatimin e mandatit, ku nga Qeveria u miratuan tri Rregullore dhe dy Udhëzime Administrative. Janë bërë përgatitjet teknike si dhe janë nënshkruar memorandume bashkëpunimi me institucionet përgjegjëse për të krijuar kushte për bashkëpunim gjatë procesit, pasi të kthehen dokumentet e skanuara nga Serbia.
- Bazuar në Metodologjinë e Punës (të AKKVP-së) ka filluar testimi i procedurave të themeluara të përpunimit të rasteve dhe ndryshimi eventual i tyre nëpërmjet zhvillimit të një Pilot-Projekti me një nga Zyrat Kadastrale Komunale, të cilave nuk u është marrë dokumentacioni kadastral nga Serbia gjatë periudhës së luftës;

Sfidat

- Serbia nuk i ka kthyer origjinalet e dosjeve kadastrale në Kosovë nëpërmjet PSBE siç është paraparë në pikën 3 të Marrëveshjes së Brukselit të 2 shtatorit 2011.

- I tërë materiali është skanuar dhe indeksuar, dhe këtë proces të skanimit në Serbi e ka monitoruar Zyra e BE-së në Kosovë. Sidoqoftë, autoritetet e Kosovës nuk kanë informacion se si është bërë skanimi dhe indeksimi.
- Nuk është funksionalizuar Grupi i përbashkët trepalësh, sipas pikës 8 të Marrëveshjes për Kadastrat. Termat e referencës për këtë grup, që ka qenë përgjegjësi e BE-së të përgatit draftin e parë, nuk janë përgatitur dhe rrjedhimisht as nuk janë miratuar nga të tri palët.

1.6. Njohja e diplomave universitare

Më 2 korrik, 2011 në Bruksel është nënshkruar marrëveshja ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Republikës së Serbisë për njohjen e diplomave të arsimit të lartë, e cila hyri në fuqi më 1 janar, 2012. Marrëveshja parashihte që "në përputhje me praktikat më të mira evropiane, studentët duhet të kenë qasje në programet arsimore dhe mundësi punësimi në tërë rajonin". Për të ndihmuar zbatimin, BE ka lehtësuar dhe mbështetur financiarisht procesin, duke kontraktuar organizatën joqeveritare holandeze SPARK për ta kryer detyrën e menaxhimit të aspekteve teknike të procesit të njohjes së diplomave, ndërsa Asociacioni Evropian i Universiteteve (EUA) është i përfshirë si autoritet për cilësinë e certifikimit të diplomave. Procesi i verifikimit dhe certifikimit të diplomave, bazuar në marrëveshjen e vitit 2011, filloi më 15 shkurt 2012 dhe vazhdoi deri më 14 qershor 2014. Nga 2014 deri më 2016, për këtë proces nuk është bërë asgjë.

Ndërsa, më 19 janar 2016, grupet e dialogut kanë rënë dakord t'a ndajnë njohjen e diplomave në profesionale dhe akademike, që t'i përshtaten specifikave të tyre procedurale. Në mars të po atij viti, grupet u pajtuan për konkluzionet e përbashkëta operacionale për zbatim të kësaj marrëveshjeje, ndërsa në prill 2016, ato u pajtuan për një Udhëzues të BE-së për njohjen reciproke të diplomave në bazë të marrëveshjes fillestare të vitit 2011. Por që nga viti 2016, sa i përket zbatimit nuk ka ndodhur asgjë.

Gjendja aktuale

Qeveria e Kosovës, përkatësisht MASHT më 10 gusht 2015, nxori Udhëzimin Administrativ nr. 9/2015 për Parimet dhe Procedurat e Pranimit të Diplomave të Shkollave të Larta Profesionale dhe Gradave Universitare të fituara në territorin e Republikës së Serbisë. Sipas këtij Udhëzimi Administrativ, certifikatat e lëshuara nga EUA kanë të njëjtën fuqi ligjore dhe barazohen me vendimet e nxjerra nga Këshilli Kombëtar për Njohje, me kusht që ato të përkthehen në një nga gjuhët zyrtare të Kosovës. Në këtë fazë nuk ishin përfshirë gradat e doktoratës, pavarësisht faktit se marrëveshja nuk i përjashton ato. Arsyet për këtë ishin hezitimet e EUA-së për t'u

marrë me këtë nivel të arsimit të lartë. Gjithashtu, diplomat e lëshuara nga Universiteti i Mitrovicës së Veriut nuk ishin pjesë e procesit të certifikimit përkundër insistimit të palës serbe. Ndërkohë është bërë edhe shkëmbimi i listës së institucioneve të akredituara të arsimit të lartë, gjë që ka shkaktuar edhe problemin e parë sa i përket zbatimit.

Siç u thekua më lartë, edhe pse Bashkimi Evropian ka kontraktuar organizatën holandeze SPARK (zyra e SPARK është vendosur në MASHTI) për të ofruar asistencë teknike për këtë proces, megjithatë ky projekt ende nuk ka filluar të zbatohet, kështu që procesi i certifikimit të diplomave mbetet i "ngrirë". Që nga viti 2011, kur u arrit kjo marrëveshje dhe më vonë u zgjerua në janar të vitit 2016, ajo kurrë nuk është zbatuar nga Serbia. Motivet për bllokadë duket të jenë të natyrës politike, të orientuara kundër shqiptarëve të Luginës së Preshevës, të cilët veçanërisht kanë nevojë për pranimin e diplomave të tyre, duke qenë se studiojnë në Kosovë, në mungesë të Universitetit në gjuhën shqipe në Luginën e Preshevës në Serbi dhe të cilët, pas kryerjes së studimeve në Kosovë, kërkojnë të kthehen dhe të shërbejnë në sektorin e arsimit ose të punësohen në sektorë të tjerë publikë në Luginën e Preshevës.

Rasti i Universitetit të Mitrovicës së Veriut

Universiteti i Mitrovicës së Veriut (UMV), i licencuar nga UNMIK në vitin 2007, është institucioni i vetëm i arsimit të lartë në Kosovë që ofron të gjithë kurrikulën në gjuhën serbe. Ligji nr. 03/L-068 për Arsimin në Komunitet e Republikës së Kosovës, i vitit 2008, e njeh si institucion publik të arsimit të lartë nën autoritetin e drejtpërdrejtë të Komunitetit të Mitrovicës së Veriut. Megjithatë, ky institucion vazhdon të veprojë brenda sistemit arsimor serb dhe është i akredituar nga autoriteti akreditues i shtetit fqinj.

Më 30 dhjetor 2015, Qeveria e Republikës së Kosovës ka miratuar Rregulloren (QRK) - nr. 21/2015 për Procedurat dhe Kriteret për Lëshimin e Certifikatave Shtetasve të Republikës së Kosovës të cilët kanë marrë diploma nga Universiteti i Mitrovicës së Veriut, për qëllim të aplikimit për vende pune dhe për marrjen e licencave dhe provimeve profesionale në institucionet publike. Të gjithë qytetarët e Kosovës të cilët kanë diplomuar në Universitetin e Mitrovicës Veriore që nga viti 2001 kanë të drejtë të aplikojnë për marrjen e certifikatave të vlefshmërisë. Në pajtim me këtë, Rregulloren Qeveria e Republikës së Kosovës, më 5 shkurt 2016, nxori Vendimin nr. 08/73 për themelimin e Komisionit për Verifikimin e Diplomave të lëshuara nga Universiteti i Mitrovicës së Veriut.

Sfidat

- **Procesi i certifikimit të diplomave kurrë nuk është zbatuar nga Serbia.** Kjo është problematike në veçanti për qytetarët e Luginës së Preshevës, të cilët veçanërisht kanë nevojë për pranimin e diplomave të tyre, duke qenë se studiojnë në Kosovë.
- Gjithashtu, **sfidë është edhe mos-përfshirja edhe diplomave të doktoratës,** pasi që marrëveshja nuk i përjashton ato.
- **Universiteti i Mitrovicës së Veriut vazhdon të veprojë brenda sistemit arsimor serb duke mos pranuar sistemin e Arsimit të Republikës së Kosovës.** Ky Universitet figuron në listën e institucioneve të akredituara të arsimit të lartë, sepse pala serbe e ka përfshirë edhe Universitetin e Mitrovicës së Veriut me emërtimin “Universiteti i Prishtinës me seli të përkohshme në Mitrovicën e Kosovës”, duke insistuar se ky është institucion i akredituar nga autoritetet e Republikës së Serbisë.

2. Zbatimi i marrëveshjeve për normalizimin e marrëdhënieve

Më 19 prill, 2013 u nënshkrua Marrëveshja e Parë e Parimeve që Rregullojnë Normalizimin e Marrëdhënieve ndërmjet dy grupeve të dialogut. Qëllimi kryesor ishte shpërbërja e sistemit paralel serb në Kosovë, integrimi i pjesëtarëve dhe punonjësve të tyre në institucionet e Kosovës dhe ofrimi i një niveli të vet-administrimit për serbët dhe komunat ku jetojnë shumica e tyre.

2.1. Zgjedhjet lokale - funksionimi i katër komunave në Veri

Marrëveshja e Parë e Parimeve që Rregullojnë Normalizimin e Marrëdhënieve, në pikën 11 parasheh mbajtjen e zgjedhjeve lokale në komunat veriore të Kosovës në vitin 2013, me lehtësimin e OSBE-së, në përputhje me ligjin e Kosovës dhe me standardet ndërkombëtare.

Qëllimi ishte organizimi i zgjedhjeve legjitime në këto komuna dhe të ndërtohen institucionet lokale pothuajse nga e para dhe të njëjtat të integrohen në juridiksionin e Kosovës. Në anën tjetër, nga pikëpamja e Beogradit mbajtja e zgjedhjeve në veri do të krijonte kushte për themelimin e Asociacionit të Komunave Serbe, e cila ishte pjesë e po të njëjtës marrëveshjeje.

Gjendja aktuale

Përkundër ndryshimeve pozitive, ku qytetarët që jetojnë në këtë pjesë të Kosovës kanë rritur interesin e tyre për shërbimet komunale, regjistrat civilë dhe dokumentacionet përkatëse, funksionalizimi i komunave në veri dhe vendosja e tyre në kuadër të sistemit

qeverisë të Kosovës vazhdon të jetë problematike dhe përcillet me pengesa të mëdha të vendosura nga strukturat paralele. Serbia vazhdon të mbështesë strukturat e saj paralele në Kosovë, duke përfshirë strukturat ilegale komunale në veri dhe në disa pjesë të tjera të Kosovës. Duhet theksuar se zyrtarët e Qeverisë së Kosovës ende nuk mund të bëjnë vizita zyrtare në komunat veriore. Këto komuna lëshojnë dokumente sipas ligjeve të Kosovës kur kane të bëjnë me institucionet e Kosovës, ndërsa në raport me institucionet e Serbisë ato përdorin logo dhe vula të Serbisë.

Sa i përket organizimit të zgjedhjeve, siç ishte paraparë me marrëveshjen për normalizimin, zgjedhjet lokale në komunat veriore u mbajtën për herë të parë në nëntor 2013. Në 2014 janë mbajtur zgjedhjet e jashtëzakonshme për Kryetar në Komunën e Mitrovicës së Veriut, ndërsa më 2017, janë mbajtur zgjedhjet lokale në katër komunat veriore të Kosovës, dhe më 2019 u mbajtën përsëri zgjedhje të jashtëzakonshme lokale në këto komuna. Zgjedhjet në këto komuna vazhdimisht janë përcjellë me problemet sistemike, të cilat janë identifikuar edhe nga misionet e BE-së për vëzhgimin e zgjedhjeve në 2014, 2017 dhe 2019, dhe të cilat duhet të adresohen nga Kuvendi dhe institucionet përkatëse të Kosovës. Fushata zgjedhore në këto zona me popullsi serbe të Kosovës vazhdon të dëmtohet nga frikësimet kundër kandidatëve që nuk i takojnë Listës Srpska dhe mbështetësve të tyre. Gjithashtu, probleme të mëdha hasen edhe në procesin e numërimit të votave, veçanërisht në trajtimin e ankesave.

Sfidat

- Vazhdimi i prezencës së strukturave administrative paralele në këtë pjesë, si aplikimi i ligjeve të Serbisë në disa sektorë lokal. Serbia vazhdon të mbështesë strukturat e saj paralele në Kosovë, duke përfshirë strukturat ilegale komunale në veri dhe në disa pjesë të tjera të Kosovës.
- Komunat e reja ende operojnë pa logo zyrtare dhe ato e respektojnë vendosjen e simboleve të Kosovës vetëm në komunikim me institucionet e Kosovës.
- Duke qenë se komunat e reja të Kosovës në veri ende nuk funksionojnë plotësisht sipas legjislacionit, ato nuk arrijnë të marrin fonde të mjaftueshme për të realizuar projekte të ndryshme zhvillimore dhe infrastrukturore.

2.2. Integrimi i policisë

Pikat kryesore të marrëveshjes

Me Marrëveshjen e Parë të Parimeve që Rregullojnë Normalizimin e Marrëdhënieve është paraparë integrimi i pjesëtarëve të policisë së MUP-it, duke ju ofruar vend në strukturat ekuivalente të Kosovës.

Gjendja aktuale

Bazuar në detyrimet që dalin nga marrëveshja dhe bazuar në planin e zbatimit të kësaj marrëveshjeje, grupi i sigurisë brenda delegacionit të Kosovës për diskutime teknike, arriti t'i përmbushë të gjitha detyrimet që rrjedhin nga kjo marrëveshje, si më poshtë:

- Është zbatuar marrëveshja për integrimin e Policisë së Kosovës;
- Është miratuar korniza ligjore për krijimin e DRP-së në Mitrovicë dhe emërimi i Drejtorit Rajonal në Drejtorinë Rajonale të Policisë në Mitrovicë të Veriut;
- Janë krijuar DRP-të në Mitrovicën e Veriut;
- Është emëruar Ushtruesi i Detyrës së Drejtorit Rajonal të DRP-së në Mitrovicë të Veriut, që nga 25 qershori 2013;
- Janë rishikuar dhe integruar procedurat dhe është rregulluar dokumentacioni për integrimin e anëtarëve të MUP-së: deklarata, modifikimi i kontratës së punës, modifikimi i formularit të aplikimit;
- Është bërë përzgjedhja e stafit në njësitë rajonale të DRP-së në Mitrovicë të Veriut;
- Është emëruar Stafi Komandues në DRP- Mitrovicë e Veriut;
- Gjendja aktuale e pjesëtarëve të integruar të MUP-it në Policinë e Kosovës është 265 veta ku prej tyre janë: Nënkolonel 2; Major 4; Kapiten 3; Toger 14 dhe Policë 242.

Sfidat

- Nuk ka ndonjë sfidë specifike, ndonëse integrimi i pjesës së administratës së ish MUP ende nuk është plotësisht funksional, për shkak të mos-funksionalizimit të Zyrave për regjistrim civil në të gjitha komunat e veriut (shiko më poshtë sfidën tek seksioni 1.1. Liria e Lëvizjes dhe 2.3. Marrëveshja për shpërbërjen e mbrojtjes civile).

2.3. Marrëveshja për shpërbërjen e mbrojtjes civile

Pikat kryesore të marrëveshjes

Marrëveshja për shuarjen e "Mbrojtjes Civile" u nënshkrua më 26 mars 2015. Zbatimi i kësaj marrëveshjeje është zhvilluar në tri drejtime, respektivisht shuarja e mbrojtjes civile,

integrimi i ish-pjesëtarëve të saj në institucionet qendrore civile të Kosovës, abrogimi ligjor i veprimtarisë së saj dhe ndalja e pagave të tyre nga ana e Serbisë.

Gjendja aktuale

Qeveria e Kosovës, në pajtim me marrëveshjen e vitit 2013 lidhur me parimet që rregullojnë normalizimin e marrëdhënieve, ka ndër marrë masa për integrimin e pjesëtarëve të mbrojtjes civile serbe në institucionet e Kosovës, si dhe ka siguruar burimet dhe trajnimet e nevojshme. Qeveria ka marrë Vendimin 06/39 (i datës 22.07.2015), i cili ka paraparë shpërbërjen e mbrojtjes civile dhe ka kërkuar që të gjitha institucionet relevante të ndajnë burimet e nevojshme për integrimin e pjesëtarëve të mbrojtjes civile. Në anën tjetër, Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal ka lehtësuar integrimin e pjesëtarëve të mbrojtjes civile serbe në institucionet e Kosovës. Po ashtu janë nxjerrë udhëzime për integrimin e pjesëtarëve të mbrojtjes civile, si dhe janë dhënë udhëzime për procesin e aplikimit, përzgjedhjes dhe kontraktimit.

Integrimi i pjesëtarëve të ish mbrojtjes civile është bërë edhe në strukturat për mbrojtje dhe shpëtim nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësitë tjera brenda Agjencisë për Menaxhimin e Emergjencave (AME), ku janë themeluar struktura e QOE 112 (Qendra Operative Emergjente 112) Mitrovica e Veriut, në përbërje prej 11 zyrtarëve (9+1+1): 9 operatorë, koordinator i qendrës operative - 1 zyrtar, dhe zëvendës koordinator i qendrës operative - 1 zyrtar.

Po ashtu, nga ish strukturat e mbrojtjes civile, në njësitë Operative të Zjarrfikjes dhe Shpëtimit në 4 Komunat veriore (Mitrovica e veriut, Zubin Potok, Leposaviq dhe Zveçan) janë të integruar dhe raportojnë në baza të rregullta në departamentin përkatës në strukturën e AME-së. Gjithsej janë 82 pjesëtarë të integruar sipas komunave: Mitrovica e Veriut 14 pjesëtarë; Zveçan 33 pjesëtarë; Leposaviq 16 pjesëtarë dhe Zubin Potok 12 pjesëtarë.

Sfidat

- 483 persona të integruar kanë kontrata me institucionet e Kosovës, por në praktikë ata nuk i ushtrojnë funksionet e tyre në pajtim me ligjet e Kosovës. Personat e integruar nuk janë të përgjegjshëm dhe nuk i raportojnë institucioneve të Kosovës. Personat e integruar nuk kanë objekte, materiale apo zyre për të kryer detyrat e tyre. Ka mungesë bashkëpunimi në nivel sektorial ndërmjet institucioneve të Kosovës dhe personave të integruar.
- Komunat veriore kanë refuzuar integrimin e 39 pjesëtarëve të stafit administrativ nga 71 sosh të policisë paralele serbe (ish "MUP") në zyrat e gjendjes civile në katër komunat veriore. MAPL ka përfunduar përgatitjet e

nevojshme për integrimin e këtyre pjesëtarëve të stafit në strukturat komunale, duke përfshirë lehtësimin e procesit të ndarjes së buxhetit.

2.4. Marrëveshja për drejtësi

Pikat kryesore të marrëveshjes

Marrëveshjet në fushën e drejtësisë bazohen në paragrafin 10 të Marrëveshjes së Parë të Parimeve që Rregullojnë Normalizimin e Marrëdhënieve si dhe Protokollit për Zbatimin e Menaxhimit të Integruar të Kufijve. Marrëveshja e nënshkruar në prill të vitit 2013 për normalizimin e marrëdhënieve i kërkon Qeverisë që me ndihmën e EULEX të bëjë integrimin e gjyqësorit dhe prokurorisë së regjionit të Mitrovicës në kuadër të organizimit të ri të brendshëm të sistemit gjyqësor, pra në sistemin gjyqësor dhe prokurorial të Republikës së Kosovës. Përveç kësaj, kjo marrëveshje përcakton metodën e ndarjes së rasteve, numrin e gjyqtarëve dhe prokurorëve, si dhe përkatësinë e tyre etnike. Ndërsa, Marrëveshja e Drejtësisë e shkurtit 2015 përcakton numrin, përzgjedhjen dhe mënyrën e emërimit të gjyqtarëve dhe prokurorëve. Gjithashtu, ajo specifikon përkatësinë etnike të gjyqtarëve dhe prokurorëve, si dhe metodat për trajtimin e rasteve.

Gjendja aktuale

Sipas marrëveshjes, u krijua edhe një Gjykatë Themelore dhe një Zyre e Prokurorisë Themelore për rajonin e Mitrovicës që përfshinë katër komunat veriore dhe komunat me shumicë shqiptare dhe më të populluara siç janë ajo e Skenderajt dhe Vushtrisë, ashtu siç definohet në Ligjin për Gjykatat të Republikës së Kosovës. Në kuadër të zbatimit të marrëveshjes për drejtësinë në vitin 2017, 42 gjyqtarë kanë bërë betimin dhe kanë marrë pozitë (3 prej tyre kanë dhënë dorëheqje) si dhe janë rekrutuar 13 prokurorë dhe 106 anëtarë të stafit administrativ.

Këshilli Gjyqësor i Kosovës

Në Gjykatën Themelore Mitrovicë me degët e saj Zubin Potok, Leposaviq, Skenderaj dhe Vushtrri gjendja aktuale e të punësuarve deri në muajin maj 2021 është:

- të punësuar gjithsej 302 prej të cilëve:
  - 48 (dyzet e tetë) gjyqtarë - 27 (njëzet e shtatë) shqiptarë apo 56.25% dhe 21 (njëzet e një) serbë apo 43.75%;
  - 254 (dy qind e pesëdhjetë e katër) veta, prej të cilëve 128 (një qind e njëzet e tetë) shqiptarë apo 50.40%; 121 (një qind e njëzet e një) serbë apo 47.6%; 2 (dy) boshnjakë apo 0.8%, 2 (dy) turq apo 0.8% dhe 1 (një) ashkali apo 0.4%

- o Në janar të vitit 2021 janë rekrutuar 24 (njëzet e katër) pozita të reja për gjyqtar ku 2 (dy) prej tyre apo 8.33 % janë rekrutuar nga komuniteti serb.

Këshilli Gjyqësor i Kosovës ka rritur numrin e përkthyesve për 9 (nëntë) pozita që janë rekrutuar dhe sot në sistemin gjyqësor janë të angazhuar 62 (gjashtë dhjetë e dy) Përkthyes me Akt emërimi të përhershme. Nga këta në Gjykatën Themelore Mitrovicë (14), në Gjykatën Themelore Prishtinë (9), në Gjykatën Themelore Gjilan (7), në Gjykatën Themelore Prizren (6) dhe Gjykatat tjera dhe Këshill Gjyqësor të Kosovës (26).

Gjykatat Themelore:

Gjykata Themelore e Mitrovicës udhëhiqet nga Kryetari që i përket komuniteti serb. Gjykata Themelore Mitrovicë po ashtu ka dhe Zëvendës-Administratorin e Gjykatës dhe Zëvendësshefin e zyrës për menaxhimin e lëndëve nga komuniteti serb.

Degët e Gjykatave Themelore:

Aktualisht në Republikën e Kosovës ka 20 (njëzet) Degë të Gjykatave Themelore prej të cilave: 3 (tri) Degë të Gjykatave themelore udhëhiqen nga Gjyqtarë mbikëqyrës të komunitetit serb. Ndërsa, 4 (katër) Degë të Gjykatave themelore udhëhiqen nga Ndihmës administrator të komunitetit serb.

Këshilli Prokurorial i Kosovës

Në sistemin prokurorial në Kosovë aktualisht janë duke ushtruar funksionin e prokurorit 185 prokurorë sipas strukturës etnike si më poshtë:

Numri i përgjithshëm i prokurorëve sipas etnisë								
Etnia	Shqiptarë	%	Serb	%	Boshnjak	%	Turq	%
Numri dhe %	169	91.35	14	7.56	1	0.54%	1	0.54%

Në Prokurorinë Themelore në Mitrovicë aktualisht janë duke ushtruar funksionin e prokurorit 20 prokurorë sipas strukturës etnike si më poshtë (2 prokurorë nga komuniteti serb janë të transferuar përkohësisht nga prokuroritë tjera):

Numri i prokurorëve në P.Th. Mitrovicë		
Etnia	Shqiptarë	Serb
Numri dhe %	8 ose 40%	12 ose 60%
Transfere të përkohshëm një vjeçar		2 ose 10%

Sa i përket stafit administrativ, sipas marrëveshjes së Brukselit, në sistemin prokurorial janë rekrutuar fillimisht 33 veta staf administrativ. Nga 33 për momentin 29 veta si staf administrativ janë duke ushtruar funksionet e tyre.

Sipas Kushtetutës së Republikës së Kosovës dhe Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve, në bazë të respektimit të identitetit gjuhësor të të gjithë personave dhe me qëllim të krijimit të një mjedisi të përshtatshëm të punës për të gjitha komunitetet, në sistemin prokurorial në total janë 21 përkthyes shqip-serbisht.

Akademia e Drejtësisë ka përfunduar Programin e Trajnimit Fillestar në fushën e drejtësisë penale dhe civile dhe kompetencat ndërdisiplinore për gjyqtarët dhe Prokurorët e Shtetit të cilët janë integruar. Trajnimi intensiv fillestar për gjyqtarë dhe prokurorë të shtetit u realizuar për 11 ditë. Trajnimi ka synuar të ngrit kapacitetet e gjyqtarëve dhe prokurorëve për kryerjen e punës dhe marrjes së vendimeve të drejta. Gjithashtu, trajnimi u përqendrua që të ndihmoj gjyqtarët dhe prokurorët e integruar që të familjarizohen me parimet themelore të legjislacionit të Kosovës. Gjyqtarët dhe prokurorët kanë ndjekur pothuajse të gjitha trajnimet e vazhdueshme në Akademinë e Drejtësisë gjatë vitit 2018. Gjyqtarët e integruar janë duke ndjekur edhe kurset e detyrueshme të përqendruara në etikën profesionale. Trajnimi fillestar prej 12 muajve është i detyrueshëm për të gjithë gjyqtarët dhe prokurorët e sapo emëruar. Pesë gjyqtarë dhe dy prokurorë janë duke ndjekur këto trajnime. Për më tepër, gjyqtarët e sapo integruar janë duke ndjekur edhe trajnimet fillestare për gjyqtar. Programi i trajnimit është përgatitur nga Këshilli dhe Akademia e Drejtësisë. Ky program ka adresuar shkathhtësitë dhe praktikën e funksionit të prokurorit të shtetit në trajnimin e paanësisë, vlerave, sjelljeve të duhura brenda dhe jashtë zyrës së prokurorisë, etikën profesionale, shkathhtësitë në procedura gjyqësore dhe vendimmarrje, zbatimin e praktikave më të mira si dhe familjarizimin me ndryshimet dhe risit në legjislacion. Dy prokurorë nga 13 prokurorët e integruar kanë përfunduar trajnimin fillestar në Akademinë e Drejtësisë. Të gjithë prokurorët marrin pjesë në trajnimet e vazhdueshme që organizohen nga Akademia e Drejtësisë.

Protokolli për zbatimin e MIK i arritur në vitin 2012, parasheh bashkëpunimin juridik ndërkombëtar që realizohet nëpërmjet shkëmbimit të letrave ndërmjet bashkëkoordinatorëve (janar 2013, e ndryshuar në 2015). Bashkëpunimi juridik me Serbinë është duke vazhduar. Gjatë periudhës janar-qershor 2018, zbatimit i Protokollit të MIK mbi Ndihmën e Ndërsjellë Juridike ka rezultuar me mbi 62 kërkesa nga e Serbisë për Kosovën, të cilat u adresuan në 48 raste, ndërsa nga 326 kërkesat e dërguara nga pala Kosovare, pala serbe është përgjigjur në 258 raste.

Sfidat

- **Zbatimi i marrëveshjes për bashkëpunimin juridik ndërkombëtar** është ndërprerë nga Serbia në tetor të vitit 2014 kur Bashkimi Evropian (BE) transferoi kompetencën nga EULEX-i te Përfaqësuesi BE-së në Kosovë (PSBE). Përderisa Kosova kishte dhënë pëlqimin për vazhdimin e ofrimit të ndihmës së ndërsjellë juridike përmes Zyrës së BE-së në Kosovë, Serbia e ndërpreu në mënyrë të njëanshme zbatimin e kësaj marrëveshjeje, për t'iu rikthyer zbatimit, vetëm pas ndryshimit të saj.
- **Që nga fillimi i vitit 2014, në raport me Serbinë, është hasur problemi i vulave.** Konkretisht, Serbia vazhdon që në dokumentet origjinale të gjykatave dhe prokurorive në Kosovë, mbi logon e Republikës së Kosovës, të vendosë vulën me mbishkrimin: "Republika e Serbisë - Kosova dhe Metohija -nën administrimin e OKB-së dhe Rezolutës 1244".

2.5. Asociacioni i komunave me shumicë serbe

Një pjesë e konsiderueshme e Marrëveshjes së Parë të Parimeve që Rregullojnë Normalizimin e Marrëdhënieve i referohet themelimit të Asociacionit të Komunave Serbe (AKS). Në gusht 2015, Kosova dhe Serbia arritën një Marrëveshje mbi Parimet e përgjithshme / elementet kryesore, të Asociacionit të komunave me shumicë serbe në Kosovë, e cila kishte për qëllim të definojë saktë se si do të themelohet asociacioni dhe cila do të jetë struktura dhe fushëveprimtaria e saj.

Gjendja aktuale

Gjatë vitit 2015, Presidenti i Kosovës dërgoi marrëveshjen në Gjykatën Kushtetuese për të vlerësuar nëse është në përputhje me Kushtetutën e Kosovës. Gjykata Kushtetuese [KO 130/15, 23 dhjetor 2016] zbuloi se shumë dispozita të marrëveshjes në lidhje me strukturën dhe funksionimin e Asociacionit të komunave me shumicë serbe nuk ishin plotësisht në përputhje me Kushtetutën. Gjykata gjithashtu përcaktoi që Statuti i Asociacionit të komunave me shumicë serbe duhet të hartohet në përputhje me Kushtetutën e Kosovës.

Gjatë vitit 2016, Qeveria e Kosovës themeloi një ekip menaxhues, me dy anëtarë të rinj që plotësuan vendet e lira të dy ish anëtarëve të cilët ishin caktuar në detyra të tjera publike. Në vitin 2018, Kryeministri i Kosovës, së bashku me Presidentin, nisur nga Vendimi i Gjykatës Kushtetuese, kanë riaktivizuar ekipin menaxhues që do të ishte përgjegjës për hartimin e statutit të Asociacionit të komunave me shumicë serbe. Qeveria e Kosovës kishte planifikuar të themelojë tre organe: (1) ekipin menaxhues (b) komitetin zbatues dhe (c) grupin kombëtar konsultativ; të cilët do të përfshiheshin në

procesin e hartimit të statutit. Drafti do t'i dërgohej Gjykatës Kushtetuese për shqyrtim në përputhje me Kushtetutën. Me vendim të Ministrit të Pushtetit Lokal, në shtator të vitit 2020, është ndryshuar vendimi për ekipin menaxhues, ku dy anëtarët ekzistues janë zëvendësuar me dy anëtarë të rinj.

Sfidat

Marrëveshja u prit me protestë të ashpër nga partitë e opozitës në Kuvendin e Kosovës. Ekziston një mungesë e konsensusit ndërmjet partive politike që përfaqësojnë komunitetin shumicë sa i përket themelimit të Asociacionit të komunave me shumicë serbe.

2.6. Përfaqësimi dhe bashkëpunimi rajonal

Marrëveshja për bashkëpunim dhe pjesëmarrje rajonale u arrit më 24 shkurt 2012. Kosova dhe Serbia me anë të kësaj marrëveshjeje ishin pajtuar për mënyrën e pjesëmarrjes së Kosovës në nisma dhe organizata rajonale. Deri në vitin 2011, Kosova kishte arritur të përfaqësohej në pak organizata ndërkombëtare si në Bankën Botërore dhe Fondin Monetar Ndërkombëtar, ndërsa në organizatat rajonale përfaqësohej vetëm përmes UNMIK-ut, dhe atë në tri të tilla: CEFTA, Komunitetin e Energjisë dhe në Hapësirën e Përbashkët Evropiane të Aviacionit.

Me këtë marrëveshje përcaktohet përfaqësimi i Kosovës në iniciativa dhe organizata rajonale duke e vendosur fusnotën përkrah emrit të saj ("Kosovo*") me tekstin shpjegues: *Ky përcaktim nuk paragjykon qëndrimin ndaj statusit dhe është në përputhje me Rezolutën 1244/1999 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara dhe me Opinionin e Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë mbi shpalljen e pavarësisë së Kosovës.*

Gjendja aktuale

Ekzistojnë probleme sa i përket zbatimit të marrëveshjes për shkak të angazhimit negativ dhe shpesh keqinterpretues të Republikës së Serbisë. Serbia në vazhdimësi ka paraqitur probleme gjatë pjesëmarrjes së Kosovës në nismat rajonale dhe konferenca të ndryshme. Një nga problemet kryesore është pengimi që Serbia vazhdimisht është duke i bërë Kosovës për anëtarësim në organizata ndërkombëtare dhe rajonale.

Sfidat

- Problemet që vazhdimisht hasen sa i përket përfaqësimit dhe bashkëpunimit rajonal kanë të bëjnë me agjendën, listën e pjesëmarrësve, ftesat, përdorimi i postës elektronike ose i materialeve promovuese siç janë videot dhe aspekte të tjera që i referohen nevojës për ta përdorur fusnotën. Në të shumtën e rasteve kjo pengon pjesëmarrjen aktive të Kosovës dhe komunikimin e vazhdueshëm me

palët e tjera në rajon e kjo paraqet pengesë për Kosovën që të trajtohet si pjesë e barabartë dhe aktive në këto organizata dhe iniciativa.

2.7. Marrëveshja për zyrtarët ndërlidhës (Liaison Arrangements)

Në takimet që u mbajtën më 28-29 janar, 5 shkurt, 14 shkurt, 5-6 mars, 11 mars, 9 maj dhe 30 maj të vitit 2013, Kosova dhe Serbia u pajtuan për shkëmbimin e zyrtarëve ndërlidhës. Kjo kishte për qëllim vendosjen e raporteve ndërmjet dy vendeve dhe lehtësimin e komunikimit ndërmjet dy Qeverive. Me theks në zbatimin e marrëveshjeve të Brukselit dhe administrimin e vizitave zyrtare, Kosova dhe Serbia ishin pajtuar që të emërojnë nga një zyrtar ndërlidhës me qëllim që të monitorojnë dhe të përfshihen në çdo çështje që ka të bëjë me normalizimin e marrëdhënieve. Ata u parapanë të kenë zyra funksionale brenda objekteve të delegacioneve të BE-së në të dy vendet.

Gjendja aktuale

Krijimi i aranzhimeve për ndërlidhje ose më mirë thënë Zyrat Ndërlidhëse, ka mundësuar që një Zyrtarë i Qeverisë së Kosovës të jetë i pranishëm në Serbi në mënyrë permanente. Puna më e dukshme e Zyrës Ndërlidhëse përfshin vizitat zyrtare. Komunikimi me Zyrat Ndërlidhëse asnjëherë nuk është ndërprerë. Puna ka përparuar në çështjet që ndikojnë në jetën e qytetarëve të zakonshëm.

Zbatimi i kësaj marrëveshjeje ishte i kënaqshëm deri në momentin kur zyrtari serb Marko Gjuriq në vitin 2018 hyri pa leje paraprake në Kosovë me ç'rast edhe u arrestua. Për raste të ngjashme të refuzimit apo problemeve të veçanta kur zyrtarët serbë nuk kanë kërkuar leje dhe apo nuk i janë përmbajtur qëllimeve të vizitës, Qeveria e Kosovës ka ndërmarr hapat e nevojshëm sipas legjislacionit të Kosovës.

Mund të thuhet se roli i zyrtarëve ndërlidhës është minimizuar tej mase dhe ata nuk kanë arritur të zgjerojnë bashkëpunimin mes dy vendeve apo të ndihmojnë në zgjidhjen e problemeve me të cilat përballen qytetarët nga të dy anët.

Sfidat

Nuk është realizuar potenciali i plotë i zyrave të ndërlidhjes. Që nga tetori i vitit 2015, nuk janë zbatuar marrëveshjet për zgjerimin e stafit të Zyrave Ndërlidhëse. Qeveria e Kosovës beson se një staf më i madh do të kishte ndikim cilësor në funksionimin e Zyrave Ndërlidhëse. Nuk ka marrëveshje për përdorimin e logove dhe vulave të dokumenteve zyrtare nga Zyrat Ndërlidhëse.

2.8. Marrëveshja për energji

Marrëveshja për Energjinë ka qenë pjesë e pakos së çështjeve teknike që janë diskutuar që nga fillimi i dialogut teknik në vitin 2011. Në vitin 2013, Qeveria e Kosovës dhe e Serbisë, të mbështetur nga BE kanë arritur një Marrëveshje për energjinë ku ndër pikat kryesore të kësaj marrëveshje janë:

- Pavarësimi i sistemit elektro-energjetik të Kosovës duke përfshirë dhe anëtarësimin e KOTTS në ENTSO-E, dhe hapjen e komunikimit direkt në mes të rregullatorëve të energjisë në mes të dy vendeve;
- Hapja e tregut sipas kërkesave të komunitetit të energjisë dhe themelimi i një kompanie të re për furnizim me energji elektrike në katër komunat në veri të Kosovës sipas kornizën ligjore dhe rregullatore të Kosovës;
- Licencimi i kompanisë për ofrimin e shërbimeve të shpërndarjes (faturimi, mbledhja, mirëmbajtja dhe kycja fizike e konsumatorëve të ri) si dhe licencimin për blerjen dhe shitjen e energjisë në tregun e hapur si dhe importin, eksportin dhe transitin e energjisë;
- Nënshkrimi i marrëveshjes në mes të kompanisë së themeluar 'ElektroSever' dhe KOSTT në mënyrë që të jetë pjesë e tregut të energjisë elektrike dhe të jetë palë përgjegjëse për balancim.

Gjendja aktuale

Marrëveshja për Energjinë e arritur në vitin 2013, nuk ka pasur ndonjë progres për shkak të pengesave të vendosura nga pala Serbe (EMS) duke sabotuar me vite zbatimin e saj gjë që ka ndikuar negativisht në aspektin teknik, ekonomik, dhe me kosto të lartë për sektorin e energjisë dhe Qeverinë e Kosovës.

Për arsye të bllokimit të marrëveshjes mes KOSTT dhe ENTSO-E nga ana e Serbisë, është nënshkruar edhe një marrëveshje/konkluzionet për zhblokimin e procesit të zbatimit të marrëveshjes së 2013 me 25 Gusht, 2015 dhe si rezultat i këtij akti Serbisë i është kërkuar të heq pengesat që do të mundësonte që KOSTT të operoj si zonë/bllok e pavarur në kuadër të ENTSO-E.

Me këtë KOSTT do të rregullonte dhe balanconte sistemin elektro-energjetik të Kosovës, do të bënte alokimin e kapaciteteve dhe menaxhimin e kongjestioneve, do të jetë pjesë e mekanizimit të kompensimit financiarë ndërmjet TSO-ve (ITC) që nënkupton kompensimin për transitin e energjisë në rrjetin e transmisionit dhe humbjet e shkaktuara nga transiti.

Edhe përkundër nënshkrimit të marrëveshjes së kyçjes me të gjitha OST e Evropës kontinentale në kuadër të ENTSO-E kjo marrëveshje nuk ka hyrë në fuqi për shkak se pjesë e marrëveshjes së kyçjes ka qenë licencimi i kompanisë për furnizim ElektroSever për furnizim me energji elektrike të katër komunave në pjesën veriore të Kosovës.

Problemet me regjistrimin e Kompanisë 'ElektroSever' për furnizim me energji elektrike për pjesën veriore të Kosovës në Agjencia e Regjistrimit të Bizneseve (ARBK) janë shfaqur për shkak të mospërputhjes me kornizën ligjore dhe rregullative të Kosovës. Krahas kësaj, Statuti i 'ElektroSever' nuk ka theksuar dispozitat e ligjeve të Kosovës, por ka theksuar dispozitat e ligjeve të Serbisë dhe statuti nuk ka përcaktuar vendin se ku operon kompania.

Në vitin 2018, për shkak të devijimeve (tërheqjes së energjisë) nga rrjeti interkonektiv dhe pamundësisë së zgjidhjes së situatës së krijuar, ENTSO-E vendos për ndërmarrjen e masave për ndryshimin e marrëveshjes së kyçjes. Ndryshimi i marrëveshjes është bërë përmes votimit nga anëtarët e grupit regional të Evropës Kontinentale (RGCE).

Në vitin 2020 është votuar marrëveshja e re e kyçjes nga OST që janë pjesë e grupit regional të Evropës Kontinentale. Me këtë proces në aspektin ligjor KOSTT njihet si operator i pavarur në kuadër të Evropës Kontinentale. KOSTT bëhet përgjegjës i zonës së pavarur rregulluese të Kosovës.

Gjithashtu KOSTT dhe OST në nëntor të vitit 2019, themelojnë bllokun e përbashkët rregullues i njohur si blloku AK në kuadër të ENTSO-E. Marrëveshja e kyçjes hynë në fuqi me 14 dhjetor 2020.

Kompania nga veriu i Kosovës, Shoqëria 'ElektroSever' (Drustvo 'ElektroSever'), ka aplikuar për licencë të operimit në Zyrën e Rregullatorit të Energjisë në Kosovë. Ky institucion ka bërë të ditur se është krijuar komisioni për shqyrtim të aplikacionit, i cili ka bërë vlerësimin në bazë të ligjeve dhe rregullave në fuqi për rregullimin e këtij aktiviteti dhe administrativisht e konsideron aplikacionin e kompletuar, por për shkak të mungesës së kuorunit, Bordi nuk mund ta trajtoj dhe vendos për të.

Shoqëria "ElektroSever" ka aplikuar edhe për Licencë për Operim të Sistemit të Shpërndarjes, por ky aplikacion është kundërshtuar dhe nuk është trajtuar nga ZRRE, sepse ky është në kundërshtim me Marrëveshjen për Energjinë e vitit 2013 dhe Konkluzat e BE të vitit 2015.

Sfidat

- Operatori serb EMS ka bllokuar alokimin e kapaciteteve interkonektive në kufirin Kosove-Serbi dhe kështu që nga data 14.12.2020 ky kufi energjetik nuk alokohet në treg dhe rrjedhimisht nuk ka transaksione të energjisë në këtë kufi.

Mungesa e këtij kufiri energjetik në aspektin tregtar, ka ndikuar në rritjen e kongestionëve në kufijtë tjerë dhe rritjen e çmimeve të energjisë tek konsumatorët. Ky veprim ka pasur efekte negative jo vetëm në Kosovë por edhe në regjion;

- **Nën-Stacioni i Vallacit ende kontrollohet nga Serbia** - në praktikë Operatorët e Kosovës nuk mund të sigurojë prezencën e Kompanisë së Furnizimit dhe Shpërndarjes për të marrë në kontroll këtë nën-stacion.

2.9. Marrëveshja për telekomunikacion

Marrëveshja për telekomunikacion ka qenë pjesë e pakos së çështjeve teknike që janë diskutuar dhe e cila ishte arritur më 8 shtator 2013, por bisedimet për zbatimin e saj kanë filluar në janar 2014 dhe kanë përfunduar me marrëveshje finale tek më 25 gusht 2015, me nënshkrimin e Planit të Veprimit për implementimin e marrëveshjes së telekomunikacionit. Qëllimi i kësaj marrëveshjeje është normalizimi i marrëdhënies në fushën e telekomunikimit për qytetarët brenda territorit të Kosovës dhe në raport me Serbinë. Pikat kryesore të kësaj marrëveshjeje janë:

- Sigurimi i kodit ndërkombëtar 3-shifror nga UNT (Unioni Ndërkombëtar i Telekomunikimeve) për Kosovën në përputhje me standardet dhe parimet dhe afatet kohore të ITU-së. Marrëveshja përcakton vetëm një kod telefonik për thirrjet e brendshme dhe ndërkombëtare.
- Harmonizimi i përdorimit të spektrit për GSM, dhe sinjaleve televizive, duke përfshirë transmetimet digjitale tokësore, me qëllim për të siguruar ofrimin e shërbimeve të papenguara reciprokisht të bazuara në parimet e ITU-së dhe shmangien e interferencave të dëmshme ndërmjet shërbimeve.
- Licencimi i një kompanie të re, degë kjo e një kompanie serbe për shërbime të telefonisë fikse e regjistruar në përputhje me kornizën rregullatore të Kosovës.
- Autorizim i përkohshëm i një kompanie të re sa i përket telefonisë mobile sipas kornizës rregullatore të Kosovës. Autorizimi i përkohshëm do të skadojë sapo autoritetet e Kosovës të lëshojnë një licencë të re të plotë, të pakufizuar, të telefonisë mobile, si rezultat i një tenderi / ankandi në përputhje me standardet e BE-së.
- Arritjes e marrëveshjes së interkoneksionit dhe roamingut ndërmjet operatorëve mobil të të dyja anëve me qëllim zvogëlimin e kostove për qytetarët.

Gjendja aktuale

Lidhur me marrëveshjen e Brukselit për telekomunikacion të datës 3 shtator 2013, dhe në përputhje me Planin e Veprimit për implementimin e marrëveshjes së telekomunikacionit (nëntor të vitit 2015), si dhe Përfundimet e Facilitatorit të BE-së për Telekomini (të datës 13 dhe 18 nëntor 2016) janë ndërmarr këto veprime:

- Kodi +383 i telefonisë për Kosovën është alokuar nga Unioni Ndërkombëtar i Telekomunikacionit (i përfunduar më 15 dhjetor 2016). Kosova është duke zbatuar kodin e saj shtetëror së bashku me kodet tjera të caktuara nga ITU më 15 dhjetor 2016.
- Në shkurt të vitit 2017, ARKEP ka miratuar Planin e Migracionit për zbatimin e kodeve duke përfshirë aktivitetet dhe afatet kohore. Bazuar në këtë plan, procesi i zbatimit të kodit të ri +383 ka përfunduar më 1 qershor të vitit 2018 dhe pas kësaj date të gjitha kodet ekzistuese të asaj kohe (+377, +381 dhe +386) që janë përdorur nga rrjetet e telefonisë fikse dhe mobile nuk janë më aktive për thirrjet ndërkombëtare në Kosovë.
- Kosova ka zbatuar plotësisht autorizimin e përkohshëm, me një domen të kufizuar për ofrimin e shërbimeve të telefonisë mobile në Kosovë (dhjetor 2016);
- Është dhënë licenca (autorizimi) e plotë për ofrimin e shërbimit të telefonisë fikse për një kompani serbe në Kosovë (që nga dhjetori i vitit 2016);
- Është finalizuar plani Kombëtar i Numeracionit në formatin e standardizuar të ITU-së (Ref. Nr.Prot.232 / 2/17) në përputhje me rekomandimet e ITU-së;
- Në maj të vitit 2017, Kosova është futur si vend i veçantë në bazën e të dhënave të ITU për Kodet Shtetërore.
- ARKEP ka lëshuar autorizimin për ndërmarrjen "mts" D.O.O. të regjistruar në ARBK në pajtim me Kornizën Ligjore të Republikës së Kosovës, për ofrimin e shërbimeve të telefonisë mobile në kuadër të infrastrukturës së kufizuar;
- Sa i përket interkoneksionit operatorët kanë marrëveshje të interkoneksionit me operatorët nga Serbia kurse për çështjen e roamingut, aktualisht marrëveshja është duke u zbatuar dhe deri me sot nuk kemi pranuar ndonjë ankesë nga ana e operatorëve.

Sfidat

- Marrëveshja teknike në mes të Kosovës dhe Serbisë sa i përket koordinimit të frekuencave ndërkufitare për brezet IMT në përputhje me Rekomandimet e CEPT, edhe pse pala Kosovare ka përgatitur dhe dërguar tek përfaqësuesi i BE-

së të dhënat e nevojshme teknike për fillimin e diskutimeve dhe përgatitjen e draft marrëveshjes teknike në mes ARKEP dhe RATEL (Rregullatorit nga Serbia).

2.10. Revitalizimi i urës mbi Lumin Ibër

Pas shume takimeve në Bruksel në mes të Kosovës dhe Serbisë me 25 gusht 2015 është arritur marrëveshja për revitalizimin e urës së lumit Ibër në Mitrovicë. Megjithatë largimi i barrikadës nga ura e Mitrovicës është bërë me 14 gusht 2016 dhe po në njëjtën dite ka filluar revitalizimi i saj sipas planit për hapjen e urës e cila pritej të finalizohet më 20 janar 2017.

Marrëveshja përfshinte: revitalizimin e Urës mbi lumin Ibër në Mitrovicë dhe hapësirat rreth saj, hapjen e urës për qarkullim të përgjithshëm, revitalizimi i rrugës kryesore në Veri të Mitrovicës (rruga Mbreti Peter) në zonë për këmbësor. Gjithashtu pikë tjetër e marrëveshjes ishte vendosja e linjave administrative të zonave kadastrale në Suhodoll/Suvi Do dhe Kroi i Vitakut/Brdjani përmes Memorandunit të Mirëkuptimit për Planet Zhvillimore Komunale, Hartës së zonimit Komunal dhe Planit Rregullues të Detajuar nga ministritë relevante dhe dy komunat.

Gjendja aktuale

Edhe pse marrëveshja për rivitalizimin e urës së Lumit Ibër është arritur me 25 gusht 2015 me mbështetje financiare nga Bashkimi Evropian për rikonstruktimin dhe revitalizimin e urës, kanë kaluar 6 vite dhe zbatimi i saj i plotë ende nuk ka filluar dhe ende nuk ka liri të lëvizjes në urën "Ibër" në Mitrovicë, meqenëse procesi i ndarjes së vijës administrative në mes të Komunës së Mitrovicës Jugore me atë Veriore sipas Planit të Ahtisaarit është ndërlikuar.

Institucionet e Qeverisë së Kosovës kanë ndërmarrë të gjithë hapat e nevojshëm drejt krijimit të kushteve për zbatimin e kësaj marrëveshjeje duke:

- Siguruar dhe vërtetuar autenticitetin e hartave të marra nga zyra e UNMIK-ut në Kosovë në përputhje të plotë me propozimin gjithëpërfshirës të presidentit Ahtisari.
- Përgatitjen e draftit të memorandunit të mirëkuptimit sipas Marrëveshjes së Brukselit duke treguar kështu një angazhim serioz të Qeverisë së Kosovës për përmbushjen e obligimeve që dalin nga ky proces. Mirëpo pavarësisht përpjekjeve nuk ishte arritur nënshkrimi i Memorandunit të Mirëkuptimit për koordinim në mes të nivelit qendror (ish-MMPH dhe MAPL) dhe komunave (Mitrovicës së Jugut dhe Mitrovicës së Veriut) në hartimin e Planeve Zhvillimore të Komunës së Mitrovicës Veriore dhe Mitrovicës Jugore, memorandum ky që konfirmon vijën

kufitare administrative ndërmjet dy komunave të Mitrovicës në përputhje me ligjet e Kosovës dhe Planin e Ahtisarit;

- Ndërtimi i murit ilegal me gjatësi 50m dhe 2.3m lartësi në fillim të sheshit të këmbësorëve në rr. "Mbreti Petar" ka penguar në zbatimin e marrëveshjes së Brukselit në kohë që parasheh largimin e barrikadave në urën e lumit Ibër në Mitrovicë, rivitalizimin e urës së hapur për këmbësorët, çiklistët dhe automjetet dhe mbylljes së rrugës "Mbreti Petar" në Mitrovicën e Veriut dhe shndërrimi i saj në shesh të këmbësorëve. Marrëveshja për largimin e këtij muri është arritur në shkurt të vitit 2016;
- Në kuadër të Programit për Zhvillim Gjithëpërfshirës (zbatuar nga UN- Habitat dhe në partneritet me PAX/CBM) komuna e Mitrovicës së Jugut ka aprovuar planin zhvillimor Komunal dhe planin e qëndrueshëm Komunal për Mobilitet duke bërë që projekti i investimit kapital në komunën e Mitrovicës së Jugut të rrjedhë nga Plani i Mobilitetit;
- Procesi i hartimit të Planit Zhvillimor Komunal dhe Plani i Mobilitetit në Komunën e Mitrovicës së Veriut është në proces të rishikimit zyrtar.

Sfidat

- Hapja e Urës mbi Lumin Ibër për qarkullim të përgjithshëm sipas marrëveshjes;
- Nënshkrimi i memorandumit të Mirëkuptimit i cili do të vendoste respektimin e sundimit të ligjit në fushën e planifikimit urban dhe do të konfirmonte zonat kadastrale të fshatrave Suhodoll dhe Kroi i Vitakut, duke përfshirë edhe miratimin e Planit Zhvillimor Komunal dhe Plani të Mobilitetit në Komunën e Mitrovicës së Veriut.

3. Procesi i dialogut gjatë vitit 2020 (Qeveria Hoti)

Duke filluar nga data 10 korrik e deri më 10 dhjetor të vitit 2020 ka vazhduar sërish procesi i dialogut edhe atë me dy takime në nivel të krerëve të shtetit (10.07 dhe 07.09) dhe shtatë takime ndërmjet grupeve negociatore të udhëhequra nga z. Skender Hyseni. Në këto takime palët ishin dakorduar që të trajtojnë tetë fusha të ndryshme, përfshi:

- personat e pagjetur dhe personat e zhvendosur,
- bashkëpunimin ekonomik,
- kërkesat reciproke financiare dhe pronësore,
- të drejtat e komunitetit jo shumicë,
- statusin e kishës ortodokse serbe;

- raportet e fqinjësisë së mirë;
- normalizimin e lidhjeve ajrore, hekurudhore dhe postare
- kthimin e materialeve arkeologjike dhe etnologjike.

Në fund kjo do të kurorëzohej me marrëveshjen e përgjithshme e cila do të duhej të ishte ligjërishit e obligueshme. Parimi i sugjeruar nga pala ndërmjetëse e Bashkimit Evropian ishte që dakordimet për fushat specifike do të konsiderohen si të dakorduara vetëm pas arritjes së marrëveshjes së përgjithshme dhe ligjërishit të obligueshme (asgjë nuk është e dakorduar deri sa gjithçka të dakordohet).

Në shtatë takimet e mbajtura ndërmjet grupeve negociatore ishin trajtuar tri fusha tek të cilat ishte arritur dakordimi për tekstet paraprake (personat e pagjetur, personat e zhvendosur dhe bashkëpunimi ekonomik) dhe ishte hapur tema e katërt mbi kërkesat financiare dhe pronën. Takimet janë ndërprerë për shkak të qëndrimit destruktiv të palës serbe në temën e kërkesave financiare.

KLANKOSOVAT

Republika e Kosovës

Republika Kosova - Republic of Kosovo

Qeveria – Vlada – Government

Zyra e Kryeministrit – Office of the Prime Minister

**IZVEŠTAJ O POSTIGNUĆIMA I IZAZOVI U SPROVOĐENJU BRISELSKIH
SPORAZUMA**

Priština, jun 2021

Sadržaj

Spisak skraćenica	3
1. Uvod	5
Rezime o procesu dijaloga	5
1. Dogovori iz procesa tehničkog dijaloga	7
1.1. Sporazum o slobodnom kretanju	7
1.2. Civilni registar	9
1.3. Integrisano upravljanje granicom	10
1.4. Postupci carinskih pečata	11
1.5. Katastarski registri	14
1.6. Priznavanje univerzitetskih diploma	15
2. Sprovođenje sporazuma o normalizaciji odnosa	17
2.1. Lokalni izbori - Funkcionisanje četiri opštine na Severu	17
2.2. Integracija policije	18
2.3. Sporazum o raspuštanju civilne zaštite	19
2.4. Sporazum o pravosuđu	20
2.5. Asocijacija srpskih većinskih opština	23
2.6. Regionalno predstavljanje i saradnja	24
2.7. Sporazum o aranžmanima za vezu	25
2.8. Energetski sporazum	26
2.9. Sporazum o telekomunikaciji	27
2.10. Revitalizacija mosta preko reke Ibar	29
3. Proces dijaloga tokom 2020. godine (Vlada Hoti)	30

Spisak skraćenica

EUA (EUA)	Evropska asocijacija univerziteta AEU (European Universities Association))
KAUVI	Kosovska agencija za upoređivanje i verifikaciju imovine
ZSO	Zajednica srpskih opština
AUVS	Agencija za upravljanje vanrednim situacijama
ARBK	Agencija za registraciju biznisa na Kosovu
ACR	Agencija za civilnu registraciju
RAEPK	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije
ASICUDA	Sistem informacionog upravljanja Informacioni sistem upravljanja carinama
SB	Svetska banka
Evropska unija	Evropska unija
CEFTA	Srednjoevropski sporazum o slobodnoj trgovini
CEPT	Evropska konferencija poštanskih i telekomunikacionih uprava
SFP	Sertifikati o farmaceutskim proizvodima
RUP	Regionalna uprava policije
SUE	Sistem upravljanja energijom
ENTSO-E	Evropska mreža operatora prenosnog sistema za energiju (European Network of Transmission System Operators for Energy)
ETSO	Evropski operateri prenosnog sistema
MMF	Međunarodni monetarni fond
MMF	Međunarodni monetarni fond
ID	Identifikacioni dokument
SSK	Sudski savet Kosova
KOSTT	Sistem prenosa električne energije i operator tržišta
CIK	Centralna izborna komisija
KVSI	Komisija za verifikaciju i odlučivanje o imovinama
MALS	Ministarstvo administracije lokalne samouprave
MONT	Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
MI	Ministarstvo infrastrukture
IUG (IBM)	Integrirano upravljanje granicom
MŽSPP	Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova (Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije)
NCPD	Nacionalni centar za priznavanje diploma
OEBS (OSCE)	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OSPE	Operator sistema za prenos energije
PK	Policija Kosova
GP	Granični prelaz

SPEU (EUS)	Specijalni predstavnici Evropske unije
OT	Osnovno tužilaštvo
VK	Vlada Kosova
HOC	Hitni operativni centar
RATEL	Srpska agencija za komunikacije i poštanske usluge
RGCE	Regionalna grupa kontinentalne Evrope (Regional Group of Continental Europe)
SERP	Sistematska elektronska razmena podataka
ESUP	Elektronski sistem upravljanja predmetima
TSO (OPS)	Operateri prenosnog sistema (Transmission System Operators)
USM	Univerzitet u Severnoj Mitrovici
UNT (MTU)	Međunarodna telekomunikaciona unija
KV	Kancelarija za vezu
RUE	Regulatorni ured za energiju

1. Uvod

Rezime o procesu dijaloga

Dijalog Kosovo - Srbija zasnovan na Rezoluciji Generalne skupštine Ujedinjenih nacija započeo je na sastanku u Briselu (8. marta 2011. godine). Zamišljen je kao sredstvo za (i) unapređenje saradnje između dve zemlje, (ii) pomoć u napretku ka evropskim integracijama i (iii) pozitivan praktični efekat na život građana na Kosovu i u Srbiji. Dijalog Kosovo- Srbija olakšao je EU, uz pomoć Sjedinjenih Država. Dijalog Kosovo-a i Srbije bio je usredsređen na tehničke sporazume i mere za izgradnju poverenja (CBM). U okviru ovog procesa postignuta su dvadeset tri sporazuma. Prvi tehnički sporazumi postignuti su između marta 2011. godine i marta 2012. godine, dok su razgovori i dogovori o relevantnim temama iz sporazuma nastavljeni do 2016. godine.

Sporazum o slobodnom kretanju 2. jula 2011. godine

Civilna registracija

Katastarski podaci

Uzajamno priznavanje univerzitetskih diploma

Carinski pečati

Integrisano upravljanje granicama, IBN

Regionalno predstavljanje i saradnja

Briselski sporazum o normalizaciji odnosa dve zemlje, pod nazivom „Briselski sporazum koji su potpisali premijeri dve zemlje i visoki predstavnik EU-a u Briselu 19. aprila 2013.“, uz pomoć EU-a. Briselski sporazum odobrila je Skupština Kosova. Ovaj sporazum definisao je međunarodne obaveze u vrlo važnim aspektima kao što su:

Pravno funkcionisanje i integracija u oblastima bezbednosti i pravde,

Pravno funkcionisanje opština i, shodno tome, proces integracije srpskih građana severnog dela u državne institucije Kosova,

Raspuštanje ilegalnih srpskih struktura,

Sprovođenje zakona u naplati carina i druga važna rešenja.

Briselski sporazum imao je problema krajem 2013. i 2014. godine. Gubitak volje izazvan je kombinacijom međunarodnih i domaćih političkih faktora. Kao rezultat, napravljen je pokušaj oživljavanja Briselskog sporazuma iz 2013. godine kroz paket Briselskog sporazuma (25. avgusta 2015.) Ovaj sporazum je obuhvatio i sporazum o telekomunikacijama, koji omogućava državni kod za Kosovo (383). Između ostalog, obuhvatio je sporazum o normalizaciji uslova u Mitrovici, poput otvaranja mosta u Mitrovici i raspuštanje paralelnih struktura.

Ovim sporazumom sankcionisano je obećanje obe države da se međusobno neće ometati na putu ka evropskim integracijama. Da bi osigurala izgradnju poverenja i integraciju članova srpske zajednice u kosovske državne institucije, Vlada je osnovala Fond za razvoj severnih opština i pokrenula Zakon o amnestiji koji je usvojila Skupština Kosova.

Praktična primena ovih sporazuma i dalje se suočava sa poteškoćama, dok je sam tempo procesa usporen od 2015. godine, kada su opozicione stranke na Kosovu i civilno društvo masovno osporile sporazum o osnivanju Zajednice srpskih opština. Tokom godina, Srbija

je preduzela i druge akcije protiv Kosova u vidu necarinskih barijera povećavajući troškove prelaska srpske granice u finansijskom smislu i izgubivši vreme. Obnova dijaloga u 2017. godini nije dugo trajala, a tek nakon izbora 2019. godine nastavak dijaloga između Kosova i Srbije ponovo je dobila pažnju.

Dijalog je nastavljen 12. jula 2020. godine, uz učešće nedavno imenovanog specijalnog predstavnika EU-a za dijalog Beograd-Priština, Miroslava Lajčaka. 16. jula u Briselu je prvi put posle više od 20 meseci održan prvi direktni sastanak predstavnika Kosova i Srbije u okviru briselskog dijaloga. Razgovori su bili fokusirani na pitanje nestalih i raseljenih lica, kao i na ekonomski razvoj.

Ovaj izveštaj predstavlja rezime trenutne situacije u vezi sa sporazumima postignutim u okviru Tehničkog dijaloga između Kosova i Srbije i Sporazumima o normalizaciji odnosa. Podatke predstavljene u ovom izveštaju prikupile su nadležne institucije, odnosno iz podataka koje su poslala ministarstva i druge institucije odgovorne za sprovođenje sporazuma.

KLANKOSOVA.

1. Dogovori iz procesa tehničkog dijaloga

Tehnički razgovori između Kosova i Srbije, uz posredovanje Evropske unije, započeli su 2011. godine. Ideja je bila da se razgovara o tehničkim pitanjima koja bi olakšala svakodnevni život građanima obe zemlje. Razgovori su usledili nakon što je Generalna skupština Ujedinjenih nacija 2010. godine usvojila rezoluciju koju su sponzorisale tadašnja 27-člana Evropska unija i Srbija, što je otvorilo put za početak dijaloga između Kosova i Srbije uz pomoć EU-a, u cilju mira, sigurnosti i stabilnosti. Međutim, od potpisivanja ovih sporazuma, trenutna situacija nam pokazuje koliko problema ima u primeni velikog broja njih, posebno kao rezultat pristupa Srbije.

1.1. Sporazum o slobodnom kretanju

Sporazum o slobodi kretanja postignut je 2. jula 2011. godine, a njegova primena u praksi započela je 26. septembra 2011. godine. Diskusije i dogovori o relevantnim temama iz sporazuma nastavljeni su do 2016. godine, uključujući sporazume o direktnom otvaranju vazduhoplovne linije Priština-Beograd i uspostavljanje železničkog koridora između Prištine i Beograda, postignuto tokom 2020. godine.

Cilj je bio normalizovati slobodno kretanje između Kosova i Srbije koristeći međusobna zvanična dokumenta, uključujući priznavanje vozačkih dozvola i registarskih tablica. Sporazum takođe uključuje ukidanje paralelnih struktura i integraciju njihovih članova u kosovske institucije, uklanjanje nezvaničnih dokumenata, zajedno sa nelegalnim registarskim tablicama, i otvaranje kancelarija za civilni status u Severnoj Mitrovici, Zvečanu, Leposaviću i Zubin Potoku.

Ovaj sporazum takođe je imao za cilj normalizaciju slobodnog kretanja na teritoriji Kosova, posebno između severnog i južnog dela, uklanjanjem barikade nad rekom Ibar. Druga tačka ovog sporazuma bilo je uzajamno priznavanje vozačke dozvole.

Trenutno stanje

Vlada Kosova nastavila je da sprovodi obaveze koje proizilaze iz Sporazuma, kroz sledeće radnje:

Doneta je odluka (br. 05/134) prema kojoj je građanima dozvoljeno da pribave državljanstvo i dokumenta o civilnom statusu za građane koji su u registrima civilnog statusa, a koji još uvek nisu dobili kosovske dokumente;

Administrativno uputstvo br. 05/2017 o kriterijumima koji predstavljaju dokaze o državljanstvu bivše SRJ i prebivalištu na teritoriji Kosova 1. januara 1998. godine, kojim su nadležnosti za registraciju državljanstva, na osnovu člana 32. Zakona o državljanstvu, prenete sa centralnog u opštinski nivo;

Administrativna infrastruktura za izdavanje dokumenata je funkcionalizovana, a policijsko osoblje integrisano u kancelarije Agencije za civilnu registraciju u severnim opštinama;

Ukupno je obezbeđeno 300 000 plakata i i pripremljeno je sprovođenje nalepnica na registarskim tablicama;

Odobren je postupak regrutovanja 39 bivših administrativnih službenika bivših službenika MUP-a u kancelarijama matične službe;

ACRC čeka regrutovanje matičara u severnim opštinama prema Briselskom sporazumu, koji još uvek nisu zaposleni u severnim opštinama. Opštine severnog Kosova još uvek nisu primenile Briselski sporazum.

Od 12. decembra 2017. do 15. septembra 2020. godine građanima Srbije izdato je ukupno 4.105 vozačkih dozvola. Od 15. septembra 2020. godine državljanima Srbije izdato je ukupno 5757 vozačkih dozvola. Sledeća tabela prikazuje opšte statistike od 24. maja 2021. godine:

Pasoši		Lične karte		Vozačke dozvole	
Opština	Količiona	Opština	Količina	Opština	Količina
Severna Mitrovica	4973	Severna Mitrovica	30338	Severna Mitrovica	5438
Leposavić	579	Leposavić	21723	Leposavić	2568
Novo Brdo	2542	Novo Brdo	8259	Novo Brdo	3360
Štrpce	3995	Štrpce	14453	Štrpce	2925
Z. Potok	1084	Z. Potok	11290	Z. Potok	1912
Zvečan	697	Zvečan	12237	Zvečan	1612
Gračanica	4378	Gračanica	21079	Gračanica	7689
Partes	1161	Parteš	4136	Parteš	967
Klokot	1691	Klokot	3537	Klokot	877
Ukupan broj	21.100	Ukupan broj	127.052	Ukupan broj	27,348

Novo administrativno uputstvo br. 02/2018 o registraciji vozila sa registarskim tablicama KS koja je omogućila registraciju vozila bez carine, a doneta je odluka (br. 829/2019) o ukidanju taksi za registraciju za vlasnike vozila koji poseduju registarske tablice bivšeg SRJ-a ili registarske tablice slične od 10. juna 1999. godine do 14. septembra 2016. godine. Pored toga, ovom odlukom se prihvataju sve potvrde o tehničkoj kontroli. Odluka je bila na snazi do 15.09.2020. godine.

Izazovi

Definisano je Sporazumom o slobodi kretanja sprovođenje režima traka, inače nazvane nalepnice, za postavljanje na registarske tablice vozila RKS (za pokrivanje ovog dela) u slučajevima kada vozila prelaze sa Kosova u Srbiju. Takođe, vozila koja su prolazila iz Srbije na Kosovo morala su da pokrivaju deo svojih registarskih tablica. Praktično ovaj sporazum nikada nije sproveden.

Registracija činjenica civilnog statusa od strane ilegalnih struktura - uprkos briselskom sporazumu o prihvatanju dokumenata koje su izdale paralelne strukture, dokumenata izdatih do 2016. godine, izdavanje dokumenata i dalje se nastavlja nakon 2016. godine.

Nepriznavanje od strane Srbije redovnih dokumenata koje je izdalo Kosovo - Činjenice koje se dešavaju na teritoriji Republike Kosovo, rođenje, venčanje i smrt, a koje uživaju pravo registracije u Republici Srbiji prema poreklu roditelja, budući da su roditelji državljani Srbije, ne mogu biti registrovane, ili ne mogu da ostvare svoje pravo u Srbiji zbog činjenice da Srbija ne prihvata kao validne dokumente izdate od strane redovnih institucija Republike Kosovo.

Nezapošljavanje službenika za civilni status u severnim opštinama - ACR čeka regrutaciju službenika za civilni status u severnim opštinama prema Briselskom sporazumu. Sprovođenje ove tačke omogućava otvaranje kancelarija za civilni status u glavnim centrima ovih opština, a ne zato što nekoliko godina funkcioniše samo kao kancelarija za civilni status (rasturena) u selima ovih opština, Lipe, Bistrica, Čabra. S tim u vezi, izvršene su sve prethodne pripreme za organizaciju obuke u oblasti civilnog statusa i stručnog ispita, kako je predviđeno Zakonom br. 04 / L-003 o civilnom statusu, ali regrutovanje je u toku.

1.2. Civilni registar

Pitanje povratka matičnih knjiga bilo je jedna od prvih tema o kojima se razgovaralo tokom pregovora Kosovo- Srbija, a koji je postignut kao sporazum 2. jula 2011. godine. Ovim sporazumom je predviđeno podnošenje kopija originalnih registara putem EULEX-a kao posrednik. Sporazum je takođe zatražio zatvaranje paralelnih kancelarija u Srbiji koje su nastavile da izdaju dokumente građanima kosovskih Srba (i drugima).

Trenutno stanje

Ovaj sporazum je u potpunosti sproveden. Srbija je Kosovu obezbedila 12.036 skeniranih primeraka matičnih knjiga overene od strane EULEX-akoje je Srbija oduzela tokom rata 1999. godine. 64 knjige koje sadrže podatke o rođenim, venčanim i umrlim građanima Kosova su skenirane, overene i vraćene na Kosovo pod Registrom civilnog statusa Proces obrade podataka. 65 Proces skeniranja i verifikacije izvela je tripartitna grupa stručnjaka uz pomoć EULEX-a, u Nišu, Srbija, a nakon overe od strane EULEX-ovih tela, postepeno su predati kosovskim vlastima.

Do 1999. godine, odlaskom bivše jugoslovenske administracije sa Kosova, srpske vlasti su oduzele većinu matičnih knjiga građana Kosova. U njihovom odsustvu i zbog činjenice da je Srbija odbila da sarađuje, UNMIK-ova administracija izgradila je kosovski civilni registar od nule. Međutim, ovaj registar je imao nedostataka i morao je biti dopunjen kako bi bio u potpunosti verodostojan međunarodnim mehanizmima. Kosovo je stalno izražavalo zabrinutost zbog nedostatka matičnih knjiga, pa je ovo pitanje bila jedna od prvih tema dijaloga. Srpska strana se složila da vrati njihove kopije, ali ne i originalne knjige. Prema sporazumu, štampane i elektronske kopije, overene su od treće strane, u ovom slučaju EULEX-a,

Proces verifikacije i predaje završen je u roku od dve godine, što bi prema planu trebalo da bude završeno za 9 meseci. To će omogućiti da njihov sadržaj bude dostupan na centralnom i opštinskom nivou kroz postojeći sistem civilne registracije, elektronski sistem stvoren kao rezultat spajanja nezavisnih baza podataka o civilnom statusu. Nedostatak adekvatnog obaveštavanja građana, posebno onih kosovskih Srba, rezultirao je dodatnim problemima za njih. Građani koji su registrovali svoje brakove u paralelnim institucijama naišli su na poteškoće u obezbeđivanju kosovskog državljanstva.

1.3. Integrisano upravljanje graničnom

Glavne tačke sporazuma

Sporazum o upravljanju graničnim prelazima, nazvan Integrisano upravljanje granicama (IBM), potpisan je 2. decembra 2011. godine, a tri meseca kasnije, 24. februara 2012. godine, odobren je Tehnički protokol za primenu usaglašenih zaključaka IBM dijaloga od 2. decembra 2011. godine. Sporazum sadrži uspostavljanje prekogranične saradnje, uključujući zajedničke prelaze, komunikaciju i saradnju između policije, carinskih organa i drugih agencija koje sprovode graničnu kontrolu.

Trenutno stanje

U skladu sa IBM-ovim Tehničkim protokolom i ostalim obavezama koje proističu iz IBM-ovih sporazuma, Vlada Kosova je efikasno izvršila sve obaveze.

Završena je infrastruktura na stalnom zajedničkom graničnom prelazu u Merdaru. Kosovo je počelo korišćenje od oktobra 2018. godine, a srpska strana je nakon mnogih odbijanja kao rezultat sporazuma iz Vašingtona 2020. počela delimično da koristi novu infrastrukturu.

Završen je i stalni zajednički granični prelaz u Mutivodi. Kosovo je započelo svoju upotrebu 2019. godine, a srpska strana ga još uvek ne koristi.

Infrastruktura za granične prelaze u Kapi i Izvoru je završena, međutim ova dva granična prelaza ne rade.

Izazovi

Ispunjenje obaveza Srbije u vezi sa graničnim prelazom Merdare, odnosno eksproprijacija zemljišta na kojima se planira izgradnja parkinga, postavljanje u nove upravne zgrade, upotreba novih traka na izlazu iz Republike Srbije - ulazak u Republiku Kosovo koji stvara prepreke i zastoje u prekograničnom saobraćaju;
Primena sporazuma o funkcionisanju GP Mutivoda, odnosno postavljanje srpskih vlasti na ovom prelazu;

Izgradnja GP-a u Bernjaku nije započeta, odnosno premeštaj električnih stuvova je kasnio od strane opštine Zubin Potok i Elektro-Kosmeta, pod direktnim pritiskom Srbije. Dakle, izgradnja graničnog prelaza nije započeta.

Funkcionalizacija graničnih prelaza u Kapi i Izvoru, gde je Vlada Srbije odbila da organizuje terensku posetu oba punkta i da otvori granične prelaze. Kao rezultat ovog upornog odbijanja, iako je infrastruktura izgrađena (granični prelaz Izvor od srpskih vlasti i granični prelaz Kapi od kosovskih vlasti), ova dva granična prelaza još uvek nisu operativna.

1.4. Postupci carinskih pečata

2. septembra 2011. godine postignut je sporazum o carinskim pečatima kojim je Srbija pristala da prizna pečate sa natpisom „Carina Kosova“, pod uslovom da njihova prateća dokumentacija sadrži isti jezik, u skladu sa sporazumom CEFTA-e. Svrha sporazuma bila je da se omogući normalna razmena robe između Kosova i Srbije. O drugim temama dijaloga kontinuirano se razgovaralo i uključivale su zaključke i sporazume o:

Naplati carinskih prihoda, 17. januara 2013

Licenciranju kompanija sa severa, 17. januara 2013

Poverenički fond za razvoj, 17. januar 2013

Zaključci o uvoznom carinjenju, 16. decembar 2014

CPP sertifikati, 5. maja 2015

Trenutno stanje

Dogovoreni zaključci o carinskim pečatima

Na osnovu Sporazuma o carinskim pečatima, Carina Kosova je efikasno sprovela sve obaveze koje proizilaze iz ovog sporazuma. S druge strane, Srbija nastavlja da krši sporazum i dalje koristeći paralelne carinske pečate (srpske carinske pečate sa imenima kosovskih gradova). Dokazi o ovom tekućem problemu na graničnom prelazu Merdare i Dheu i Bardhe beleže se svakodnevno.

Grafikon srpskih carinskih vlasti (carinarske kancelarije) i dalje uključuje Prištinu kao svoju carinarnicu. Na ilegalnim pečatima koriste natpis „Carinarnica Priština“ (carinska ispostava Priština) i nalazi se pod filijalom Niške carine. Shodno tome, vidi se da Srbija ne poštuje Sporazum o uzajamnom priznavanju carinskih pečata. Pored toga, Srbija krši pravila CEFTA-e gde su se stranke složile da koriste potvrđene pečate za sve članice CEFTA-e.

Vlada Kosova je više puta pokrenula ovo pitanje u kom slučaju je tražila od Srbije da poštuje Sporazum o carinskim pečatima zaključen 2011. godine u okviru radne grupe za IBM. Srbija je retorički obećala da će je primeniti, ali to nije učinila u praksi. Štaviše, po ovom pitanju su doneti mnogi zaključci koje Srbija nikada nije primenila.

Ugovor o naplati carinskih prihoda

Sporazum o naplati carine postignut u januaru 2013. godine u Briselu predviđa naplatu carina od strane carina Kosova na GP Jarinje i Brnjak, koje je Srbija godinama blokirala.

Nakon Sporazuma o carinjenju na dva granična prelaza između Kosova i Srbije, Jarinje i Brnjak, koji je postignut 17. januara 2013. godine, a stupio je na snagu u decembru 2013. godine, GP Jarinje i Brnjak do sada je prikupljeno preko 17 miliona evra za Fond za razvoj.

Fond za razvoj osnovan je za promociju društveno-ekonomskog razvoja i za dobrobit lokalnog stanovništva u opštinama Leposavić, Severna Mitrovica, Zubin Potok i Zvečan. Funkcionisanje Fonda određuje Upravni odbor, koji se sastoji od šefa Kancelarije EU-a, ministra finansija Kosova i predstavnika srpske zajednice.

Sporazum o sistematskoj elektronskoj razmeni podataka (SEED)

Ovaj sporazum zaključen je između Kosova i Srbije u cilju razmene podataka između relevantnih carinskih vlasti (uvozne, tranzitne ili izvozne deklaracije, uključujući TIR i ATA). Carina Kosova je preduzela sve mere za razmenu informacija kroz korišćenje regionalne inicijative kreirane od strane EU za Sistematsku elektronsku razmenu podataka (SEED).

Carinski radni procesi zahtevaju verifikaciju dokumenata, porekla robe, vrednosti i borbe protiv krijumčarenja i prekograničnih zločina, stoga Srbija nije direktno saradivala sa Carinom Kosova i ne priznaje zvanične zahteve carine Kosova. Dok se putem komunikacionog kanala putem EULEKS-a vrši razmena informacija kao i putem SEED sistema.

Licenciranje i registracija kontrolisane robe za kompanije koje posluju na Severu Kosova

Dogovor o SFP (sertifikati o farmaceutskim proizvodima) postignut je tokom dijaloga u Briselu 27. juna 2015. godine. Sporazum predviđa međusobno priznavanje Sertifikata za

farmaceutske proizvode između Kosova i Srbije, što pomaže normalizaciji trgovine u oblasti medicinskih proizvoda između dve države.

Do sada nisu prijavljeni problemi ili prepreke. Sve informacije obrade iz sistema ASYCUDA idu direktno u Kancelariju Poreske uprave, u informativne svrhe.

Izazovi

Sprovođenje Sporazuma o integrisanom upravljanju granicom (IUG)¹- generalno postoje kašnjenja u sprovođenju sporazuma i zaključaka postignutih u Briselu. Ova kašnjenja su prouzrokovala finansijsku štetu i druge posledice u smislu olakšavanja kretanja roba i građana.

Carinski pečati i paralelne strukture - Carina Srbije, suprotno Sporazumu o carinskim pečatima od 2011. godine, koristi paralelne pečate sa natpisima „Carinarnica Priština“ (filijala Prištinske carine). Organizaciona šema carine Srbije (carinarnice) i dalje uključuje Prištinu kao njihovu carinarnicu.

To je takođe u suprotnosti sa sporazumom o ukidanju paralelnih struktura i pravilima CEFTA-e.

Srpske vlasti ne priznaju i ne prihvataju nijedan dokument ili licencu koje prate robu poreklom sa Kosova a koje izdaju institucije Republike Kosovo. Srbija primenjuje licence za kretanje robe životinjskog porekla koja prolaze teritorijom Srbije sa destinacijom do Kosova. Ova mera nije u skladu sa dobrom EU praksom i smatra se preprekom slobodnoj trgovini, pa se mora naći rešenje za uklanjanje ove diskriminatorne prakse za kosovska poslovanja.

Srbija još uvek ne dozvoljava državljanima trećih zemalja (većina ih je iz EU) da uđu u Srbiju preko Kosova, uprkos činjenici da poglavlje 35 EU poziva Srbiju da reši ovo pitanje. Zbog toga su građani Kosova i trećih zemalja prinuđeni da na duže staze prelaze stotine kilometara kroz Crnu Goru i Makedoniju, čekajući nekoliko sati da bi potom mogli da iskoriste mogućnost tranzita kroz Srbiju do EU. **Nepriznavanje postupka tranzita i ponovnog izvoza robe sa Kosova od strane srpske strane u Srbiju ili u zemlje EU,** direktno utiče na otežanje slobodnog kretanja robe gde su kosovske kompanije oštećene jer imaju dodatne operative troškove tamo gde moraju da deluju kao tranziti kroz susedne zemlje da bi ušli u Srbiju.

To uzrokuje kašnjenja u isporuci robe, povećava birokratske procedure za carinjenje robe, a kao rezultat toga kosovske kompanije su oštećene u finansijskom i vremenskom aspektu, ali istovremeno ne mogu biti nimalo konkurentne na regionalnom tržištu i tržištu EU.

Vlasti ne prepoznaju bar kod i banderoli postavljeni na kosovske proizvode koji su namenjeni tržištu u Srbiji ili preko njega tranzituju u zemlje EU-a. Kao rezultat,

¹ Specifični izazovi u okviru ove teme navedeni su u IUG odeljku

nijedna roba poreklom sa Kosova koja je opremljena dotičnim banderolima ne može da cirkuliše u Srbiji ili preko nje na tržištu EU-a.

Naša dijaspora koja živi u zemljama EU suočena je sa preprekama u slučajevima tranzit prolaska kroz Srbiju, kada u njihovom prtljagu ima robe nekomercijalne prirode ili čak sa malim komercijalnim vrednostima. Srpska carina ih prinuđuje povećavanjem vrednosti robe i bankarskim garancijama primorava naše sunarodnike da traže usluge carinskih agencija i razvijaju tranzitne postupke.

Srbija ne saraduje direktno i ne priznaje zvanične zahteve Carine Kosova za razmenu informacija i prekogranične provere u bezbednosne i trgovinske svrhe. S druge strane, postoje razmene informacija i putem EULEKS-a i kroz sistem SEED.

1.5. Katastarski registri

Briselski sporazum o Katastarskim registrima postignut 2. septembra 2011. godine između Republike Kosovo i Srbije uz pomoć EU-a zahteva vraćanje na Kosovo svih originalnih kopija katastarskih dokumenata pre 1999. godine koje je Srbija pribavila tokom rata 1999. Dogovoreni su operativni zaključci u Briselu 21. oktobra 2011. godine.

Sporazum zahteva od kosovske strane da izda zakon o osnivanju tehničke agencije za sprovođenje sporazuma, odnosno poređenje svih kopija originalnih katastarskih podataka o privatnom vlasništvu iz godina pre 1999. godine, sa rekonstruisanim katastrom Kosova i takođe uspostavljanje mehanizma verifikacije u prvom i drugom stepenu. Predmet upoređivanja i verifikacije su slučajevi pre 1999. godine sa onima posle rata do 2002. godine, kada je uspostavljen Registar prava na nepokretnu imovinu, kao mehanizam koji prepoznaje i sprovodi validnost prava na nepokretnu imovinu na Kosovu. Paralelno sa tim, srpska strana mora da skenira katastarske dokumente koji će biti vraćeni na Kosovo preko Specijalnog predstavnika Evropske unije (EUSR).

Trenutno stanje

Kosovo je već ispunilo svoje obaveze u vezi sa uspostavljanjem Tehničke agencije za sprovođenje ovog sporazuma:

Skupština Kosova je 9. juna 2016. godine usvojila Zakon br. 05/L-010 o Kosovskoj agenciji za upoređenje i verifikaciju imovine (KAUVI).

Nakon stupanja na snagu zakona br. 05/L-010, Agencija je preduzela neophodne pripreme za početak sprovođenja mandata, gde je Vlada odobrila tri Uredbe i dva Administrativna Uputstva. Izvršene su tehničke pripreme i potpisani memorandumi o saradnji sa nadležnim institucijama kako bi se stvorili uslovi za saradnju tokom procesa, nakon što se vrata skenirani dokumenti iz Srbije.

Na osnovu metodologije rada (KAUVIA) započeto je testiranje uspostavljenih postupaka za obradu slučajeva i njihove eventualne promene kroz izradu pilot projekta sa jednim od Opštinskih katastarskih ureda, koji tokom rata nije dobio katastarsku dokumentaciju od Srbije;

Izazovi

Srbija nije vratila katastarske datoteke na Kosovo preko SPEU-a kako je predviđeno u tački 3. Briselskog sporazuma od 2. septembra 2011. godine.

Zajednička tripartitna grupa nije funkcionalizovana, prema tački 8. Sporazuma o katastru. Projektni zadatak za ovu grupu, koja je bila odgovornost EU-a za pripremu prvog nacrtu, nije pripremljen i shodno tome nisu odobrene od sve tri strane.

Sav materijal je skeniran i indeksiran, koji proces je Kancelarija EU na Kosovu pratila proces skeniranja u Srbiji. Međutim, kosovske vlasti nemaju informacije o tome kako je izvršeno skeniranje i indeksiranje.

1.6. Priznavanje univerzitetskih diploma

02.07.2011. godine u Briselu je potpisan sporazum između Republike Kosovo i Republike Srbije o priznavanju diploma visokog obrazovanja, koji je stupio na snagu 01.01.2012. Sporazumom je bilo predviđeno da „u skladu sa najboljom evropskom praksom, studenti treba da imaju pristup obrazovnim programima i mogućnostima zapošljavanja širom regiona“. Da bi pomogla sprovođenju, EU je olakšala i finansijski podržala proces, ugovarajući holandsku nevladinu organizaciju SPARK da vrši zadatak upravljanja tehničkim aspektima procesa priznavanja diploma, sa Evropskim udruženjem univerziteta (EUA) koje je uključeno kao autoritet za kvalitet sertifikacije diploma. Proces verifikacije i sertifikacije diploma, zasnovan na sporazumu iz 2011. godine, započeo je 15. februara 2012. godine i nastavio se do 14. juna 2014. Od 2014. do 2016. godine za ovaj proces nije urađeno ništa.

Dok su se 19. januara 2016. godine dijaloške grupe složile da podele priznavanje diploma na profesionalne i akademske, u skladu sa njihovim proceduralnim specifičnostima. U martu iste godine grupe su se dogovorile o zajedničkim operativnim zaključcima za sprovođenje ovog sporazuma, dok su se u aprilu 2016. dogovorile o Vodiču EU za uzajamno priznavanje diploma prema početnom sporazumu iz 2011. Ali od 2016. godine ništa nije dogodilo u pogledu sprovođenj.

Trenutno stanje

Vlada Kosova, odnosno MONT, 10. avgusta 2015. godine, izdao je Administrativno Uputstvo br. 9/2015 o principima i postupcima za prijem diploma viših stručnih škola i

univerzitetskih stepena stečenih na teritoriji Republike Srbije. Prema ovom Administrativnom Uputstvu, sertifikati koje izdaje EUA imaju istu pravnu snagu i jednaki su odlukama Nacionalnog saveta za priznavanje, pod uslovom da su prevedeni na jedan od zvaničnih jezika na Kosovu. U ovoj fazi nisu obuhvaćene doktorske diplome, uprkos činjenici da ih sporazum ne isključuje. Razlozi za to bili su oklevanje EUA da se bavi ovim nivoom visokog obrazovanja. Takođe, diplome koje je izdao Univerzitet u Severnoj Mitrovici nisu bile deo procesa sertifikacije uprkos insistiranju srpske strane. Takođe je izvršena i razmena spiska akreditovanih institucija visokog obrazovanja, što je prouzrokovalo i prvi problem u vezi sa sprovođenjem.

Kao što je gore napomenuto, iako je Evropska unija ugovorila holandsku organizaciju SPARK (kancelarija SPARK-a se nalazi u MONT-u) da pruži tehničku pomoć za ovaj proces, međutim ovaj projekat još uvek nije počeo da se sprovodi, tako da postupak potvrđivanja diploma ostaje „zamrznut. Od 2011. godine, kada je ovaj sporazum postignut i kasnije proširen u januaru 2016. godine, Srbija ga nikada nije sprovela. Čini se da su motivi blokade političke prirode, orijentisani protiv Albanaca iz Preševske doline, koji posebno imaju potrebe za priznanje njihovih diploma, jer studiraju na Kosovu, zbog nedostatka Univerziteta na albanskom jeziku u Srbiji i da služe u sektoru obrazovanja ili da se zaposle u drugim javnim sektorima u Preševskoj dolini.

Slučaj Univerziteta u Severnoj Mitrovici

Univerzitet Severne Mitrovice (USM), koji je UNMIK licencirao 2007. godine, jedina je visokoškolska ustanova na Kosovu koja nudi celokupan kurikulum na srpskom jeziku. Zakon br. 03/L-068 o obrazovanju u opštinama Republike Kosovo, iz 2008. godine, prepoznaje ga kao javnu instituciju visokog obrazovanja pod direktnom nadležnošću opštine Severna Mitrovica. Međutim, ova institucija nastavlja da funkcioniše u okviru srpskog obrazovnog sistema i akreditovana je od strane organa za akreditaciju susedne države.

Dana 30. decembra 2015. godine, Vlada Republike Kosova usvojila je Uredbu (VRK) - br. 21/2015 o procedurama i kriterijumima za izdavanje sertifikata Građanima Republike Kosovo koji su stekli diplome na Univerzitetu Severne Mitrovice, radi apliciranja za radno mesto i dobijanja licenci i stručnih ispita u javnim institucijama. Svi građani Kosova koji su diplomirali na Univerzitetu Severne Mitrovice od 2001. godine imaju pravo da se prijave za uzimanje sertifikata o validnosti. U skladu sa ovom Uredbom, Vlada Republike Kosovo je 5. februara 2016. godine donela Odluku br. 08/73 o osnivanju Komisije za verifikaciju diploma koju je izdao Univerzitet u Severnoj Mitrovici.

Izazovi

Srbija nikada nije sprovela postupak sertifikacije diploma. Ovo je problematično posebno za građane Preševske doline, koji posebno imaju potrebe za priznanje njihovih diploma, posto studiraju na Kosovu.

Takođe, izazov je i neuključivanje doktorskih diploma, pošto ih sporazum ne isključuje.

Univerzitet Severne Mitrovice i dalje deluje u okviru srpskog obrazovnog sistema neprihvatajući sistem obrazovanja Republike Kosovo. Ovaj univerzitet je na spisku akreditovanih visokoškolskih ustanova, jer je srpska strana uvrstila Univerzitet Severne Mitrovice sa nazivom „Univerzitet u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici“, insistirajući da je ovo institucija koja je akreditovana od strane vlasti Republike Srbije.

2. Sprovođenje sporazuma o normalizaciji odnosa

19. aprila 2013. godine potpisan je Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa između dve dijaloške grupe. Glavni cilj bio je dezintegracija srpskog paralelnog sistema na Kosovu, integracija njegovih članova i zaposlenih u kosovske institucije i obezbeđivanje nivoa samouprave za Srbe i opštine u kojima većina njih živi.

2.1. Lokalni izbori - Funkcionisanje četiri opštine na Severu

Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa, u tački 11. predviđa održavanje lokalnih izbora u severnim opštinama Kosova 2013. godine, uz olakšavanje OEBS-a, u skladu sa kosovskim zakonom i međunarodnim standardima.

Cilj je bio organizovati legitimne izbore u ovim opštinama i izgraditi lokalne institucije gotovo od nule i integrisati ih u jurisdikciju Kosova. S druge strane, sa stanovišta Beograda, održavanje izbora na severu stvorilo bi uslove za uspostavljanje Zajednice srpskih opština, koja je bila deo istog sporazuma.

Trenutno stanje

Uprkos pozitivnim promenama, gde su građani koji žive u ovom delu Kosova povećali svoje interesovanje za opštinske službe, civilne registre i relevantnu dokumentaciju, funkcionisanje opština na severu i njihovo smeštanje u sistem upravljanja Kosovom i dalje je problematično i prosleđeno sa velikim preprekama postavljenim paralelnim strukturama. Srbija nastavlja da podržava svoje paralelne strukture na Kosovu, uključujući ilegalne opštinske strukture na severu i nekoliko drugih delova Kosova. Treba napomenuti da službenici Vlade Kosova još uvek ne mogu da obave zvaničnu posetu severnim opštinama. Ove opštine izdaju dokumente u skladu sa kosovskim zakonima kada se bave kosovskim institucijama, dok u odnosu na institucije Srbije

koriste logo i pečate Srbije. Takođe treba napomenuti da Beograd gradonačelnike severnih opština kontinuirano politički koristi, kao u slučaju obaveze da podnesu ostavku na svoje funkcije (novembar 2018), kao rezultat primene carine od strane Kosova.

Što se tiče organizovanja izbora, kako je predviđeno sporazumom o normalizaciji, lokalni izbori u severnim opštinama prvi put su održani u novembru 2013. U 2014. godini održani su vanredni izbori za gradonačelnika u opštini Severna Mitrovica, dok su 2017. lokalni izbori održani u četiri severne kosovske opštine, a 2019. godine ponovo su održani vanredni lokalni izbori u ovim opštinama. Izbore u ovim opštinama kontinuirano prate sistemski problemi, koje su identifikovale misije za posmatranje izbora EU-a 2014., 2017. i 2019. godine, a kojima Skupština i relevantne kosovske institucije moraju da se pozabave. Izborna kampanja u ovim naseljima sa kosovskim Srbima i dalje je oštećena zastrašivanjem kandidata koji nisu iz Srpske Liste i njihovih pristalica. Takođe, sa glavnim problemima se susreću u procesu prebrojavanja glasačkih listića, posebno u rešavanju žalbi.

Izazovi

Nastavak prisustva paralelnih administrativnih struktura u ovom delu, kao i uz sprovođenje srpskih zakona u nekim lokalnim sektorima. Srbija nastavlja da podržava svoje paralelne strukture na Kosovu, uključujući ilegalne opštinske strukture na severu i nekoliko drugih delova Kosova

Nove opštine i dalje rade bez zvaničnog logotipa i oni poštuju postavljanje kosovskih simbola samo u komunikaciji sa kosovskim institucijama.

S obzirom na to da nove kosovske opštine na severu još uvek nisu u potpunosti operativne u skladu sa zakonodavstvom, ne uspevaju da dobiju dovoljno sredstava za izvođenje različitih razvojnih i infrastrukturnih projekata.

2.2. Integracija policije

Glavne tačke sporazuma

Prvim sporazumom o principima koji regulišu normalizaciju odnosa predviđa se integracija pripadnika policije MUP-a, nudeći im mesto u ekvivalentnim strukturama na Kosovu.

Trenutno stanje

Na osnovu obaveza koje proizilaze iz sporazuma i na osnovu plana sprovođenja ovog sporazuma, bezbednosna grupa u okviru kosovske delegacije za tehničke diskusije uspela je da ispuni sve obaveze proistekle iz ovog sporazuma, kako sledi:

Sproveden je sporazum o integraciji kosovske policije;

Usvojen je pravni okvir za uspostavljanje RPD-a u Mitrovici i imenovanje regionalnog direktora u Regionalnoj policijskoj direkciji u Severnoj Mitrovici;

Uspostavljeni su RPD-i u severnoj Mitrovici;
Imenovan je Vršioc dužnosti regionalnog direktora RPD-a u Severnoj Mitrovici, od 25. juna 2013.godine;
Procedure su pregledane i integrisane i prilagođena je dokumentacija za integraciju pripadnika MUP-a: izjava, izmena ugovora o radu, izmena prijavnog obrasca;
Osoblje je odabrano u regionalnim jedinicama RPD-a u Severnoj Mitrovici;
U RPD-Severna Mitrovica imenovano je komandno osoblje;
Trenutno stanje integrisanih pripadnika MUP-a u kosovskoj policiji iznosi 265, od kojih su: Potpukovnik 2; Major 4; Kapetan 3; Poručnik 14 i Policajci 242

Izazovi

Ne postoje specifični izazovi, iako integracija bivše uprave MUP-a još uvek nije u potpunosti operativna, zbog nefunkcionisanja ureda za civilnu registraciju u svim severnim opštinama. (videti ispod izazova u odeljku 1.1. Sloboda kretanja i 2.3. Sporazum o ukidanju civilne zaštite)

2.3. Sporazum o raspuštanju civilne zaštite

Glavne tačke sporazuma

Sporazum o ukidanju „Civilne zaštite“ potpisan je 26. marta 2015.godine. Sprovođenje ovog sporazuma razvijeno je u tri pravca, i to ukidanje civilne zaštite, integracija njegovih bivših članova u centralne civilne institucije Kosova, pravno ukidanje aktivnosti i suspendovanje njihovih plata od strane Srbije.

Trenutno stanje

Vlada Kosova je, u skladu sa sporazumom iz 2013. godine o principima koji regulišu normalizaciju odnosa, preduzela je mere za integraciju pripadnika srpske civilne zaštite u kosovske institucije i obezbedila je potrebne resurse i obuke. Vlada je donela Odluku 06/39 (od 22.07.2015.), kojom je predviđeno ukidanje civilne zaštite i zatražila da sve relevantne institucije dodele potrebna sredstva za integraciju pripadnika civilne zaštite. S druge strane, Ministarstvo administracije za lokalnu samoupravu olakšalo je integraciju srpskih pripadnika civilne zaštite u kosovske institucije. Takođe su izdate smernice za integraciju pripadnika civilne zaštite, kao i smernice za postupak prijave, izbora i ugovaranja.

Integracija pripadnika bivše civilne zaštite izvršena je u strukturama za zaštitu i spašavanje od prirodnih i drugih katastrofa u okviru Agencije za upravljanje vanrednim situacijama (AUVS), gde je izgrađena struktura QOE 112 (Hitni operativni centar 112) Severna Mitrovica, uspostavljeno u sastavu 11 službenika (9 + 1 + 1) 9 operatera,

koordinator operativnog centra 1 službenik i zamenik koordinatora operativnog centra 1 službenik.

Takođe, iz bivših struktura civilne zaštite, u vatrogasno-spasilačke operativne jedinice u 4 severne opštine (Severna Mitrovica, Zubin Potok, Leposavić i Zvečan) su integrisane i redovno izveštavaju odgovarajuće odeljenje u strukturi AUVS-a. Ukupno 82 integrisana člana po opštinama Severna Mitrovica 14 članova; Zvečan 33 člana; Leposavić 16 članova i Zubin Potok 12 članova.

Izazovi

483 osobe imaju ugovore sa kosovskim institucijama, u praksi ne izvršavaju svoje funkcije u skladu sa kosovskim zakonima. Ugovorene osobe nisu odgovorne i ne podnose izveštaje kosovskim institucijama, kao rezultat toga ne možemo smatrati da su u potpunosti integrisane. Ugovorene osobe nemaju prostorije, materijale ili kancelarije za obavljanje svojih dužnosti. Nedostaje saradnja na sektorskom nivou između kosovskih institucija i integrisanih lica.

Severne opštine odbile su da integrišu 39 članova administrativnog osoblja od 71 srpske paralelne policije (bivši „MUP“) u kancelarije za civilni status u četiri severne opštine. MALS je završila neophodne pripreme za integraciju ovog osoblja u opštinske strukture, uključujući i olakšavanje procesa raspodele budžeta.

2.4. Sporazum o pravosuđu

Glavne tačke sporazuma

Sporazumi u oblasti pravosuđa zasnivaju se na stavu 10. Prvog sporazuma principa koji regulišu normalizaciju odnosa, kao i na Protokola za sprovođenje integrisanog upravljanja granicom. Sporazum potpisan u aprilu 2013. o normalizaciji odnosa zahteva od Vlade da integriše pravosuđe i tužilaštvo regiona Mitrovica uz pomoć EULEKS-a vrši integraciju pravosudnog sistema, odnosno pravosudnog i tužilačkog sistema Republike Kosovo. Pored toga, ovaj sporazum definiše način podele predmeta, broj sudija i tužilaca, kao i njihovu nacionalnost. Sporazum o pravosuđu (februar 2015.) utvrđuje broj, izbor i način imenovanja sudija i tužilaca. Takođe, on navodi etničku pripradnost sudija i tužilaca, kao i metode za tretiranje slučajeva.

Trenutno stanje

Prema sporazumu, osnovani su Osnovni sud i Kancelarija Osnovnog tužilaštva za region Mitrovice, koji uključuje četiri severne opštine i opštine sa albanskom većinom i najnaseljenije opštine, kao što su Skenderaj i Vučitrn, kako je definisano u Zakonu o sudovima Republika Kosovo. U okviru sprovođenja Sporazuma o pravosuđu u 2017.

godini, 42 sudije su položile zakletvu i zauzele funkcije (od kojih je 3 podnelo ostavke) i regrutovano je 13 tužilaca i 106 članova administrativnog osoblja.

Sudski savet Kosova

U Osnovnom sudu Mitrovica sa njenim filijalama Zubin Potok, Leposavić, Skenderaj i Vučitrn trenutno stanje zaposlenih do maja 2021. godine je:

ukupno zaposlenih 302 od čega:

48 (četrdeset osam) sudija, od toga 27 (dvadeset sedam) albanskih ili 56,25% i 21 (dvadeset jedan) srpskih ili 43,75%

254 (dvjesta pedeset i četiri) osoblja od čega 128 (sto dvadeset i osam Albanaca ili 50,40%, 121 (sto dvadeset jedan) Srba ili 47,6%, 2 (dva) Bošnjaka ili 0,8%, 2 (dva) Turaka ili 0,8% i 1 (jedan) Aškalij ili 0,4%

U januaru 2021. godine regrutovano je 24 (dvadeset četiri) nova mesta po sudiji, od kojih je 2 (dva) ili 8,33% regrutovala srpska zajednica.

Sudski savet Kosova povećao je broj prevodilaca za 9 (devet) mesta, oni su regrutovani i danas su 62 (šezdeset i dva) prevodioca angažovana u pravosudnom sistemu. Od toga u Osnovnom sudu u Mitrovici (14), Osnovnom sudu u Prištini (9), Osnovnom sudu u Gnjilanu (7), Osnovnom sudu u Prizrenu (6) i drugim sudovima i Sudskom savetu Kosova (26).

Osnovni sudovi:

Na čelu Osnovnog suda u Mitrovici je predsednik srpske zajednice. Osnovni sud u Mitrovici takođe ima zamenika sudskog administratora i zamenika šefa Kancelarije za upravljanje predmetima srpske zajednice.

Ogranci osnovnih sudova:

Trenutno u Republici Kosovo postoji 20 (dvadeset) ogranaka osnovnih sudova, od kojih: 3 (tri) ogranka osnovnih sudova vodi Nadzorni sudija srpske zajednice. S druge strane, 4 (četiri) ogranka osnovnih sudova vodi pomoćnik administratora srpske zajednice.

Tužilački savet Kosova

U tužilačkom sistemu na Kosovu trenutno vrše funkciju tužioca 185 tužilaca prema nacionalnoj strukturi, kako sledi:

Ukupan broj tužilaca po nacionalnosti								
Etnička pripadnost	Albanci	%	Srbi	%	Bošnjaci	%	Turci	%
Broj i %	169	91,35	14	7,56	1	0,54%	1	0,54%

U Osnovnom tužilaštvu u Mitrovici trenutno vrši funkciju tužioca 20 tužioca prema nacionalnoj strukturi, kako sledi (2 tužioca iz srpske zajednice su privremeno premeštena iz drugih tužilaštava):

Broj tužilaca u O.T. Mitrovica		
Etnička pripadnost	Albanci	Srbi
Broj i %	8 ili 40%	12 ili 60%
Jednogodišnji privremeni transferi		2 ili 10%

Što se tiče administrativnog osoblja, prema briselskom sporazumu, 33 administrativna osoblja su prvobitno regrutovana u tužilački sistem. Od 33 trenutno 29 administrativno osoblje vrši svoje funkcije.

Prema Ustavu Republike Kosovo i Zakonu o upotrebi jezika, zasnovan na poštovanju jezičkog identiteta svih osoba i u cilju stvaranja odgovarajućeg radnog okruženja za sve zajednice, u tužilački sistem ukupno je 21 prevodioca albanski-srpski.

Akademija pravde je završila Program početne obuke u oblasti krivične i građanske pravde i interdisciplinarnih nadležnosti za integrisane državne sudije i tužioce. Intenzivna početna obuka za državne sudije i tužioce sprovedena je 11 dana. Obuka je imala za cilj povećanje kapaciteta sudija i tužilaca da obavljaju svoj posao i donose pravične odluke. Obuka se takođe fokusirala na pomaganje integrisanim sudijama i tužiocima da se upoznaju sa osnovnim principima zakonodavstva Kosova. Sudije i tužioci su tokom 2018. godine pohađali gotovo svu tekuću obuku na Akademiji pravde. Integrisane sudije takođe pohađaju obavezne kurseve usmerene na profesionalnu etiku. Početna obuka od 12 meseci obavezna je za sve novoimenovane sudije i tužioce. Pet sudija i dva tužioca pohađaju ove obuke. Štaviše, novointegrisane sudije takođe prolaze početnu obuku za sudije. Program obuke pripremili su Savet i Akademija pravde. Ovaj program se bavio veštinama i praksama državnog tužioca u obuci nepristrasnosti, vrednosti, odgovarajućeg ponašanja u i izvan tužilaštva, profesionalne etike, veština u parnicama i donošenju odluka, primene najboljih praksi i upoznavanja sa promenama i inovacijama u zakonodavstvo. Dvoje tužilaca od 13 integrisanih tužilaca završilo je početnu obuku na Akademiji pravde. Svi tužioci učestvuju u tekućoj obuci koju organizuje Akademija pravde.

Protokol o sprovođenju IBM-a postignut 2012. godine predviđa međunarodnu pravnu saradnju koja se ostvaruje razmenom pisama između zajedničkih koordinatora (januar 2013. godine, izmenjen 2015. godine). Pravna saradnja sa Srbijom je u toku. Tokom perioda januar-jun 2018. godine, sprovođenje IBM protokola o uzajamnoj pravnoj pomoći

rezultiralo je sa preko 62 zahteva Srbije za Kosovo, kojima je adresirano 48 slučajeva, dok je od 326 zahteva koje je kosovska strana poslala, srpska strana je odgovoreno u 258 slučajeva.

Izazovi

Sprovođenje sporazuma o međunarodnoj saradnji je ukinula Srbija u oktobru 2014. godine kada je Evropska unija (EU) prenela nadležnost sa EULEX-a na predstavnika EU na Kosovu (PSEU). Iako je Kosovo dalo saglasnost za nastavak pružanja uzajamne pravne pomoći putem Kancelarije EU-a na Kosovu, Srbija je jednostrano obustavila sprovođenje ovog sporazuma, da bi se vratila u sprovođenje tek nakon njegove izmene i dopune.

Od početka 2014. godine, u odnosu na Srbiju, postoji problem sa pečatima. Tačnije, Srbija nastavlja da stavlja pečat na originalne dokumente sudova i tužilaštava na Kosovu, na logotip Republike Kosovo sa natpisom: „Republika Srbija - Kosovo i Metohija - pod upravom OUN i Rezolucije 1244“.

2.5. **Asocijacija srpskih većinskih opština**

Značajan deo Prvog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa odnosi se na osnivanje Zajednice srpskih opština (AKS). U avgustu 2015. godine, Kosovo i Srbija postigli su Sporazum o opštim principima / ključnim elementima Asocijacije opština sa srpskom većinom na Kosovu, čiji je cilj bio da precizno definišu kako će udruženje biti uspostavljeno i kakva će biti njegova struktura i delokrug.

Trenutno stanje

U skladu sa sporazumom o opštim principima Asocijacije opština sa srpskom većinom na Kosovu, Vlada Kosova je i dalje posvećena sprovođenju sporazuma.

Tokom 2015. godine predsednik Kosova poslao je sporazum Ustavnom sudu da proceni da li je u skladu sa Ustavom Kosova. Ustavni sud [KO 130/15, 23. decembra 2016.] utvrdio je da mnoge odredbe sporazuma u vezi sa strukturom i funkcionisanjem Asocijacije opština sa srpskom većinom nisu u potpunosti u skladu sa Ustavom. Sud je takođe presudio da statut Udruženja opština sa srpskom većinom treba da se izradi u skladu sa Ustavom Kosova. Vlada Kosova je i dalje posvećena sprovođenju sporazuma o opštim principima Asocijacije opština sa srpskom većinom, u skladu sa odlukom Ustavnog suda.

Tokom 2016. godine Vlada Kosova uspostavila je menadžerski tim, sa dva nova člana koji su popunili upražnjena mesta dva bivša člana koji su imenovani na druge javne dužnosti. Ove promene su omogućile reprezentativniji karakter ovog tima, predstavljajući svih deset opština sa srpskom većinom, za razliku od početnog sastava koji je predstavljao samo četiri severne opštine. Nedavno (2018), premijer Kosova je zajedno sa

predsednikom, u skladu sa odlukom ustavnog suda, ponovo aktivirao upravljački tim koji će biti odgovoran za izradu statuta Asocijacije opština sa srpskom većinom.

Vlada Kosova planira da uspostavi tri tela: (1) upravljački tim (b) odbor za sprovođenje i (c) nacionalna savetodavna grupa; koji će biti uključeni u proces izrade statuta. Nacrt će biti poslat Ustavnom sudu na razmatranje u skladu sa Ustavom.

Odlukom ministra za lokalnu samoupravu, septembra 2020. godine, promenjena je odluka za upravljački tim, gde su dva postojeća člana zamenjena sa dva nova člana.

Izazovi

Sporazum je naišao na žestoke proteste opozicionih partija u Skupštini Kosova. Među političkim strankama koje predstavljaju većinsku zajednicu nedostaje konsenzus oko uspostavljanja Asocijacije opština sa srpskom većinom.

Izrada statuta Udruženja opština sa srpskom većinom predstavljaće izazov za balansiranje između zahteva utvrđenih u odluci Ustavnog suda i interesa predstavnika srpske zajednice. Predstavnici srpske zajednice ne slažu se oko udruženja koje je u skladu sa odlukom ustavnog suda, što izaziva zabrinutost zbog mogućnosti osnivanja udruženja kao paralelne strukture.

2.6. Regionalno predstavljanje i saradnja

Sporazum o regionalnoj saradnji i učešću postignut je 24. februara 2012. godine. Kosovo i Srbija su se kroz njega dogovorile o načinu učešća u regionalnim inicijativama i organizacijama. Do 2011. godine Kosovo je uspeo da bude predstavljeno u nekoliko međunarodnih organizacija kao što su Svetska banka i Međunarodni monetarni fond, dok je u regionalnim organizacijama bilo predstavljeno samo preko UNMIK-a, u njih tri: CEFTA, Energetska zajednica i Zajednički prostor evropskog vazduhoplovstva.

Ovaj sporazum definiše zastupljenost Kosova u regionalnim inicijativama i organizacijama stavljanjem fusnote pored njegovog imena („Kosovo*“) sa tekstom objašnjenja: Ova definicija ne prejudicira odnos prema statusu i u skladu je sa Rezolucijom 1244/1999 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i sa Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju Nezavisnost Kosova.

Trenutno stanje

Problemi sa sprovođenjem sporazuma postoje zbog negativnog i često pogrešno protumačenog angažiranja Republike Srbije. Srbija je stalno predstavljala probleme tokom učešća Kosova u raznim regionalnim inicijativama i konferencijama. Jedan od glavnih problema je opstrukcija koju Srbija neprestano čini Kosovu za članstvo u međunarodnim i regionalnim organizacijama.

Izazovi

Problemi sa kojima se stalno susreću u pogledu regionalnog predstavljanja i saradnje vezano za dnevni red, spisak učesnika, pozive, upotrebu e-maila ili promotivnih materijala kao što su video snimci i drugi aspekti koji se odnose na potrebu upotrebe fusnote. U većini slučajeva ovo ometa aktivno učešće Kosova i kontinuiranu komunikaciju sa drugim strankama u regionu, što predstavlja prepreku da se Kosovo tretira kao ravnopravan i aktivan deo ovih organizacija i inicijativa.

2.7. Sporazum o aranžmanima za vezu

Na sastancima održanim 28. i 29. januara, 5. februara, 14. februara, 5. i 5. marta, 11. marta, 9. maja i 30. maja 2013. godine, Kosovo i Srbija dogovorili su se o razmeni službenika za vezu. Ovo je imalo za cilj uspostavljanje odnosa između dve zemlje i olakšavanje komunikacije između dve vlade. Sa naglaskom na sprovođenju briselskih sporazuma i administriranju službenik poseta, Kosovo i Srbija dogovorili su se da imenuju oficira za vezu kako bi nadgledali i uključili se u bilo koja pitanja u vezi sa normalizacijom odnosa. Planirano je da imaju funkcionalne kancelarije u prostorijama delegacija EU u obe zemlje.

Trenutno stanje

Uspostavljanje aranžmana za vezu, ili bolje rečeno kancelarije za vezu, omogućilo je službeniku Vlade Kosova da bude stalno prisutan u Srbiji. Najistaknutiji rad Kancelarije za vezu uključuje službene posete. Komunikacija sa kancelarijama za vezu nikada nije prekidana. Napredovao je rad na pitanjima koja utiču na život običnih građana.

Sprovođenje ovog sporazuma bilo je zadovoljavajuće sve do trenutka kada je srpski službenik Marko Đurić 2018. godine ušao na Kosovo bez prethodne dozvole, u kom slučaju je uhapšen. Za slične slučajeve odbijanja ili specifične probleme gde srpski službenici nisu zatražili dozvolu ili nisu poštovali svrhu posete, Vlada Kosova je preduzela neophodne korake prema zakonodavstvu Kosova.

Može se reći da je uloga službenika za vezu u velikoj meri smanjena i da nisu uspeli da prošire saradnju između dve zemlje ili pomognu u rešavanju problema sa kojima se suočavaju građani sa obe strane.

Izazovi

Puni potencijal kancelarija za vezu nije ostvaren. Od oktobra 2015. godine ugovori o produženju osoblja u Kancelarijama za vezu nisu primenjeni. Vlada Kosova veruje da bi veće osoblje imalo kvalitativni uticaj na funkcionisanje kancelarija za vezu. Ne postoji sporazum o upotrebi logotipa i pečata službenih dokumenata u Kancelarijama za vezu.

2.8. Energetski sporazum

Energetski sporazum je deo paketa tehničkih pitanja o kojima se razgovaralo od početka tehničkog dijaloga 2011. godine. Vlada Kosova i Srbije su, uz podršku EU, 2013. godine postigle Energetski sporazum gde su među glavnim tačkama ovog sporazuma:

Nezavisnost elektroenergetskog sistema Kosova, uključujući članstvo u KOTTS u ENTSO-E i otvaranje direktne komunikacije između energetskih regulatora između dve zemlje;

Otvaranje tržišta u skladu sa zahtevima energetske zajednice i uspostavljanje nove kompanije za snabdevanje električnom energijom u četiri opštine na severu Kosova u skladu sa zakonskim i regulatornim okvirom Kosova;

Licenciranje kompanije za pružanje distributivnih usluga (fakturisanje, prikupljanje, održavanje i fizičko povezivanje novih kupaca), kao i licenciranje za kupovinu i prodaju energije na otvorenom tržištu, kao i za uvoz, izvoz i tranzit energije;

Potpisivanje sporazuma između osnovane kompanije 'ElektroSever' i KOSTT-a kako bi bili deo tržišta električne energije i bili odgovorna strana za uravnoteženje.

Trenutno stanje

Energetski sporazum postignut 2013. godine nije postigao nikakav napredak zbog prepreka koje je srpska strana (EMS) godinama sabotirala njegovo sprovođenje, što je negativno uticalo na tehničke, ekonomske i visoke troškove za energetski sektor i Vladu Kosova.

Zbog blokiranja sporazuma između KOSTT-a i ENTSO-E od strane Srbije, potpisan je sporazum/zaključci za deblokadu procesa sprovođenja sporazuma iz 2013. godine 25. avgusta 2015. godine i kao rezultat ovog akta od Srbije se zahteva da ukloni prepreke koje bi omogućile KOSTT-u da deluje kao nezavisna zona/blok u okviru ENTSO-E.

Ovim bi KOSTT regulisao i uravnotežio elektroenergetski sistem Kosova, omogućio raspodelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima, bio bi deo mehanizma finansijske kompenzacije između OPS-a (ITC), što podrazumeva nadoknadu za tranzit energije u prenosnoj mreži i prouzrokovane gubitke tranzitom.

Uprkos potpisivanju sporazuma o priključenju sa svim OPS-ima kontinentalne Evrope u okviru ENTSO-E, ovaj sporazum nije stupio na snagu, jer je deo sporazuma o priključenju bio licenciranje kompanije za snabdevanje ElektroSever za snabdevanje električnom energijom četiri opštine na severnom delu Kosova.

Problemi sa registracijom kompanije „ElektroSever“ za snabdevanje električnom energijom za severni deo Kosova u Agenciji za registraciju biznisa (ARBK) su se pojavili nepoštovanje zakonskog i regulatornog okvira Kosova. Pored toga, statut

„ElektroSevera“ nije precizirao odredbe zakona Kosova, ali je naglasio odredbe zakona Srbije, a statut nije precizirao mesto gde kompanija posluje.

2018. godine, zbog odstupanja (povlačenja energije) sa interkonektivne mreže i nemogućnosti rešavanja stvorene situacije, ENTSO-E odlučuje da preduzme mere za promenu sporazuma o priključenju. Izmena sporazuma je izvršena glasanjem članova Regionalne grupe za kontinentalnu Evropu (RGCE).

2020. godine OPS koji su deo regionalne grupe za kontinentalnu Evropu izglasali su novi sporazum o priključenju. Ovim procesom u pravnom aspektu KOSTT je prepoznat kao nezavisni operater unutar kontinentalne Evrope. KOSTT postaje odgovoran za nezavisnu regulatornu zonu Kosova.

Takođe KOSTT i OPS u novembru 2019. godine uspostavljaju zajednički regulatorni blok poznat kao AK blok u okviru ENTSO-E. Ugovor o priključenju stupio je na snagu 14. decembra 2020. godine

Kompanija sa severa Kosova, kompanija „ElektroSever“ (Društvo „ElektroSever“), aplicirala je za operativnu licencu u Regulatornom uredu za eneriju na Kosovu. Ova institucija je objavila da je osnovana komisija koja će pregledati aplikaciju, koja je izvršila procenu na osnovu zakona i pravila na snazi za regulisanje ove aktivnosti i administrativno smatra prijavu potpunom, ali zbog nedostatka kvoruma, Odbor nije mogao tretirati i odlučiti za to.

Društvo „ElektroSever“ je takođe apliciralo za operativnu licencu distributivnog sistema, ali je ova aplikacija bila osporena od strane RÜe, jer je to u suprotnosti sa Energetskim sporazumom iz 2013. godine i Zaključcima EU iz 2015. godine.

Izazovi

Srpski operater EMS blokirao je raspodelu interkonektivnih kapaciteta na granici Kosovo i Srbija i tako od 14.12.2020. godine ovo ograničenje energije nije dodeljeno na tržištu i shodno tome u njemu nema energetskih transakcija. Nedostatak ove energetske granice u pogledu trgovine uticao je na povećanje zagušenja na drugim granicama i rast cena energije za potrošače. Ova akcija imala je negativne efekte ne samo na Kosovu već i u regionu;

Podstanicu Valac i dalje kontroliše Srbija -u praksi operatori Kosova ne mogu da obezbede prisustvo kompanije za snabdevanje i distribuciju koja bi preuzela kontrolu nad ovom podstanicom.

2.9. Sporazum o telekomunikaciji

Sporazum o telekomunikaciji je bio deo paketa tehničkih pitanja o kojima se raspravljalo i o kojima je postignut 8. septembra 2013. godine, ali su pregovori o njegovom sprovođenju započeli u januaru 2014. godine i završeni konačnim sporazumom 25.

avgusta 2015. godine potpisivanjem Akcionog plana za sprovođenje telekomunikacionog sporazuma. Svrha ovog sporazuma je normalizacija odnosa u oblasti telekomunikacija za građane na teritoriji Kosova i u odnosu na Srbiju. Glavne tačke ovog sporazuma su:

Obezbeđivanje 3-cifrenog međunarodnog koda od strane MTU (Međunarodne telekomunikacione unije) za Kosovo u skladu sa ITU standardima i principima i rokovima. Sporazum određuje samo jedan telefonski kod za domaće i međunarodne pozive.

Uskladiti upotrebu spektra za GSM i televizijske signale, uključujući digitalno zemaljsko emitovanje, kako bi se osiguralo pružanje uzajamno neprekinutih usluga zasnovanih na ITU principima i izbegavanje štetnih smetnji između usluga. Licenciranje nove kompanije, filijale srpske kompanije za usluge fiksne telefonije registrovane u skladu sa zakonskim okvirom Kosova.

Privremeno ovlašćenje nove kompanije u vezi sa mobilnom telefonijom u skladu sa zakonskim okvirom Kosova. Privremeno ovlašćenje ističe čim vlasti Kosova izdaju novu potpunu, neograničenu licencu za mobilnu telefoniju, kao rezultat tendera / aukcije, u skladu sa standardima EU-a.

Postizanje sporazuma o interkonekciji i romingu između mobilnih operatera sa obe strane kako bi se smanjili troškovi za građane.

Trenutno stanje

U vezi sa Briselskim sporazumom o telekomunikacijama od 3. septembra 2013, i u saglasnosti sa Akcionim planom za sprovođenje sporazuma o telekomunikacijama (novembar 2015. godine) i Zaključci posrednika EU-a za telekomunikacije (od 13. i 18. novembra 2016. godine) preduzete su sledeće radnje:

Telefonski kod +383 za Kosovo dodelio je Međunarodna telekomunikaciona unija (završeno 15. decembra 2016. godine). Kosovo primenjuje svoj državni kod zajedno sa drugim kodovima koje je ITU odredio 15. decembra 2016. godine

U februaru 2017. godine RAEPK je odobrio Plan migracije za sprovođenje kodova, uključujući aktivnosti i vremenske rokove. Na osnovu ovog plana, proces primene novog koda +383 završen je 1. juna 2018. godine, a nakon ovog datuma svi postojeći kodovi tog vremena (+377, +381 i +386) koji su koristile mreže fiksne telefonije i mobilne više nisu aktivni za međunarodne pozive na Kosovu.

Kosovo je u potpunosti primenilo privremeno ovlašćenje, sa ograničenim domenom za pružanje usluga mobilne telefonije na Kosovu (decembar 2016. godine);

Data je puna licenca (ovlašćenje) za pružanje usluga fiksne telefonije srpskoj kompaniji na Kosovu (od decembra 2016. godine);

Nacionalni plan numeracije završen je u standardizovanom formatu ITU (Ref. No. Prot.232 / 2/17) u skladu sa preporukama ITU;

U maju 2017. godine Kosovo je uvedeno kao zasebna država u bazu podataka ITU državnih kodova.

RAEPK je izdao ovlašćenje za preduzeće „mts“ DOO registrovano u ARBK u skladu sa pravnim okvirom Republike Kosovo, za pružanje usluga mobilne telefonije u okviru ograničene infrastrukture;

Što se tiče interkonekcije, operatori imaju ugovore o interkonekciji sa operaterima iz Srbije, dok se pitanje rominga, trenutno sporazum sprovodi i do danas nismo dobili nijednu žalbu od operatora.

Izazovi

Tehnički sporazum između Kosova i Srbije u vezi sa koordinacijom prekograničnih frekvencija za IMT opsege u skladu sa CEPT preporukama, iako je kosovska strana pripremila i poslala predstavniku EU-a potrebne tehničke podatke za početak diskusija i pripremu nacрта tehničkog sporazuma između RAEPK-a i RATEL-a (regulator iz Srbije).

2.10. Revitalizacija mosta preko reke Ibar

Posle mnogih sastanaka u Briselu između Kosova i Srbije 25. avgusta 2015. godine, postignut je sporazum za revitalizaciju mosta na reci Ibar u Mitrovici. Međutim, uklanjanje barikade sa mosta Mitrovici izvršeno je 14. avgusta 2016. godine i istog dana započeta je njegova revitalizacija prema planu za otvaranje mosta za koji se očekivalo da bude završen 20. januara 2017. godine.

Sporazum je obuhvatao: revitalizaciju Mosta preko reke Ibar u Mitrovici i područja oko njega, otvaranje mosta za opšti saobraćaj, revitalizaciju magistralnog puta u Severnoj Mitrovici (Ulica kralja Petra) u pešačkoj zoni. Takođe druga tačka sporazuma bilo je uspostavljanje administrativnih linija katastarskih zona u Suvi Do i Kroi i Vitakut Vitački izvor/Brđani kroz Memorandum o razumevanju o opštinskim razvojnim planovima, opštinskoj zoniranju i detaljnom regulatornom planu od strane relevantnih ministarstava i dve opštine.

Trenutno stanje

Iako je sporazum o revitalizaciji mosta na reci Ibar postignut je 25. avgusta 2015. godine uz finansijsku podršku Evropske unije za rekonstrukciju i revitalizaciju mosta, prošlo je 6 godina, a njegova potpuna primena još uvek nije započeta i još uvek nema slobode kretanja na mostu „Ibar“ u Mitrovici, pošto je proces podele administrativne linije između opštine Južna i Severna Mitrovica prema Ahtisarijevom planu složen.

Institucije Vlade Kosova preduzele su sve neophodne korake u pravcu stvaranja uslova za sprovođenje ovog sporazuma:

Osigurati i verifikovati autentičnost mapa dobijenih iz kancelarije UNMIK-a na Kosovu u potpunosti u skladu sa sveobuhvatnim predlogom predsednika Ahtisarija.

Priprema nacrt memoranduma o razumevanju prema Briselskom sporazumu, čime se pokazuje ozbiljna posvećenost Vlade Kosova da ispuni obaveze koje proističu iz ovog procesa. Međutim, uprkos naporima, potpisivanje Memoranduma o razumevanju za koordinaciju između centralnog nivoa (nekada MŽSPP i MALS) i opština (Južna Mitrovica i Severna Mitrovica) u izradi razvojnih planova opštine Severna Mitrovica i Južna Mitrovica nije bilo postignut memorandum kojim se potvrđuje administrativna granična linija između dve opštine Mitrovica u skladu sa kosovskim zakonima i Ahtisarijevim planom;

Izgradnja ilegalnog zida dužine 50m i visine 2,3m na početku pešačkog trga na ul. „Kralj Petar“ ometa sprovođenje briselskog sporazuma u vreme koje predviđa uklanjanje barikada na mostu preko reke Ibar u Mitrovici, revitalizaciju otvorenog mosta za pešake, bicikliste i vozila i zatvaranje puta „Kralja Petra“ u Severnoj Mitrovici i pretvarajući ga u pešački trg. Sporazum o uklanjanju ovog zida postignut je u februaru 2016. godine;

U okviru Programa za sveobuhvati razvoj (koji sprovodi UN-Habitat i u partnerstvu sa PAX/CBM), opština Južna Mitrovica je odobrila opštinski plan razvoja i održivi opštinski plan mobilnosti koji čine projekat kapitalnih investicija u opštini Mitrovica Jug da proizilaze iz Plana mobilnosti;

Proces izrade opštinskog plana razvoja i plana mobilnosti u opštini Severna Mitrovica je u procesu službene revizije.

Izazovi

Otvaranje mosta preko reke Ibar za opšti saobraćaj prema sporazumu;

Potpisivanje Memoranduma o razumevanju kojim bi se uspostavilo poštovanje vladavine zakona u oblasti urbanog planiranja i potvrdio bi katastarske zone sela Suvi Do i Kroi i Vitakut/Vitački izvor, uključujući odobrenje Opštinski razvojni plan i plan mobilnosti u opštini Severna Mitrovica.

3. Proces dijaloga tokom 2020. godine (Vlada Hoti)

Počev od 10. jula do 10. decembra 2020. godine, proces dijaloga se ponovo nastavlja sa dva sastanka na nivou šefova država (10.07. i 07.09.) i sedam sastanaka između pregovaračkih grupa predvođenih g. Skender Hiseni. Na tim sastancima strane su se složile da se bave osam različitih oblasti, uključujući:

nestala i raseljena lica,
ekonomska saradnja,
međusobna finansijska i imovinska potraživanja,

prava nevećinske zajednice,
status Srpske pravoslavne crkve;
dobrosusedski odnosi;
normalizacija vazdušnih, železničkih i poštanskih veza/linija
povratak arheološkog i etnološkog materijala.

Na kraju bi se krunisao opštim sporazumom koji bi trebao biti zakonski obavezujući. Princip koji je predložila strana posrednica Evropske unije bio je da će se sporazumi o određenim oblastima smatrati dogovorenim tek nakon postizanja opšteg i zakonski obavezujućeg sporazuma (ništa se ne dogovara dok se sve ne dogovori).

U sedam sastanaka između pregovaračkih grupa dogovorene su tri oblasti u kojima su dogovoreni preliminarni tekstovi (nestala lica, raseljena lica i ekonomska saradnja) i otvorena četvrta tema o finansijskim potraživanjima i imovini. Sastanci su prekinuti zbog destruktivnog odnosa srpske strane na temu finansijskih potraživanja.

KLANKOSOVINA

The Republic of Kosovo
Republic of Kosovo - Republic of Kosovo
Government - Vlada - Government
Office of the Prime Minister

**REPORT ON ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES IN IMPLEMENTATION OF
BRUSSELS AGREEMENTS**

Prishtina, January 2021

Content

List of abbreviations.....	3
entry.....	Error! Bookmark not defined.
Summary about the dialogue process.....	4
1. Agreements from the technical dialogue process.....	8
1.1. Free movement agreement.....	8
1.2. Civil Registry.....	10
1.3. Integrated Border Management.....	11
1.4. Customs Seal Procedures.....	13
1.5. Cadastral records.....	16
1.6. Recognition of university degrees.....	17
2. Implementation of agreements for normalization of relations.....	19
2.1. Local elections - Functioning of four municipalities in the North.....	20
2.2. Police integration.....	21
2.3. Agreement on the dissolution of civil protection.....	22
2.4. Justice Agreement.....	23
2.5. Association of Serb Majority Municipalities.....	26
2.6. Regional Representation and Cooperation.....	28
2.7. Liaison Arrangements Agreement.....	29
2.8. Energy Agreement.....	29
2.9. Telecommunication Agreement.....	32
2.10. Revitalization of the bridge over the Ibar River.....	34
3. Dialogue process during 2020 (Hoti Government).....	35

List of abbreviations

EUA	European Universities Association
KPCVA	Kosovo Property Comparison and Verification Agency
ASM	Association of Serbian Municipalities
EMA	Emergency Management Agency
KBRA	Kosovo Business Registration Agency
ARC	Civil Registration Agency
RAEPC	Regulatory Authority of Electronic and Postal Communications
ASYCUDA	Customs Information Management System
WB	World Bank
EU	European Union
CEFTA	Central European Free Trade Agreement
CEPT	European Conference of Postal and Telecommunications Administrations
CPP	Certificates of Pharmaceutical Product
RPD	Regional Police Directorate
EMS	Energy Management System
ENTSO-E	European Network of Transmission System Operators for Energy
ETSO	European Transmission System Operators
IMF	International Monetary Fund
IMF	International Monetary Fund
ID	Identification Document
KJC	Kosovo Judicial Council
KOSTT	Electricity Transmission System and Market Operator
CEC	Central Election Commission
PVAC	Property Verification and Adjudication Commission
MLGA	Ministry of Local Government Administration
MEST	Ministry of Education, Science and Technology
MI	Ministry of Infrastructure
IBM	Integrated Border Management
MESP	Ministry of Environment and Spatial Planning
MIA	Ministry of Internal Affairs
MUP	Ministrarstvo Unutrasni Poslove (Ministry of Internal Affairs of Serbia)
NARIC	National Center for the Recognition of Diplomas
OSCE	Organization for Security and Co-operation in Europe
ETSO	Energy Transmission System Operator
KP	Kosovo Police
BCP	Border Crossing Point
EUSR	European Union Special Representative
BP	Basic Prosecution

GoK	Government of Kosovo
EOC	Emergency Operations Center
RATEL	Serbian Agency for Communication and Postal Services
RGCE	Regional Group of Continental Europe
SEED	Systematic Electronic Exchange Data
CMIS	Case Management Information System
TSO (ITC)	Transmission System Operators
UNM	University of North Mitrovica
ITU	International Telecommunication Union
LO	Liaison Office
ERO	Energy Regulatory Office

Introduction

Summary about the dialogue process

The Kosovo-Serbia dialogue based on the United Nations General Assembly Resolution started at a meeting in Brussels (8 March 2011). It was envisaged as a means to (i) promote cooperation between the two countries, (ii) help them make progress towards European integration, and (iii) have a positive practical effect on the lives of citizens in Kosovo and Serbia. The Kosovo-Serbia dialogue has been facilitated by the EU, with the assistance of the United States. The Kosovo-Serbia dialogue focused on technical agreements and Confidence-Building Measures (CBMs). Twenty-three agreements have been reached within this process. The first technical agreements were reached between

March 2011 and March 2012, while discussions and arrangements on relevant topics under the agreement continued until 2016.

- **Free Movement Agreement 2 July 2011**
  - Final operational conclusions 29 November 2011
  - Opening of new transit points in Serbia 14 September 2014
  - Mutual recognition of insurance policies 10 August 2015
  - Removal of the barricade over the Iber bridge 25 August 2015
  - Mutual recognition of ADR certificates 19 April 2016
  - EU Plan for the Implementation of the Mitrovica Bridge Agreement 5 August 2016
  - Arrangements regarding the finalization of implementation
  - of the free movement agreement of 2011 14 September 2016
  - Opening of the direct air line Prishtina - Belgrade and vice versa 20 January 2020
  - Establishment of a railway corridor between Pristina and Belgrade 14 February 2020
- **Civil Registry 2 July 2011**
  - Opening of the offices of the Civil Registry Agency in the northern municipalities 14 September 2016
- **Cadastral records 2 July 2011**
- **Mutual recognition of university diplomas 2 July 2011**
  - Mutual recognition of diplomas at all levels 19 January 2016
  - Operational conclusions of the working group on diplomas 21 March 2016
  - EU Guidance on Mutual Recognition of Diplomas 4 April 2016
- **Customs stamps 2 September 2011**
  - Collection of customs revenues 17 January 2013
  - Licensing of companies in the north 17 January 2013
  - Development Trust Fund 17 January 2013
  - Conclusions on customs licensing of imports 16 December 2014
  - CPP Certificate 5 May 2015
- **Integrated Border Management, IBN 2 December 2011**
  - Technical Protocol 24 February 2012
  - Final Action Plan 4 January 2013
  - Mutual Legal Aid, MLA 9 January 2013
  - SEED - *System for Exchange of Excise Data* 24 January 2013
  - Phytosanitary Certificate 5 September 2013

- Design of IBM permanent crossing points 4 September 2014
- Opening of two new border crossing points (Kapia, Izvor) 22 May 2015
- **Regional representation and cooperation 24 February 2012**

Brussels agreement on the normalization of relations between the two countries, entitled "Brussels Agreement signed by the Prime Ministers of the two countries and the High Representative of the EU in Brussels on 19 April 2013", with the assistance of the EU. The Brussels Agreement was approved by the Kosovo Parliament. This Agreement has defined international obligations in very important aspects, such as:

- Legal functioning and integration in the fields of security and justice,
- The legal functioning of municipalities and, consequently, of a process of integration of Serb citizens of the northern part into state institutions of Kosovo,
- Dissolution of illegal Serbian structures,
- Law enforcement in the collection of customs duties and other important solutions.

Specific agreements in the framework of dialogue for the normalization of relations include the following:

- **Local elections (functioning of four municipalities in the north) 19 April 2013**
- **Police Integration 31 December 2013** (Law on Amnesty 17 September 2013 and Deployment of Kosovo Police in the North 31 January 2014)
- **Agreement on the dissolution of "civil protection" 26 March 2015** - Establishment of central institutions in the north 28 December 2016
- **Justice Agreement 9 February 2015: Justice Action Plan 30 November 2016**
- **Establishment of the Association of Serb Majority Municipalities in Kosovo - General Principles / Key Elements 25 August 2015**
- **Agreement for liaison officers 31 May 2013** - Administration of official visits 14 November 2014
- **Energy Agreement 8 September 2013: Implementation plan for the energy agreement 18 September 2014 and Conclusions of the EU facilitator on the implementation of the Energy Agreement 25 August 2015**
- **Telecommunication Agreement 15 December 2016: Telecommunications Action Plan 25 August 2015 and Conclusions of the EU Facilitator on the implementation of the Telecom Agreement 13 November 2016**

The Brussels agreement had problems from the end of 2013 and 2014. The loss of will was caused by a combination of international and domestic political factors. As a result, an attempt was made to revive the 2013 Brussels Agreement through the Brussels Agreement Package (25 August 2015). This agreement included a Telecommunication Agreement, allowing a state code for Kosovo (383). Among other things, it included an agreement to normalize conditions in Mitrovica, such as the opening of the Mitrovica Bridge and the dissolution of parallel structures.

This agreement has sanctioned the promise of both countries not to hinder each other on their paths to European integration. To ensure confidence building and integration of members of the Serb community in Kosovo state institutions, the Government has established a Development Fund for the northern municipalities and initiated the Amnesty Law adopted by the Kosovo Parliament.

This report presents a summary of the current situation regarding the agreements reached in the framework of the Technical Dialogue between Kosovo and Serbia and the Agreements on the normalization of relations. The data presented in this report have been collected by the responsible institutions, namely from the information which has been provided by the Ministries and other institutions which are responsible for the implementation of the agreements.

The practical implementation of these agreements is still facing difficulties, while the process itself has slowed down since 2015, when the agreement on the establishment of the Association of Serbian Municipalities was massively contested by opposition parties in Kosovo and civil society. Over the years, Serbia has taken other actions against Kosovo in the form of non-tariff barriers by increasing the costs of crossing the Serbian border in financial terms and lost time. The resumption of the dialogue in 2017 did not last long, and only after the elections of 2019 the continuation of the dialogue between Kosovo and Serbia took the focus again.

The dialogue resumed on 12 July 2020, with the participation of the recently appointed EU Special Representative for the Belgrade-Pristina Dialogue, Miroslav Lajčák. On July 16, in Brussels, for the first time in more than 20 months, the first direct meeting of the representatives of Kosovo and Serbia in the framework of the Brussels dialogue was held. Talks focused on the issue of missing persons and displaced persons, as well as economic development.

1. Agreements from the technical dialogue process

Technical talks between Kosovo and Serbia, mediated by the European Union, began in 2011. The idea was to discuss technical issues that would make everyday life easier for citizens of both countries. The talks came after the United Nations General Assembly adopted in 2010 a resolution sponsored by the then 27 countries of the European Union and Serbia, which paved the way for the start of the EU-facilitated Kosovo-Serbia dialogue, for the purpose of peace, security and stability. However, since the signing of these agreements, the state of play shows us the problems in the implementation of a large number of them, especially as a result of Serbia's approach.

1.1. Free Movement Agreement

The Free Movement Agreement was reached on 2 July 2011, while its implementation in practice began on 26 September 2011. Discussions and arrangements on relevant topics under the agreement continued until 2016, including Agreements for Opening Direct Prishtina-Belgrade Airline and the establishment of a railway corridor between Prishtina and Belgrade, reached during 2020.

The aim was to normalize free movement between Kosovo and Serbia using each other's official documents, including the recognition of driver's licenses and license plates. The agreement also includes the dissolution of parallel structures and the integration of their members into Kosovo institutions, the elimination of unofficial documents, along with illegal vehicle registration plates, and the opening of civil status offices in North Mitrovica, Zvečan, Leposavić and Zubin Potok.

This agreement also aimed at the normalization of free movement within the territory of Kosovo, in particular between the northern and southern part, through the removal of the barricade over the Ibar River. Another point of this agreement was the mutual recognition of driver's license.

State of Play

The Government of Kosovo has continued to implement the obligations arising from the Agreement, through the following actions:

- Decision (no. 05/134) was taken whereby citizens are allowed to obtain citizenship and civil status documents for nationals who are included the Civil Status Registers, who have not yet obtained Kosovo documents;
- Administrative Instruction no. 05/2017 about the criteria that contain evidence about the citizenship of the former FRY and permanent residence in the territory of Kosovo on 1 January 1998, whereby transferring the competencies for

registration of citizenship, based on Article 32 of the Law on Citizenship, from the central to the municipal level;

- The administrative infrastructure for issuing documents has been functionalized and the police staff has been integrated in the offices of the Civil Registration Agency in the northern municipalities;
- A total of 300,000 posters have been ensured and stickers on license plates are ready to be applied;
- The process of recruiting 39 former administrative staff of former MUP officials in the Civil Registry Offices has been approved;
- The CRA is awaiting the recruitment of civil registrars to the Northern Municipalities under the Brussels Agreement, who have not yet been employed by the Northern Municipalities. The Brussels Agreement has not yet been implemented by the Municipalities of northern Kosovo.
- From 12 December 2017 to 15 September 2020, a total of 4,105 driver's licenses were issued to Serbian citizens. As of 15 September 2020, a total of 5757 driver's licenses have been issued to Serbian citizens. The following table provides general statistics as of 24 May 2021:

Passports

Municipality	amount
North Mitrovica	4973
Leposavic	579
Novberd	2542
Shterpce	3995
Z. Potok	1084
Zvecan	697
Graçanica	4378
Partesh	1161
Klllokot	1691
Total number	21,100

IDs

Municipality	amount
North Mitrovica	30338
Leposavic	21723
Novberd	8259
Shterpce	14453
Z. Potok	11290
Zvecan	12237
Graçanica	21079
Partesh	4136
Klllokot	3537
Total number	127,052

Driver's license

Municipality	amount
North Mitrovica	5438
Leposavic	2568
Novberd	3360
Shterpce	2925
Z. Potok	1912
Zvecan	1612
Graçanica	7689
Partesh	967
Klllokot	877
Total number	27,348

- The new Administrative Instruction no. 02/2018 on the registration of vehicles with KS plates has been approved, enabling the registration of vehicles without customs duties, and the Decision (no. 829/2019) on the abolition of registration fees for owners of vehicles who possess license plates of the former FRY or similar license plates from 10 June 1999 to 14 September 2016, has been taken. Furthermore, through this decision every Certificate of Technical Control has been accepted. The decision was in force until 15.09.2020.

Challenges

- The Free Movement Agreement defined the **implementation of the strip regime**, otherwise called stickers, to be placed on the license plates of vehicles RKS (to cover this part) in cases where vehicles pass from Kosovo to Serbia. Also, vehicles passing from Serbia to Kosovo had to cover part of their license plates. This agreement has never been implemented in practice.
- **Registration of civil status facts by illegal structures** - despite the Brussels Agreement on the acceptance of documents issued by parallel structures, documents issued until 2016, the issuance of documents still continues after 2016.
- **Rejection by Serbia of regular documents issued by Kosovo** - Facts occurring within the territory of the Republic of Kosovo, birth, marriage and death, which enjoy the right to register in the Republic of Serbia according to the origin of the parents, since the parents are citizens of Serbia, can not be registered, or can not exercise their right in Serbia, because Serbia does not accept documents issued by the regular institutions of the Republic of Kosovo as valid documents.
- **Non-recruitment of civil status officers in Northern Municipalities** - CRA is awaiting the recruitment of civil status officers in the Northern Municipalities under the Brussels Agreement. The implementation of this point enables the opening of Civil Status Offices in the main centers of these Municipalities, and not as it has function for several years only as a (satellite) civil status office in the villages of these Municipalities, Lipë, Bistricë, Çabër. In this regard, all preliminary preparations have been made for the organization of training in the field of civil status and professional exam, as provided for by Law no. 04/L-003 on Civil Status, but recruitment is in progress.

1.2. Civil Registry

The issue of returning civil registries was one of the first topics discussed during the Kosovo-Serbia talks, which was reached as an agreement on 2 July 2011. This agreement provided for the submission of copies of the civil registers, through EULEX as a

mediator. The agreement also called for the closure of parallel offices in Serbia which continued to issue documents to Kosovo Serb (and other) citizens.

The current situation

This agreement has been fully implemented. Serbia has provided Kosovo with 12,036 scanned copies of EULEX-certified civil registry books that Serbia took during the war in 1999. 64 Books containing data on births, marriages and deaths of Kosovo citizens have been scanned, certified and returned to Kosovo under the Civil Status Register Data Processing Process. 65 The scanning and verification process was carried out by a tripartite group of experts with the facilitation of EULEX, in Nis, Serbia, and after certification by EULEX bodies, they were gradually handed over to the Kosovo authorities.

By 1999, with the departure of the former Yugoslav administration from Kosovo, the Serbian authorities had taken with them the vast majority of the civil status books of the citizens of Kosovo. In their absence and due to the fact that Serbia refused to cooperate, the UNMIK Administration had built the Kosovo civil registry from scratch. However, this register had shortcomings and had to be supplemented in order to be fully credible to international mechanisms. Kosovo has consistently raised concerns about the lack of civil registries, so this was one of the first topics of dialogue. The Serbian side has agreed to return their copies, but not the original books. According to the agreement, their printed and electronic copies, certified by a third party, in this case EULEX, were handed over to Kosovo.

The verification and submission process was completed within two years, which according to the plan should have been completed in 9 months. This will enable their content to be accessible at the central and municipal level through the existing civil registration system, an electronic system created as a result of merging independent civil status databases. The lack of adequate notification of citizens, especially Kosovo Serbs, has resulted in additional problems for them. Citizens who have registered their marriages in parallel institutions have encountered difficulties in obtaining Kosovo citizenship.

1.3. Integrated Border Management

The main points of the agreement

The agreement on border crossing management, called Integrated Border Management (IBM) was signed on 2 December 2011, and three months later, i.e. on 24 February 2012, the Technical Protocol for the Implementation of the Agreed Conclusions of the IBM Dialogue dated 2 December 2011 was approved. The agreement contains the establishment of

cross-border cooperation, including joint crossing points, communication and cooperation between police, customs authorities and other agencies conducting border controls.

State of play

In accordance with the IBM Technical Protocol and other obligations arising from IBM agreements, the Government of Kosovo has effectively enforced all obligations.

- The infrastructure at the permanent joint border crossing point in Merdare has been completed. Kosovo has commenced using it since October 2018 and the Serbian side, after many rejections as a result of the Washington 2020 Agreement, has commenced using the new infrastructure partially.
- The permanent joint border crossing point in Mutivoda has also been completed. Kosovo has commenced using it in 2019 and the Serbian side still does not use it.
- The infrastructure for the border crossing points in Kapi and Izvor has been completed, however these two border crossing points are non-functional.

Challenges

- **Fulfillment of obligations by Serbia regarding BCP in Merdare**, respectively expropriation of lands where it is planned to build a parking lot, establishment in new administrative buildings, use of new lanes at the exit from the Republic of Serbia - entry into the Republic of Kosovo that causes obstacles and delays in cross-border traffic;
- **Enforcement of the agreement on the functioning of BCP in Mutivoda**, respectively the placement of the Serbian authorities at this point;
- **Construction of the PBCP in Bernjak has not commenced yet**, respectively the relocation of electric poles is delayed by the Municipality of Zubin Potok and Elektro-Kosmet, under direct pressure from Serbia. Thus, the construction of the border crossing point has not commenced yet.
- **Functionalization of border crossing points in Kapi and Izvor**, where the Serbian government has refused to organize a field visit to both points and to open the border crossing points. As a result of this persistent refusal, although the infrastructure has been constructed (BCP in Izvor by the Serbian authorities and in BCP Kapi by the Kosovo authorities), these two border crossing points are still not operational.

1.4. Customs Seal Procedures

On 2 September 2011, an agreement was reached on customs stamps by which Serbia agreed to recognize the stamps with the inscription "Kosovo Customs" provided that their accompanying documentation reflects the same language, in accordance with the CEFTA agreement. . The purpose of agreements was to enable the normal exchange of goods between Kosovo and Serbia. Other topics of dialogue were discussed continuously and included conclusions and agreements on:

- Customs Revenue Collection, 17 January 2013
- Licensing of companies in the north, January 17, 2013
- Trust Development Fund, 17 January 2013
- Conclusions on customs licensing of imports, 16 December 2014
- CPP Certificate, 5 May 2015

State of play

Conclusions agreed on customs stamps

Based on the Agreement on Customs Stamps, Kosovo Customs has effectively implemented all obligations arising from this agreement. On the other hand, Serbia continues to violate the agreement by still using parallel customs stamps (Serbian customs stamps with the names of Kosovo cities). Evidence regarding this ongoing problem at the Merdare and Dheu i Bardhë border crossing is being recorded on a daily basis.

The graph of the Serbian Customs Authorities (customs offices) still includes Prishtina as their customs office. The illegal stamps use the inscriptions "Carinarnica Pristina" (Prishtina Customs branch) and is under the Nis Customs branch. Consequently, it can be seen that Serbia is not adhering to the Agreement on Mutual Recognition of Customs Stamps. In addition, Serbia violates CEFTA rules where the parties have agreed to use the stamps confirmed to all CEFTA members.

The Government of Kosovo has repeatedly raised this issue whereby it has asked Serbia to adhere to the Agreement on Customs Stamps concluded in 2011 within the IBM working group. Serbia has rhetorically promised to implement it, but has not done so in practice. Moreover, many conclusions have been reached on this issue, which Serbia has never implemented.

Customs Revenue Collection Agreement

The agreement on customs collection reached in January 2013 in Brussels, provides for the collection of customs duties by Kosovo Customs at BCPs Jarinje and Bernjak, which was blocked for many years by Serbia.

Following the Customs Collection Agreement at the two border crossing points between Kosovo and Serbia, Jarinje and Bernjak, which was reached on 17 January 2013 and entered into force in December 2013, the Jarinje and Bernjak BCPs have collected so far over EUR 17 million for the Development Fund.

The Development Fund was established to promote the socio-economic development and to benefit the local population in the municipalities of Leposavic, North Mitrovica, Zubin Potok and Zvecan. The operation of the Fund is determined by the Management Board, which is composed of the Head of the EU Office, the Minister of Finance of Kosovo and a representative of the Serbian community.

Systematic Exchange of Electronic Data (SEED) Agreement

This agreement was concluded between Kosovo and Serbia for the purpose of exchanging data between the relevant customs authorities (import, transit or export declarations, including TIR and ATA). Kosovo Customs has taken all measures for the exchange of information through the use of the regional initiative created by the EU for Systematic Exchange of Electronic Data (SEED).

Customs work processes require verifications of documents, the origin of goods, values and the fight against smuggling and cross-border crimes, therefore Serbia has not cooperated directly with Kosovo Customs and does not recognize the official requirements of Kosovo Customs. While, through the communication channel, there are exchanges of information through EULEX and through the SEED system.

Licensing and registration of controlled goods for companies operating in the North of Kosovo

The agreement on CPP (certificates for pharmaceutical products) was reached during the dialogue in Brussels on 27 June 2015. The agreement provides for mutual recognition of Certificates for Pharmaceutical Products between Kosovo and Serbia, which helps to normalize trade in the field of medicinal products between the two countries.

No problems or obstacles have been reported so far. All processing information from the ASYCUDA system goes directly to the Office of Tax Administration, for information purposes.

Challenges

- **Implementation of the Integrated Border Management Agreement (IBM)**¹- in general, there are delays in implementing the agreements and conclusions reached in Brussels. These delays have caused financial damage and other consequences in terms of facilitating the movement of goods and citizens.
- **Customs stamps and parallel structures** - Serbian Customs, contrary to the 2011 Agreement on Customs Stamps, is using the parallel stamps with the inscriptions "Carinarnica Pristina" (Pristina Customs branch). The organization chart of the Serbian Customs (customs offices) still includes Prishtina as their customs office.

This is also contrary to the agreement on the abolition of parallel structures and CEFTA rules.

- **Serbian authorities do not recognize and do not accept any documents or licenses which accompany goods originating in Kosovo** and which are issued by the institutions of the Republic of Kosovo. Serbia applies licenses for the movement of goods of animal origin which pass through the territory of Serbia to Kosovo. This measure is not in line with good EU practices, and is considered a barrier to free trade, thus a solution must be found to remove this discriminatory practice for Kosovar businesses.
- **Serbia still does not allow third country nationals (most of them from the EU) to enter Serbia through Kosovo**, despite the fact that Chapter 35 of the EU calls on Serbia to resolve this issue. Therefore, citizens of Kosovo and of third countries are forced to take longer routes with hundreds of kilometers through Montenegro and Macedonia, waiting for several hours before they can take advantage of the transit route through Serbia to the EU.
- **Non-recognition of the procedure of transit and re-export of goods from Kosovo by the Serbian side to Serbia or to EU countries**, is directly affecting the difficulty of free movement of goods where Kosovar companies are harmed as they incur additional operating costs where they have to proceed as transits through neighbouring countries to enter Serbia.

This causes delays in the supply of goods, increases bureaucratic procedures for customs clearance of goods, and as a result Kosovar companies are harmed in financial and time terms but at the same time they cannot be at all competitive in the regional market and the EU.

---

¹ Specific challenges within this topic are listed in the IBM section

- **Authorities do not recognize the barcode and banners placed on Kosovo products** which are destined to the market in Serbia or transit through it to the EU countries. As a result, no goods originating in Kosovo equipped with the banners in question can circulate in Serbia or through it in the EU market.
- **Our diaspora living in EU countries faces barriers in cases of transit through Serbia**, when their luggages contain goods of non-commercial nature or even with small commercial values. They are forced by the Serbian customs, through increasing the value of the goods and through bank guarantees, they force our compatriots to seek the services of the customs agencies and develop transit procedures.
- Serbia does not cooperate directly and does not recognize the official requests of Kosovo Customs for the **exchange of information and cross-border verifications for security and trade purposes**. On the other hand, there are exchanges of information both through EULEX and the SEED system.

1.5. Cadastral registers

The Brussels Agreement on Cadastral Registers reached on 2 September 2011 between the Republic of Kosovo and Serbia with EU facilitation requires the return to Kosovo of all original copies of pre-1999 cadastral documents obtained by Serbia during the 1999 war. The operational conclusions were agreed in Brussels on 21 October 2011.

The agreement requires the Kosovo side to promulgate the law on the establishment of the technical agency for the implementation of the agreement, namely the comparison of all copies of the original cadastral data of private property of the years before 1999, with the reconstructed Kosovo Cadastre and also the establishment of the mechanism of screening in the first and second instance. The subject of comparison and verification are the cases before 1999 with those after the war until 2002, when the Register of Immovable Property Rights was established, as a mechanism that recognizes and implements the validity of immovable property rights in Kosovo. In parallel, the Serbian side is required to scan the cadastral documents which will be returned to Kosovo through the European Union Special Representative (EUSR).

State of play

Kosovo has already fulfilled its obligations regarding the establishment of the Technical Agency for the implementation of this agreement:

- On 9 June 2016, the Assembly of Kosovo approved Law No. 05/L-010 on Kosovo Property Comparison and Verification Agency (KPCVA).
- After the entry into force of Law No. 05/L-010, the Agency undertook the necessary preparations to start implementing its mandate, where the Government approved three Regulations and two Administrative Instructions. Technical preparations have been made and memoranda of cooperation have been signed with the responsible institutions to create conditions for cooperation during the process, after the documents scanned by Serbia are returned.
- Based on the Work Methodology (of the KPCVA), it has started testing of the established procedures of case processing and their eventual change through the development of a Pilot Project with one of the Municipal Cadastral Offices, the cadastral documentation of which was not taken from Serbia during the war;

Challenges

- **Serbia has not returned the cadastral files to Kosovo through the EUSR** as provided for in point 3 of the Brussels Agreement of 2 September 2011.
- **The Joint Tripartite Group has not been functionalized, according to point 8 of the agreement on Cadastres.** The terms of reference for this group, which has been the EU responsible for preparing the first draft, have not been prepared and consequently have not been approved by all three parties.

All material was scanned and indexed, which process the EU Office in Kosovo has monitored the scanning process in Serbia. However, the Kosovo authorities have no information on how the scanning and indexing was done.

1.6. Recognition of university diplomas

On 02.07.2011 in Brussels was signed the agreement between the Republic of Kosovo and the Republic of Serbia for the recognition of higher education diplomas, which entered into force on 01.01.2012. The agreement stipulated that "in line with European best practices, students should have access to educational programs and employment opportunities throughout the region". To assist implementation, the EU has facilitated and financially supported the process, contracting the Dutch NGO SPARK to manage the technical aspects of the diploma recognition process, with the European University Association (EUA) involved as the authority for the quality of diploma certification. The process of verification and certification of diplomas, based on the 2011 agreement,

started on 15 February 2012 and continued until 14 June 2014. From 2014 to 2016, nothing has been done on this process.

Whereas, on 19 January 2016, the dialogue groups agreed to divide the recognition of diplomas into professional and academic, to suit their procedural specifics. In March of the same year, the groups agreed on joint operational conclusions for the implementation of this agreement, while in April 2016, they agreed on an EU Guideline to the mutual recognition of Diplomas under the initial 2011 agreement. But since 2016, nothing has happened in terms of implementation.

State of play

The Government of Kosovo, respectively MEST on 10 August 2015, issued Administrative Instruction (Mest) No. 09/2015 Principles and Procedures for Acceptance of Degrees of Higher Professional Schools and University Titles Obtained in the Territory of the Republic of Serbia. According to this Administrative Instruction, certificates issued by the EUA have the same legal power and are equal to the decisions issued by the National Recognition Council, provided that they are translated into one of the official languages of Kosovo. Doctoral degrees were not included at this stage, despite the fact that the agreement does not exclude them. The reasons for this were the reluctance of the EUA to deal with this level of higher education. Also, diplomas issued by the University of North Mitrovica were not part of the certification process despite the insistence of the Serbian side. Meanwhile, the list of accredited institutions of higher education has been exchanged, which has caused the first problem in terms of implementation.

As noted above, although the European Union has contracted the Dutch organization SPARK (SPARK office is located at MEST) to provide technical assistance for this process, however this project has not yet started to be implemented, so the diploma certification process remains "frozen". Since 2011, when this agreement was reached and later expanded in January 2016, it has never been implemented by Serbia. The motives for the blockade seem to be of a political nature, oriented against the Albanians of the Presheva Valley, who especially need for their diplomas be accepted, since they are studying in Kosovo, in the absence of an Albanian-language University in the Presheva Valley in Serbia and who seek to return and serve in the education sector or to be employed in other public sectors in the Presheva Valley.

The case of the University of North Mitrovica

The University of North Mitrovica (UNM), licensed by UNMIK in 2007, is the only higher education institution in Kosovo that offers the entire Serbian language

curriculum. Law No. 03/L-068 on Education in the Municipalities of the Republic of Kosovo, of 2008, recognizes it as a public institution of higher education under the direct authority of the Municipality of North Mitrovica. However, this institution continues to operate within the Serbian education system and is accredited by the accreditation authority of the neighbouring state.

On 30 December 2015, the Government of the Republic of Kosovo Regulation (GRK) - No. 21/2015 on Procedures and Criteria for the Issuance of Certificates to Citizens of the Republic of Kosovo who have obtained degrees from the University of Mitrovica/Mitrovicë North, for the Purpose of Applications for Jobs, obtaining Professional Licences and taking Professional Examinations with Public Institutions. All citizens of Kosovo who have graduated from the University of North Mitrovica since 2001 have the right to apply for certificates of validity. In accordance with this Regulation, the Government of the Republic of Kosovo, on 5 February 2016, issued Decision No. 08/73 on the establishment of the Commission for the Verification of Diplomas issued by the University of North Mitrovica.

Challenges

- **The diploma certification process has never been implemented by Serbia.** This is an issue especially for the citizens of the Presheva Valley, who especially need to receive their diplomas, since they study in Kosovo.
- Also, **a challenge is also the non-inclusion of doctoral degrees,** since the agreement does not exclude them.
- **The University of North Mitrovica continues to operate within the Serbian education system** by not accepting the Education system of the Republic of Kosovo. This University is in the list of accredited institutions of higher education, because the Serbian side has included the University of North Mitrovica with the name "University of Prishtina with temporary headquarters in Mitrovica of Kosovo", insisting that this is an institution accredited by the authorities of Republic of Serbia.

2. Implementation of agreements for normalization of relations

On 19 April 2013, the First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations between the two dialogue groups was signed. The main goal was to dismantle the Serb parallel system in Kosovo, integrate its members and employees into Kosovo institutions, and provide a level of self-government for Serbs and the municipalities where most of them live.

2.1. Local elections - Functionalization of four municipalities in the North

Item 11 of the First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations sets forth that Municipal Elections shall be organized in the northern municipalities in 2013, with the facilitation of the OSCE, in accordance with the Kosovo law and international standards.

The aim was to organize legitimate elections in these municipalities for the first time after Kosovo's independence and to build local institutions almost from scratch and to integrate them into Kosovo's jurisdiction. From Belgrade's point of view, organization of elections in the north would create conditions for the establishment of the Association of Serb-majority Municipalities, which was part of the same agreement.

State of play

Despite the positive changes, where citizens living in this part of Kosovo have increased their interest in municipal services, civil registries and relevant documentation, the functioning of municipalities in the north and their placement within the governing system of Kosovo continues to be problematic and with large obstacles placed by parallel structures. Serbia continues to support its parallel structures in Kosovo, including illegal municipal structures in the north and several other parts of Kosovo. It should be noted that Kosovo Government officials are still unable to pay an official visit to the northern municipalities. These municipalities issue documents according to the laws of Kosovo when dealing with the institutions of Kosovo, while in relation to the institutions of Serbia they use the logo and seals of Serbia. It should also be noted that the mayors of the northern municipalities are continuously used politically by Belgrade, as in the case of the obligation to resign from their posts (November 2018), as a result of the application of the tariff by Kosovo.

Regarding the organization of elections, as provided for in the normalization agreement, local elections in the northern municipalities were held for the first time in November 2013. In 2014, extraordinary elections were held for Mayor in the Municipality of North Mitrovica, while in 2017, local elections were held in the four northern municipalities of Kosovo, and in 2019 extraordinary local elections were held again in these municipalities. Elections in these municipalities have been continuously followed by systemic problems, which have been identified by the EU election observation missions in 2014, 2017 and 2019, and which need to be addressed by the Assembly and relevant institutions of Kosovo. The election campaign in these Kosovo Serb-populated areas continues to be damaged by intimidation of candidates who did

not belong to Srpska List and their supporters. Also, major problems are encountered in the ballot counting process, especially in handling complaints.

challenges

- **Continuation of the presence of parallel administrative structures in this part**, as well as with the application of Serbian laws in some local sectors. Serbia continues to support its parallel structures in Kosovo, including illegal municipal structures in the north and several other parts of Kosovo
- **The new municipalities still operate without an official logo** and they respect the placement of Kosovo symbols only in communication with Kosovo institutions.
- Given that the new municipalities of Kosovo in the north are not yet fully operational under the legislation, **they fail to receive sufficient funds to carry out various development and infrastructure projects.**

2.2. Police integration

The main points of the agreement

The First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations envisages the integration of members of the MUP police (Ministry of Interior Police), offering them a place in the equivalent structures of Kosovo.

State of play

Based on the obligations arising from the agreement and based on the implementation plan of this agreement, the security group within the Kosovo delegation for technical discussions, managed to fulfill all obligations arising from this agreement, as follows:

- The agreement on the integration of the Kosovo Police has been implemented;
- The legal framework for the establishment of the RPD in Mitrovica and the appointment of the Regional Director in the Regional Police Directorate in North Mitrovica has been approved;
- RPDs have been established in North Mitrovica;
- Has been appointed Acting Regional Director of RPD in North Mitrovica, since June 25, 2013;
- The procedures have been reviewed and integrated and the documentation for the integration of MUP members has been adjusted: statement, modification of the employment contract, modification of the application form;

- Staff was selected in the regional RPD units in North Mitrovica;
- Commanding Staff has been appointed in RPD - North Mitrovica;
- The current situation of the integrated members of the MUP in the Kosovo Police is 265, of which are: Lieutenant Colonel 2; Major 4; Captain 3; Lieutenant 14 and Police 242

challenges

- There are no specific challenges, although the integration of the former MUP administration is not yet fully operational, due to the non-functioning of the Civil Registry Offices in all northern municipalities. (see below the challenge in section 1.1. Freedom of Movement and 2.3. Agreement on the dissolution of civil protection)

2.3. Agreement on the dissolution of civil protection

The main points of the agreement

The agreement for the termination of "Civil Protection" was signed on March 26, 2015. The implementation of this agreement has been developed in three directions, namely the termination of civil protection, integration of its former members in the central civil institutions of Kosovo, legal abrogation of the activity of and the suspension of their salaries by Serbia.

State of play

The Government of Kosovo, in accordance with the 2013 agreement on the principles governing the normalization of relations, has taken measures to integrate members of the Serbian civil protection in Kosovo institutions, and has provided the necessary resources and training. The Government has issued a Decision 06/39 (dated 22.07.2015), which has provided for the dissolution of civil protection and has requested that all relevant institutions allocate the necessary resources for the integration of members of civil protection. On the other hand, the Ministry of Local Government Administration has facilitated the integration of Serbian civil protection members into Kosovo institutions. Guidelines have also been issued for the integration of members of the civil protection, as well as guidance on the application, selection and contracting process.

The integration of the former civil protection members has been done in the structures for protection and rescue from natural and other disasters within the Emergency Management Agency (AME), where the structure of QOE 112 (Emergency Operation Center 112) North Mitrovica has been established, in composition of 11 officers (9 + 1 +

1) 9 operators, 1 official as coordinator of the operational center and 1 official as deputy coordinator of the operational center.

Also, from the former civil protection structures, in the Firefighting and Rescue Operational Units in the 4 northern Municipalities (North Mitrovica, Zubin Potok, Leposavic and Zvečan) are integrated and show up on a regular basis to the relevant department in the structure of AME. A total of 82 members integrated by municipalities: North Mitrovica 14 members; Zvečan 33 members; Leposavic 16 members and Zubin Potok 12 members.

challenges

- **483 persons have contracts with Kosovo institutions, in practice they do not exercise their functions in accordance with the laws of Kosovo.** The contracted persons are not responsible and do not report to the institutions of Kosovo, therefore we can not consider that they are fully integrated. The contracted persons do not have facilities, materials or offices to perform their duties. There is a lack of cooperation at the sectoral level between Kosovo institutions and integrated persons.
- **North municipalities have refused to integrate 39 members of the administrative staff out of 71 of the Serbian parallel police (formerly "MUP") into the civil status offices in the four northern municipalities.** MLGA has completed the necessary preparations for the integration of these staff members into municipal structures, including the facilitation of the budget allocation process.

2.4. Justice Agreement

The main points of the agreement

Agreements in the field of justice are based on paragraph 10 of the First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations as well as the Protocol for the Implementation of Integrated Border Management. The agreement signed in April 2013 on the normalization of relations requires the Government to integrate the judiciary and the prosecution of the Mitrovica region with the assistance of EULEX in the framework of the new internal organization of the judicial system, ie the judicial and prosecutorial system of Republic of Kosovo. In addition, this agreement defines the method of division of cases, the number of judges and prosecutors, as well as their ethnicity. The Justice Agreement (February 2015) sets out the number, selection and manner of appointment of judges and prosecutors as well.

State of play

According to the agreement, a Basic Court and a Basic Prosecution Office were established for the Mitrovica region, which includes the four north municipalities and the Albanian-majority and most populous municipalities such as Skenderaj and Vushtrri, as defined in the Law on Courts of the Republic of Kosovo. In the framework of the implementation of the agreement on justice in 2017, 42 judges took the oath and took positions (3 of them resigned) and 13 prosecutors and 106 members of the administrative staff were recruited.

Kosovo Judicial Council

In the Basic Court Mitrovica with its branches Zubin Potok, Leposavic, Skenderaj and Vushtrri the current situation of employees until May 2021:

- a total of 302 were employed, of which:
- 48 (forty eight) judges of which 27 (twenty seven) Albanian or 56.25% and 21 (twenty one) Serb or 43.75%
- 254 (two hundred and fifty four) staff of which 128 (one hundred and twenty eight) Albanians or 50.40%, 121 (one hundred and twenty one) Serbs or 47.6%, 2 (two) Bosniaks or 0.8%, 2 (two) Turks or 0.8% and 1 (one) Ashkali or 0.4%
- In January 2021, 24 (twenty four) new positions were opened where 24 judges were recruited and 2 (two) of them or 8.33% were recruited by the Serb community.

The Kosovo Judicial Council has increased the number of translators for 9 (nine) positions, they have been recruited and today 62 (sixty two) translators are engaged in the judicial system. Of these in the Basic Court Mitrovica (14), in the Basic Court Prishtina (9), in the Basic Court Gjilan (7), in the Basic Court Prizren (6) and in other Courts and in the Kosovo Judicial Council (26).

Basic Courts:

The Basic Court of Mitrovica is headed by the President of the Serb community. The Mitrovica Basic Court also has a Deputy Court Administrator and a Deputy Head of the Case Management Office from the Serb Community.

Branches of the Basic Courts:

Currently in the Republic of Kosovo there are 20 (twenty) Branches of Basic Courts of which: 3 (three) Branches of Basic Courts are headed by a Supervising Judge of the Serb

community. Whereas, 4 (four) Branches of the Basic Courts are headed by the Administrative Assistant of the Serbian community.

Kosovo Prosecutorial Council

In the prosecutorial system in Kosovo are currently exercising their function 185 prosecutors according to ethnic structure as follows:

Total number of prosecutors by ethnicity								
Ethnicity	Albanian	%	Serbian	%	Bosnian	%	Turkish	%
Number and%	169	91.35	14	7.56	1	0.54%	1	0.54%

In the Basic Prosecution in Mitrovica are currently exercising their function 20 prosecutors according to ethnic structure as follows (2 prosecutors from the Serb community are temporarily transferred from other prosecutions):

Number of prosecutors in Mitrovica Basic Prosecution		
Ethnicity	Albanian	Serbian
Number and%	8 or 40%	12 or 60%
One year temporary transfers		2 or 10%

Regarding the administrative staff, according to the Brussels agreement, 33 administrative staff were initially recruited in the prosecutorial system. Out of 33 at the moment 29 administrative staff are exercising their functions.

According to the Constitution of the Republic of Kosovo and the Law on the Use of Languages, based on respect for the linguistic identity of all persons and in order to create a suitable working environment for all communities, there are a total of 21 Albanian-Serbian translators in the prosecutorial system.

The Academy of Law has completed the Initial Training Program in the field of criminal and civil justice and interdisciplinary competencies for state judges and prosecutors who are integrated. Intensive initial training for state judges and prosecutors was conducted for 11 days. The training aimed to increase the capacity of judges and prosecutors to carry out their work and make fair decisions. The training also focused on helping integrated judges and prosecutors become familiar with the basic principles of Kosovo legislation. Judges and prosecutors have attended almost all ongoing training at the Academy of Justice during 2018. Integrated judges are also attending mandatory courses focused on professional ethics. Initial training of 12 months is mandatory for all newly appointed judges and prosecutors. Five judges and two prosecutors are

attending these trainings. Furthermore, newly integrated judges are also undergoing initial training for judges. The training program was prepared by the Judicial Council and the Academy of Justice. This program has addressed the skills and practices of the state prosecutor function in training impartiality, values, appropriate conduct inside and outside the prosecutor's office, professional ethics, skills in court proceedings and decision-making, implementation of best practices and familiarization with changes and innovations in legislation. Two prosecutors out of 13 integrated prosecutors have completed initial training at the Academy of Justice.

The IBM Implementation Protocol reached in 2012, provides for international legal cooperation that is realized through the exchange of letters between co-coordinators (January 2013, amended in 2015). Legal cooperation with Serbia is ongoing. During the period January-June 2018, the implementation of the IBM Protocol on Mutual Legal Assistance has resulted in over 62 requests from Serbia for Kosovo, which were addressed in 48 cases, while out of 326 requests sent by the Kosovo side, the Serbian side is responded in 258 cases.

challenges

- **Implementation of the agreement on international legal cooperation** was terminated by Serbia in October 2014 when the European Union (EU) transferred competence from EULEX to the EU Representative in Kosovo (EUSR). While Kosovo had given its consent to continue to provide mutual legal assistance through the EU Office in Kosovo, Serbia unilaterally suspended the implementation of this agreement, to return to implementation only after its amendment.
- **Since the beginning of 2014, in relation to Serbia, there has been a problem with seals.** Specifically, Serbia continues to put the stamp on the original documents of courts and prosecutor's offices in Kosovo, on the logo of the Republic of Kosovo with the inscription: "Republic of Serbia - Kosovo and Metohija - under UN administration and Resolution 1244".

2.5. Association of Serb Majority Municipalities

A significant part of the First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations refers to the establishment of the Association of Serbian Municipalities (ASM). In August 2015, Kosovo and Serbia reached an Agreement on the General Principles / Key Elements of the Association of Serb-majority Municipalities in Kosovo, which aimed to define precisely how the association would be established and what the structure and scope would be. her.

The state of play

In accordance with the agreement on the general principles of the Association of Serb-majority municipalities in Kosovo, the Government of Kosovo has remained committed to implementing the agreement.

During 2015, the President of Kosovo sent the agreement to the Constitutional Court to assess whether it is in accordance with the Constitution of Kosovo. The Constitutional Court [KO 130/15, 23 December 2016] found that many provisions of the agreement regarding the structure and functioning of the Association of Serb-majority municipalities were not fully in line with the Constitution. The court also ruled that the Statute of the Association of Serb-majority municipalities should be drafted in accordance with the Constitution of Kosovo. The Government of Kosovo has remained committed to implementing the agreement on the general principles of the Association of Serb-majority municipalities, in accordance with the decision of the Constitutional Court.

During 2016, the Government of Kosovo established a management team, with two new members filling the vacancies of two former members who had been appointed to other public positions. These changes enabled a more representative character of this team, representing all ten Serb-majority municipalities, unlike the initial composition which represented only four north municipalities. Recently (2018), the Prime Minister of Kosovo, together with the President, in accordance with the decision of the constitutional court, have reactivated the management team that will be responsible for drafting the statute of the Association of Serb-majority municipalities.

The Government of Kosovo plans to establish three bodies: (1) the management team (b) the implementation committee and (c) the national advisory group; who will be involved in the process of drafting the statute. The draft will be sent to the Constitutional Court for review in accordance with the Constitution.

By decision of the Minister of Local Government, in September 2020, the decision for the management team was changed, where the two existing members were replaced with two new members.

challenges

The agreement was met with fierce protests from opposition parties in the Kosovo Assembly. There is a lack of consensus among political parties representing the majority community regarding the establishment of the Association of Serb-majority municipalities.

The drafting of the statute of the Association of Serb-majority municipalities will be a challenge to balance between the requirements set out in the Constitutional Court decision and the interest of the representatives of the Serb community. Representatives of the Serb community do not agree on an association that is in line with the decision of the constitutional court, which raises concerns about the possibility of establishing an association as a parallel structure.

2.6. Regional Representation and Cooperation

The agreement on regional cooperation and participation was reached on 24 February 2012. Through this agreement, Kosovo and Serbia agreed on the manner of Kosovo's participation in regional initiatives and organizations. By 2011, Kosovo had succeeded to be represented in a few international organizations, such as the World Bank and the International Monetary Fund. As per regional organizations, it was represented only through UNMIK, in three of them: CEFTA, the Energy Community and the European Common Aviation Area.

This agreement defines the representation of Kosovo in regional initiatives and organizations by placing the footnote next to its name ("Kosovo*") with the explanatory text: This designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR 1244/1999 and the International Court of Justice Opinion on the Kosovo declaration of independence.

State of play

There are problems as regards the implementation of the agreement due to the negative and often misinterpreted commitment of the Republic of Serbia. Serbia has consistently presented problems during Kosovo's participation in various regional initiatives and conferences. One of the main problems is the obstruction that Serbia is constantly making to Kosovo for membership in international and regional organizations.

Challenges

- Problems constantly encountered in terms of Regional Representation and Cooperation **related to the agenda, list of participants, invitations, use of e-mail or promotional materials** such as videos and other aspects that refer to the need to use the footnote. In most cases this hinders Kosovo's active participation and continuous communication with other parties in the region which poses an obstacle for Kosovo to be treated as an equal and active part of these organizations and initiatives.

2.7. Liaison Arrangements

In the meetings held on 28-29 January, 5 February, 14 February, 5-6 March, 11 March, 9 May and 30 May 2013, Kosovo and Serbia agreed on the exchange of liaison officers. This was aimed at establishing relations between the two countries and facilitating communication between the two governments. With an emphasis on the implementation of the Brussels agreements and the administration of official visits, Kosovo and Serbia agreed to appoint a liaison officer in order to monitor and engage in any issues related to the normalization of relations. They were planned to have functional offices within the premises of EU delegations in both countries.

State of play

The establishment of liaison arrangements, or rather Liaison Offices, has enabled a Kosovo Government Official to be permanently present in Serbia. The most prominent work of the Liaison Office includes official visits. Communication with the Liaison Offices has never been interrupted. Work has progressed on issues affecting the lives of ordinary citizens.

The implementation of this agreement was satisfactory until the moment when the Serbian official Marko Djuric entered Kosovo without prior permission in 2018, whereby he was arrested. For similar cases of refusal or specific problems where Serbian officials have not requested permission and or have not complied with the purpose of the visit, the Government of Kosovo has taken the necessary steps under Kosovo law.

It can be said that the role of liaison officers has been greatly minimized and they have failed to expand cooperation between the two countries or help solve the problems faced by citizens on both sides.

Challenges

The full potential of liaison offices has not been realized. As of October 2015, the staff extension agreements of the Liaison Offices have not been implemented. The Government of Kosovo believes that a larger staff would have a qualitative impact on the functioning of the Liaison Offices. There is no agreement on the use of logos and stamps of official documents by the Liaison Offices.

2.8. Energy Agreement

The Energy Agreement was part of the package of technical issues that have been discussed since the beginning of the technical dialogue in 2011. In 2013, the

Government of Kosovo and Serbia, supported by the EU, reached an Energy Agreement where among the main points of this agreement are:

- Independence of Kosovo's power system, including KOTTS membership in ENTSO-E, and the opening of direct communication between energy regulators between the two countries;
- Opening the market according to the requirements of the energy community and establishing a new company for electricity supply in the four municipalities in northern Kosovo according to the legal and regulatory framework of Kosovo;
- Licensing of the company for the provision of distribution services (billing, collection, maintenance and physical connection of new customers) as well as licensing for the purchase and sale of energy in the open market as well as import, export and transit of energy;
- Signing of the agreement between the established company 'ElektroSever' and KOSTT in order to be part of the electricity market and to be a responsible party for balancing.

State of play

The Energy Agreement reached in 2013, has not made any progress due to obstacles set by the Serbian party (EMS), by sabotaging its implementation for years, which has negatively affected the technical, economic, and high cost for energy sector and the Government of Kosovo.

Due to the blocking of the agreement between KOSTT and ENTSO-E by Serbia, an agreement/conclusions was signed for the unblocking of the implementation process of the 2013 agreement on 25 August 2015 and as a result of this act Serbia was asked to remove obstacles that would enable KOSTT to operate as an independent area/block within ENTSO-E.

With this, KOSTT would regulate and balance the power system of Kosovo. It would make the allocation of capacity and management of congestion, be part of the mechanism of financial compensation between TSOs (ITC) which means compensation for energy transit in transmission network and losses caused by transit.

Despite the signing of the connection agreement with all TSOs of continental Europe within ENTSO-E this agreement has not entered into force because part of the connection agreement was the licensing of the supply company ElektroSever for the supply of electricity to four municipalities in the northern part of Kosovo.

Problems with the registration of the Company 'ElektroSever' for electricity supply for the northern part of Kosovo in the Business Registration Agency (KBRA) have appeared due to non-compliance with the legal and regulatory framework of Kosovo. In addition, the Statute of 'ElektroSever' did not specify the provisions of the laws of Kosovo, but emphasized the provisions of the laws of Serbia and the statute did not specify the place where the company operates.

In 2018, due to deviations (withdrawal of energy) from the interconnection network and the inability to resolve the situation created, ENTSO-E decides to take measures to change the connection agreement. The amendment was made by voting by members of the Regional Group Continental Europe (RGCE).

In 2020, a new connection agreement was voted by the TSOs that are part of the Regional Group Continental Europe. With this process in the legal aspect KOSTT is recognized as an independent operator within Continental Europe. KOSTT becomes responsible for the independent regulatory area of Kosovo.

Also, in November 2019, KOSTT and OST established the joint regulatory block known as the AK block within ENTSO-E. The Connection Agreement entered into force on 14 December 2020.

The company from the north of Kosovo, the Company 'ElektroSever' (Drustvo 'ElektroSever'), has applied for an operating license in the Energy Regulatory Office in Kosovo. This institution has announced that a commission has been established to review the application, which has made the assessment based on the laws and rules in force to regulate this activity and administratively considers the application complete, but due to lack of quorum, the Board cannot address it and decide for it.

The company "ElektroSever" has also applied for a License for Operation of the Distribution System, but this application has been opposed and has not been addressed by ERO, because this is contrary to the Energy Agreement of 2013 and the EU Conclusions of 2015.

Challenges

- **Serbian operator EMS has blocked the allocation of interconnection capacities on the Kosovo-Serbia border.** Thus from 14.12.2020 this energy limit is not allocated in the market and consequently there are no energy transactions in this limit. The lack of this energy border, in terms of trade, has affected the increase of congestion in other borders and the increase of energy prices to consumers. This action has had negative effects not only in Kosovo but also in the region;

- **Vallac Substation still controlled by Serbia** -in practice Kosovo Operators cannot ensure the presence of the Supply and Distribution Company to take control of this substation.

2.9. Telecommunication Agreement

Telecommunications Agreement has been part of the package of technical issues that have been discussed and which was concluded on 8 September 2013. However, the negotiations for its implementation began in January 2014 and ended with a final agreement on 25 August 2015, with the signing of the Action Plan for the implementation of the telecommunication agreement. The purpose of this agreement is the normalization of relations in the field of telecommunications for citizens within the territory of Kosovo and in relation to Serbia. The main points of this agreement are:

- Provision of a 3-digit international code by UNT (International Telecommunication Union) for Kosovo in accordance with ITU standards and principles and timelines. The agreement sets out only one telephone code for domestic and international calls.
- Aligning the use of spectrum for GSM, and television signals, including digital terrestrial broadcasting, in order to ensure the provision of mutually uninterrupted services based on ITU principles and the avoidance of harmful interference between services.
- Licensing of a new company, a branch of a Serbian company for landline telephony services registered in accordance with the regulatory framework of Kosovo.
- Temporary authorization of a new company regarding mobile telephony according to the regulatory framework of Kosovo. The temporary authorization will expire as soon as the Kosovo authorities issue a new full, unlimited mobile telephony license, as a result of a tender/auction in line with EU standards.
- Reaching an interconnection and roaming agreement between mobile operators on both sides in order to reduce costs for citizens.

State of play

Concerning the Brussels Agreement on Telecommunications, dated 3 September 2013, and in accordance with Action Plan for the implementation of the telecommunications agreement (November 2015), and the Conclusions of the EU Telecom Facilitator (dated 13 and 18 November 2016) the following actions have been taken:

- Telephone code +383 has been allocated for Kosovo by the International Telecommunication Union (completed on 15 December 2016). Kosovo is implementing its state code along with other codes set by the ITU on 15 December 2016.
- In February 2017, RAEPC approved the Migration Plan for the implementation of the codes, including activities and timelines. Based on this plan, the process for the implementation of the new code +383 was completed on 1 June 2018 and after this date all existing codes of that time (+377, +381 and +386) that were used by landline and mobile telephony networks are no longer active for international calls in Kosovo.
- Kosovo has fully implemented the temporary authorization, with a limited domain for providing mobile telephony services in Kosovo (December 2016);
- A full license (authorization) has been granted to provide landline telephony services to a Serbian company in Kosovo (since December 2016);
- The National Numbering plan has been finalized in the standardized format of ITU (Ref. No. Prot.232 / 2/17) in accordance with the recommendations of ITU;
- In May 2017, Kosovo was introduced as a separate country in the ITU State Codes database.
- RAEPC has issued the authorization for the enterprise "mts" DOO registered in KBRA, in accordance with the Legal Framework of the Republic of Kosovo, for the provision of mobile telephony services within the limited infrastructure;
- Regarding the interconnection, the operators have interconnection agreements with the operators from Serbia, while regarding the roaming, currently the agreement is being implemented and to date we have not received any complaints from the operators.

Challenges

- **Technical agreement between Kosovo and Serbia regarding the coordination of cross-border frequencies for IMT bands in accordance with CEPT Recommendations**, although the Kosovo side has prepared and sent to the EU representative the necessary technical data for the start of discussions and the preparation of the draft technical agreement between RAEPC and RATEL (Regulator from Serbia).

2.10. Revitalization of the Ibar River bridge

After many meetings in Brussels between Kosovo and Serbia on 25 August 2015, an agreement was reached for the revitalization of the Ibar River bridge in Mitrovica. However, the removal of the barricade from the Mitrovica bridge was done on 14 August 2016 and on the same day its revitalization began according to the plan for the opening of the bridge which was expected to be finalized on 20 January 2017.

The agreement included: the revitalization of the Bridge over the Ibar River in Mitrovica and the areas around it, the opening of the bridge for general traffic, the revitalization of the main road in North Mitrovica (King Peter Street) into a pedestrian area. Also, another point of the agreement was the establishment of administrative lines of cadastral zones in Suhodoll/Suvi Do and Kroi i Vitakut/Brdjani through the Memorandum of Understanding on Municipal Development Plans, Municipal Zoning Map and Detailed Regulatory Plan by the relevant ministries and the two municipalities.

State of play

Although the agreement to revitalize the Ibar River bridge was reached on 25 August 2015 with financial support from the European Union for the reconstruction and revitalization of the bridge, 6 years have passed and its full implementation has not yet begun and there is still no freedom of movement on the bridge "Ibar" in Mitrovica, as the process of the division of the administrative line between the Municipalities of Mitrovica South and North according to the Ahtisaari Plan is complicated.

The institutions of the Government of Kosovo have taken all necessary steps towards creating conditions for the implementation of this agreement by:

- Ensuring and verifying the authenticity of the maps obtained from the UNMIK office in Kosovo in full compliance with the comprehensive proposal of President Ahtisaari.
- Preparation of the draft memorandum of understanding according to the Brussels Agreement, thus showing a serious commitment of the Government of Kosovo in order to meet the obligations arising from this process. However, despite the efforts, the signing of the Memorandum of Understanding for coordination between the central level (former MESP and MLGA) and municipalities (Mitrovica South and Mitrovica North) in drafting the Development Plans of the Municipality of Mitrovica North and Mitrovica South was not achieved. The said memorandum confirms the administrative border line between the two municipalities of Mitrovica in accordance with the laws of Kosovo and the Ahtisaari Plan;

- Construction of an illegal wall with a length of 50m and a height of 2.3m at the beginning of the pedestrian square on Str. "King Petar" has obstructed the implementation of the Brussels agreement at a time that provides for the removal of barricades on the bridge over the Ibar river in Mitrovica, the revitalization of the open bridge for pedestrians, cyclists and vehicles and the closure of the road "King Petar" in North Mitrovica and turning it into a pedestrian square. The agreement to remove this wall was reached in February 2016;
- In the framework of the Inclusive Development Program (implemented by UN-Habitat and in partnership with PAX/CBM) the Municipality of Mitrovica South has approved the Municipal Development Plan and the Sustainable Municipal Mobility Plan making the capital investment project in the Municipality of Mitrovica South to flow from the Mobility Plan;
- The process of drafting the Municipal Development Plan and the Mobility Plan in the Municipality of Mitrovica North is undergoing official review.

Challenges

- Opening of the Bridge over the Ibar River for general traffic according to the agreement;
- **Signing of a Memorandum of Understanding which would establish respect for the rule of law in the field of urban planning** and would confirm the cadastral zones of the villages of Suhodoll and Kroi i Vitakut, including the approval of the **Municipal Development Plan and Mobility Plan in the Municipality of Mitrovica North.**

3. Dialogue process during 2020 (Hoti Government)

Starting from 10 July until 10 December 2020, the dialogue process resumes again with two meetings at the level of heads of state (10.07 and 07.09) and seven meetings between negotiating groups led by Mr. Skender Hyseni. In these meetings, the parties had agreed to address eight different areas, including the following:

- missing persons and displaced persons,
- economic cooperation,
- mutual financial and property claims,
- the rights of the non-majority community,
- the status of the Serbian Orthodox Church;
- good neighborly relations;

- normalization of air, rail and postal connections
- return of archaeological and ethnological materials.

It would eventually be crowned with the general agreement which should be totally binding. The principle suggested by the European Union mediation party is that agreements on specific areas would be considered agreed only after reaching a general and legally binding agreement (nothing is agreed until everything is agreed).

In the seven meetings held between the negotiating groups, three areas were addressed, whereby agreement was reached on the previous texts (missing persons, displaced persons and economic cooperation) and the fourth topic on financial claims and property was opened. The meetings were interrupted due to the destructive attitude of the Serbian party on the topic of financial claims.

KLANKOSOVA.